

De geest in het leger en de burgerwachten,

DOOR

W. E. VAN DAM VAN ISSELT,

Majoor van den Generalen Staf.

In De Militaire Spectator van November 1918 wijdde Kapitein de Gelder eenige zeer belangrijke beschouwingen aan den geest in het leger. Na voorop gesteld te hebben, dat de Nederlander van den dienstplichtigen leeftijd doorgaans met slechts matige belangstelling voor zijn militaire verplichtingen zijn intrede in het leger doet en daarvoor ook slechts weinig gevoelt, constateert hij, dat hierin gedurende den dienstdoorgaans niet veel wijziging ten goede komt. Als regel begrijpt de soldaat zijn taak niet, voelt hij zijn verplichtingen niet, heeft hij zijn werk niet lief en beschouwt hij den dienst als een bezighouding en een onaangename corvée 1). Voor een groot deel geeft Schr. hiervan den officieren de schuld. Aan ons derhalve allereerst de taak om het verzuimde in te halen. Geenszins ontbreekt, ondanks den beperkten oefentijd, de gelegenheid om den geest der soldaten te zuiveren en hun inzicht te verhelderen. Doch... de officieren moeten hiertoe in staat zijn, en nu legt Schr. den vinger op een wondeplek in de officiersopleiding, op welke reeds zoo menigmaal gewezen is: studie van de opvoeding en opleiding van den soldaat wordt niet gemaakt; leiding op het gebied der paedagogie wordt niet ontvangen; tegenover de beantwoording der vraag, hoe men een goed militair troepenonderdeel vormt, staat de jonge officier geheel blank; wellicht heeft hij er nimmer iets van gehoord, er derhalve nooit zijn hoofd over gebroken. Terecht roept Schr. dan ook uit: „Moge men daarom bij eene herziening der officiersopleiding het platgetreden, afgebakend pad toch eindelijk eens verlaten!”

De middelen, ter verbetering aanbevolen, bewegen zich terecht in een gezond democratische en in ethische richting. „De geest van het leger is de hoofdzaak en nog oneindig gewichtiger dan organisatie, oefening, reglementen, bewapening of wat ook.” Zeer juist! Het innerlijk gehalte van een krijgsmacht berust, evenals datgene, wat in werkelijkheid met haar bereikt kan worden, voor een groot deel op de waarde, d. i. den geest, van hare samenstellende onderdeelen: de troepen-eenheden. Vooral geldt dit in den tegenwoordigen tijd der numeriek zoo

1) Is deze voorstellingswijze niet wat te somber getint?

talrijke volkslegers, waarbij de invloed van den enkelen persoon, hij moge zoo geniaal zijn als Napoleon, of zoo energiek en doortastend als von Hindenburg of Ludendorff, vanzelf meer op den achtergrond wordt gedrongen dan zulks ten tijde van de kleinere revolutielegers en die van het Napoleontische Keizerrijk het geval was. Thans, meer dan ooit te voren, maait men in oorlogstijd, wat men in vreedestijd gezaaid heeft.

De middelen van gezond democratische strekking werkt Schr. weinig uit. Een nauwere voeling tusschen den officier = opvoeder en den reëruit = leerling moet hierbij op den voorgrond staan. „De tegenwoordige soldaat is geenszins een machine of nummer; hij is een geestelijk wezen, critisch aangelegd; hij gevoelt belangstelling en zal zich inspannen voor datgene, waarvan hij het nut beseft.” De waarheid hiervan is door mij ten volle ondervonden tijdens de proef met den eenjarigen eerste-oefeningstijd voor de B. A. Terecht wordt in verband met het voorgaande door Schr. de eisch gesteld, dat de moderne officier over velerlei met zijn ondergeschikten moet spreken en moet kunnen spreken.

Op de middelen van ethische strekking gaat Schr. eenigszins nader in. „Aangezien de mensch zich het meest inspant voor datgene, wat hij lief heeft, zal het zaak zijn de vaderlandsliefde in het leger op te wekken en hiertoe is allereerst noodig, dat bij den soldaat belangstelling wordt gewekt in het eigen land, in zijn geschiedenis en zijn toekomst. Zulks kan, zonder eenige overdrijving, op stelselmatige wijze geschieden.” Schr. somt dan een 12-tal middelen daartoe op, welke over het geheel onze volle instemming hebben. Voor een enkele dier maatregelen mogen wij hier nader de aandacht vragen. „Bij elke compagnie behooren bij herhaling voordrachten, lezingen of korte besprekingen te worden gehouden naar aanleiding van pakkende gedeelten uit de geschiedenis en de krijgsgeschiedenis van ons land, zoomede van de overzeesche bezittingen. Hierbij wordt tevens besproken, wat ons Vorstenhuis voor ons heeft gedaan” 1). Schr. wenscht nu, dat elke compagnie beschikke over een boek, waarin een en ander te vinden is en dat, vooral voor de jongere officieren, als handleiding voor het houden van besprekingen of theorieën kan dienen. „Het meest wenschelijk ware dan, dat de manschappen, hetzij bij het verlaten van den [actieven?] dienst of als prijzen bij wedstrijden, soortgelijke boekjes werden verstrekt.” In dit verband zij er de aandacht op gevestigd, hoe ik reeds in 1914 2), aan de hand van het Noorsche „soldatenboek” en zijn inhoud, de wenschelijkheid heb betoogd, om ook voor Nederland de samenstelling van zulk een boekje ter hand te nemen, dit aan iedereen soldaat bij zijn intrede in het leger (dus niet: bij het verlaten van de kazerne) uit te reiken en het als handleiding voor verschil-

1) Door Minister Seyffardt zijn eertijds in deze richting bevelen gegeven. Verder is hieraan van hoogerhand vóór de mobilisatie nagenoeg niets gedaan.

2) Allen Weerbaar. 13 Mrt. 1914.

lende besprekingen te bezigen. Het Noorsche soldatenboek is verdeeld in 9 hoofdstukken; het wordt door het Rijk aan iederen soldaat bij zijn in dienst treden geschonken. Hij is verplicht het te bewaren en het telkens mede te brengen, wanneer hij onder de wapenen komt. Het kan derhalve eenigszins vergeleken worden met ons z.g. „zakboekje”, doch de inhoud is oneindig rijker en veel minder dor.

Aanvangende met eenige vaderlandsche liederen, volgt daarna het portret van den eigenaar met vermelding van naam, geboorteplaats en datum, korps, waartoe hij behoort, enz. Hoofdstuk I behandelt den weerplicht met een geschiedkundig overzicht en enkele gegevens nopens naburige landen. Hoofdstuk II handelt over de landsverdediging en over vragen van den dag, zooals: humaniteit, internationalisme, „vrijheid, gelijkheid en broederschap”, onzijdigheid, scheidsrechtelijke uitspraak en eeuwige vrede. Hoofdstuk III draagt tot titel: Kunnen wij ons verdedigen? Deze vraag wordt beantwoord, mede aan de hand van de eigen krijgsgeschiedenis. Hoofdstuk IV behandelt de verdedigingsmiddelen en den oorlog, beschrijft de verschillende wapensoorten en hare karakteristieke vechtwijzen, schetst de samenstelling van veldleger, vloot en doode weermiddelen, terwijl ook de vredesoefeningen en de mobilisatie er in besproken worden. In hoofdstuk V worden de soldatendeugden en het militaire recht behandeld; hoofdstuk VI geeft inlichtingen omtrent land en volk: middelen van bestaan, land- en boschbouw, vischvangst en scheepvaart, handel en nijverheid. Ook worden daarin de weerkracht van het land, de sport en het schieten besproken, terwijl praktische wenken omtrent den boschbouw gegeven worden. Hoofdstuk VII „Uit verschillende landen” zou m. i. kunnen worden gemist. Hoofdstuk VIII geeft wenken nopens hygiëne, eerste hulp bij ongelukken en ziekte, terwijl het laatste hoofdstuk handelt over oriënteeren en kaartlezen; een paar kaartjes zijn hieraan toegevoegd. Het werkje, 244 bladzijden groot, eindigt met enkele nationale liederen 1).

Het vraagstuk nopens de verbetering van den geest in ons leger en onze marine in het komende tijdperk is de volle aandacht van ons officierskorps waard. Het legervraagstuk zal in de naaste toekomst staan in het teeken dier verbetering. Het zal er daarbij voor ons om gaan „to be or not to be”. Wij denken hierbij niet zoozeer aan den strijd om het bestaan voor den beroepsofficiersstand als zoodanig, dan wel aan de vraag, of het Nederlandsche officierskorps, hierbij geleid en voorgestaan door de beroepsofficieren, er in slagen zal om in het komende decennium het Nederlandsche volk dermate van het nut en

1) Het boekje is in mijn bezit en wordt den belangstellende gaarne ter kennismaking toegezonden. Zie verder, wat de Noorsche luitenant M. L. Reymert dienaangaande medegedeeld heeft op het internationaal congres voor zedelijke opvoeding, in 1912 te 's Gravenhage gehouden. Verslag. Derde deel, blz. 651 e. v. Neue Richtungslinien der Norwegischen Militärerziehung.

de noodzakelijkheid van het bezit eener goede weermacht te overtuigen, ook er in slagen zal zulk een weermacht, dank zij verheffing van den geest, dermate aannemelijk te maken, dat men niet, nu kalmer tijden te wachten staan en ontspanning intreden moet, met het waschwater ook het kind uitschudt. De beteekenis en de verdere ontwikkeling van onze weerkracht na demobilisatie zijn, juist daarom, onlangs door mij geschetst in een artikel in *Onze Eeuw* 1). Plicht werd het daar geheeten om het peil onzer weerbaarheid na demobilisatie niet alleen te behouden, doch verder op te voeren:

1°. Met het oog op de gevaren, welke onze ligging tusschen 3 groote, wedijverende Staten ook na dezen oorlog met zich brengen zal.

2°. Omdat de geschiedenis leert, dat volkskracht en weerkracht hand aan hand gaan. Zij zijn oorzaak en gevolg, zonder dat bepaald valt aan te wijzen, wat oorzaak, wat gevolg is; zij oefenen een wisselwerking op elkaar uit. „Wie de weerbaarheid bevordert, verhoogt derhalve tevens de veerkracht, wilskracht, levensenergie en gezonden gemeenschapszin des volks; hij werkt de volkskracht, volkswelvaart en -gezondheid rechtstreeks in de hand. M. a. w. de militaire uitgaven, goed besteed, zijn allerminst improductief” 2).

3°. Omdat elke menschen-agglomeratie, die men volk, staat of land noemt, bindmiddelen noodig heeft om de individuën, ondanks hun uiteenlopende, dikwijls met elkaar in strijd zijnde levensopvattingen, belangen en wenschen, tot één geheel samen te vatten en bijeen te houden. Geen beter bindmiddel in dit opzicht dan een goed, in gezond democratischen zin ingericht volksleger, waarin aan een ieder een plaats wordt toegekend zooveel mogelijk overeenkomstig zijn bekwaamheid: het leger de zegenrijke school der practische vaderlandsliefde, een element, dat edeler motieven in den staatsburger wakker roept dan die van het materialistische eigenbelang.

4°. Omdat een goed leger een correctief vormt voor den strijd om het bestaan, een leerschool voor volksdeugden en ter bevestiging van het volksphysiek. De hogere standen lijden veelal onder intellectueele overlading, de lagere onder materieele ondervoeding en den te vroeg aanvangenden strijd om het bestaan. In den militairen dienst, en vooral te velde, deelen allen van hoog tot laag één lot; alle standen worden hier in eenvoud tot elkaar gebracht. Het sobere, regelmatige leven in de vrije natuur in de oefenkampen, kantonnementen en kleinere garnizoenen is in hooge mate gezond; het werkt regenererend en versterkend op de hogere en lagere standen.

5°. Omdat, zelfs bij het meest éénvoelend, eenvoudig en democratisch volk, een leger wel altijd noodig blijven zal om geregelde toestanden te waarborgen, tucht, orde en rust zoo noodig te handhaven. Na het gebeurde in Nov. 1918 zal dit wel geen toelichting behoeven.

1) Jaargang 1918, aflevering 11.

2) T. a. p. 196/7.

Indien dus eens, wat zeer velen hopen en velen verwachten, door de groote mogendheden tot een nagenoeg volkomen ontwapening te land mocht worden besloten en derhalve het bezit van een leger voor Nederland op grond van 1°. oogenschiijnlijk niet meer noodig mocht zijn 1), dan blijven altijd nog de argumenten sub 2 tot en met 5 over. Er zouden dan voor ons land nog alleszins termen aanwezig zijn om aan die ontwapening niet mede te doen. Ook in de toekomst blijft onze weermacht, al zal zij ongetwijfeld anders ingericht moeten worden, derhalve onze liefde en onze belangstelling ten volle waard.

Hier opent zich voor de komende jaren een ruim, zeer loonend, doch moeitevol terrein van werkzaamheid voor onze beroepsofficieren, een terrein ook voor harden strijd. Bij herhaling zal het groote publiek op het nut van het bezit en derhalve op de noodzakelijkheid van het behoud eener goede krijgsmacht gewezen moeten worden. Verbeteringen van internen aard, ter wille van het leger zelf aangebracht, zullen tevens moeten strekken om het recht van bestaan der krijgsmacht hechter te grondvesten. De Nederlander heeft door alle tijden heen een grooten afkeer gehad van den krijgsdienst, vooral te land. Reeds Johan van Oldenbarnevelt wees er op, „dat wy van nature sachtmoedich en vreetsaem syn, totten oorloge niet geneicht”. De woorden van Johan de Witt omtrent „den aerdt der Hollanders”, die „geensins gedisponeert connen werden om naer behooren te vigeleren voor haer eygen securiteyt” zijn overbekend; zij zijn door de schandelijke verwaarloozing van onze levende strijdkrachten te land gedurende bijna de geheele 2e helft der 17e en de geheele 18e eeuw volkomen bevestigd met het bekende gevolg: onzen ondergang als volk en het smadelijke en schadelijke Fransche tijdperk. Ook de 19e eeuw geeft in dit opzicht weinig hartverheffends te zien: met moeite hebben wij ons, ondanks hardnekkig remmen, juist weten op te werken tot een militair standpunt, even voldoende om de laatste wereldschokkende gebeurtenissen veilig te omzeilen. Tot een levenwekkend, door allen geschraagd

1) Omstreeks 10 Dec. 1918 verklaarde Lloyd George in een hoogst merkwaardige rede te Bristol: „Er moet overal gelijk recht zijn en daarom moet de ontwapening (te land!) algemeen zijn, maar wij moeten onze vloot houden. Wie het ons ook moge vragen, wij zullen van de bescherming door onze vloot geen afstand doen.” In gelijken zin lieten zich Admiraal Jellicoe en, voor het landleger, Minister van Oorlog Churchill uit. Door de beoogde afschaffing van den militairen dienstplicht wordt het vasteland dus ontwapend; het Engelsche marinisme zal hoogtij vieren. Engeland zal met zijn vloten, (die achtereenvolgens de Spaansche hegemonie, onze Republiek, de Fransche revolutie en de Duitse expansie neergestreden hebben, doch door Lloyd George een verdedigingswapen worden geheeten), zijn kolenstations en zijn telegraaflijnen eerst recht het heft in handen nemen, alsmede alle vitale draden van het wereldverkeer. De wereld zal aan de genade en de ongenade van Engeland overgeleverd zijn, tenzij dit land in conflict komt met N. Amerika.

krijgswezen konden wij niet geraken; er is zelfs geen voorbeeld van, dat eenig militair vraagstuk, hoe principieel in zijn opzet of ingrijpend in zijn gevolgen, ooit ons volk in al zijn geledingen, zij het slechts tijdelijk, warm gemaakt heeft: dit deed noch de persoonlijke dienstplicht, noch de algemeene dienst- en oefenplicht, noch de kaderquestie.

Met dit alles voor oogen is de vrees gewettigd, dat de Nederlander zich in het komende tijdperk geheel zal afwenden van zijne landmacht, voor welke hij steeds zoo weinig heeft gevoeld, en dat onze weerbaarheid daardoor het kind van de rekening zal worden. Vermindering der lasten van persoonlijken en geldelijken aard is een schoonschijnende, doch bedriegelijke leuze, die zeker bij ons volk ingang vinden zal. Gelijk na ieder voorafgaand tijdperk van inspanning en groote militaire uitgaven zal „bezuiniging over de geheele linie” het wachtwoord worden.

Het zal voor de beroepsofficieren in het komende tijdperk mede de voornaamste taak vormen ertegen te waken, dat men in het besproken opzicht niet te ver gaat. Ten eerste kan dit geschieden door een gepaste reclame voor ons leger en den militairen dienstplicht, gelijk b.v. de Vereeniging „Ons leger” zich o.m. tot taak gesteld heeft. Doch in hoofdzaak zullen innerlijke krachten haar werk moeten doen; men zal het leger steeds verder intrinsiek moeten verbeteren. Op den duur zal dit van zelf naar buiten doorwerken, ook invloed oefenen op de belangstelling en de liefde van het volk voor zijn weermacht. Het leger zal meer en meer een onmisbaar instituut in onze volksopvoeding moeten worden, een plaats, waar gunstig ingewerkt wordt op het volksphysiek, een leerschool ook voor orde en tucht. Aldus zal het leger zijn reden van bestaan behouden, ook in de toekomstige samenleving nuttig blijken. En is dit het geval, dan is de Nederlander niet zóó, of hij zal aan dat leger ook een plaats in de toekomst-maatschappij inruimen. Ook in dit verband is het gebeurde in de Harskamp, juist in het allerlaatste stadium van onze ruim 4-jarige, door het leger met zooveel zelfbedwang uitgehouden, mobilisatie bijzonder te betreuren. Men pleit zoo dikwijls op een uitzondering, en de tijd heeft voor het betrokken onderdeel ontbroken om zich in het besproken opzicht te rehabiliteeren.

Bij de verhooging van het intrinsiek gehalte van onze krijgsmacht moet men recht op het doel afgaan: er moet rechtstreeks gunstig ingewerkt worden op het gehalte der troepenonderdeelen = oefeningseenheden = militaire onderwijsinrichtingen of vakscholen. Goed moet men gaan begrijpen, dat noch de energiekste of de kundigste Opperbevelhebber noch de knapste of een zeer arbeidzame Generale Staf noch een Hoogere Krijgsschool, al breidt men deze tot vijf studie-jaren uit, noch een groot aantal bureau's als zoodanig uitkomst kunnen brengen. Neen! Zal het leger goed zijn, dan moet de troep geen „troep”, doch goed zijn. En wanneer er in dit opzicht iets mis gegaan is, kan men er zich niet van af maken, met — als ware het ter erkenning

van eigen schuld — enkele slachtoffers te maken, al mogen zij nog zoo hoog zijn. Daarmede wordt de zaak zelve niet beter, allerminst in de breede lagen van het gewone leger.

Hoe oud onze krijgsmacht nu ook moge zijn, zoo wil het ons toch toeschijnen, dat men nog altijd niet den juisten blik heeft op die factoren, welke ten aanzien van haar gehalte van primair, en die, welke slechts van secundair of lager belang zijn, dan wel, dat men eerstbedoelde factoren niet zien wil.

Er bestaat in ons Nederlandsch leger een overdreven waardeering voor bureau-arbeid en een geringschatting voor den dienst in den troep. Deze laatste wordt hierdoor het kind van de rekening: de Staven absorbeeren te veel en te goede krachten; indien de encadreering van den troep al niet onvoldoende is, bereikt zij toch lang niet de hoogte, waarop zij kon, en bij juiste waardeering, moest staan.

Voorbereiden in de bureau's in vreedstijd voor wat ons in werkelijkheid wachten kan, is goed, doch men moet hierbij slechts breedelijnen trekken en heeft daarvoor slechts weinig personeel noodig. Wordt alles teveel in bijzonderheden voorbereid, dan heeft men alle kans er voor de werkelijkheid naast te zijn, d. w. z. monnikenwerk te verrichten. Een sprekend voorbeeld uit den laatsten tijd kan dit toelichten. De demobilisatie was met groote zorg uitvoerig in een demobilisatievoorschrift geregeld, dat wij juist nog even hebben kunnen bestudeeren. Doch toen het demobilisatie was, bleken de omstandigheden zóó veranderd en de behoeften zóózeer gewijzigd, dat weer zeer veel op andere wijze of in andere volgorde plaats vinden moest.

De troependienst wordt in het Nederlandsche leger niet naar waarde gewaardeerd. Dit is de grondfout, welke altijd bestaan heeft en aan het gehalte van ons leger knaagt. Indien men het laatste wil verbeteren, moet men op het eerste inwerken.

Door de boven geschetste omstandigheden grijpt de jonge officier, die wat in zich gevoelt en die, terecht, bezielde is met den wensch om het ver te brengen in het leger, al spoedig naar de boeken in plaats van zich volkomen aan zijn taak, die van militairen opvoeder, te geven en zijn krachten verder in die richting onder goede leiding te ontplooiën. Een louter theoretisch examen voor de Hoogere Krijgsschool wordt afgelegd, daarna het onderwijs op die inrichting gevolgd, waarbij beoefening der wetenschap, het aankweken van nuttige kennis volkomen op den voorgrond treden. Aan den troependienst wordt hier niet meer aandacht geschonken dan het gebruik van den troep (strategie en tactiek) of het bevel daarover (stafdienst) reikt. Aan ontwikkeling der toewijding, die eigenschap in den troepenbevelhebber en den militairen opvoeder zoo kostbaar voor het vormen van een goed militair onderdeel, wordt te weinig aandacht geschonken; men dient er in hoofdzaak slechts het eigen ik.

Hun, die deze leerschool met goeden uitslag doorloopen, wachten in aanzien staande betrekkingen, weinig moeilijkheden en gevaren, goede

garnizoenen 1), belooningen en onderscheidingen, detacheringen en commissiën, ten slotte hooge rangen. De dienst in den troep wordt als een noodzakelijk kwaad beschouwd, doorgaans tot een minimum beperkt (de z.g. stages).

Het is duidelijk, dat, wanneer een dergelijk systeem tientallen van jaren achtereen werkt, het een stempel zet op het leger, dat daardoor de troep het kind van de rekening en, af en toe, hier of daar een echte troep wordt (Harskamp).

In het vorenstaande is tijdens de mobilisatie niet de minste verbetering gekomen, integendeel. Bij den aanvang der mobilisatie kreeg het Departement van Oorlog een dubbelganger in het Algemeen Hoofdkwartier. Photo's, welke daarvan al dadelijk in onze weekbladen verschenen, konden daarvan den omvang toonen, die sedert door het voorzien in allerlei werkelijke en vermeende nooden nog zeer toegenomen is. Op sprekende, treffend juiste wijze heeft onlangs de reserve-Kolonel van den Generalen Staf J. C. van den Belt in een couranten-artikel de gevolgen geschetst, welke de hiervóór beschreven toestand op den duur op het leven in den troep geoefend heeft:

„Want nog een belangrijke factor was er, die een fatalen invloed had op de weerbaarheid onzer weermacht — „Monsieur Le bureau” noemt men hem in Frankrijk. Deze heer heeft ongetwijfeld veel goeds, maar zeer zeker ook veel kwaads verricht; het laatste meestal onbewust door zijn geringe kennis van het wezen van den troep. Natuurlijk was hij wel eens in den troep geweest, maar slechts kort; zijn toekomst lag op het bureau. Daar troonde hij als heerscher, daar zag hij kans zelfs zijn meerderen onder den duim te krijgen. Om zijn onmisbaarheid te toonen stortte hij massa's papier over den troep uit, die van boven naar beneden de bureaux doortrok tot het bureau van den compagniescommandant — de meest met papier geplaagde man in het leger, de man, die het ergst in het mobilisatietijdperk geleden heeft, fysiek en moreel.

Zijn hoofdtaak is de opleiding, oefening en verzorging van zijn compagnie, van den jeugdigen luitenant-aanvoerder af tot den jongsten soldaat toe, een taak, die den geheelen man eischt, een der schoonste, die een officier kan hebben te vervullen; de zorg in elk opzicht voor — in oorlogstijd — 250 menschen, die hij op het gevechtveld brengt, waar hun „kunnen” en „willen” — het resultaat van zijn onvermoeide zorg — mogelijk beslist over het lot van het vaderland. En dien man, die uren per dag practisch werk heeft te verrichten, voor wien geen achturige werkdag bestaat, heeft men zoodanig overstelpt met papier, dat hij nogmaals uren moest besteden om zich dezen gevaarlijksten aller vijanden van het lijf te houden. Want de praktijk is, dat vóór alles de papieren

1) Ten tijde van onze Republiek, uit nagenoeg autonome Provinciën bestaande, spraken men van „de troupes ter repartitie van Holland”. Is het geheel ten onrechte, wanneer men thans van het Hollandsche of het Haagsche leger (marine) hoort spreken?

in orde moeten zijn. Die papieren nu komen bij den alleronbarmhartigste zijner vele superieuren, Monsieur L e b u r e a u, die den tijd heeft of neemt voor zijn kritiek, zonder erbarmen, omdat hij meestal geen „Ahnung” heeft van de omstandigheden, waaronder de „veelgeplaagde” zijn papieren heeft volgeschreven.

Waar de compagniescommandant weet, dat die papieren een veel ernstiger gevaar voor zijn bestaan zijn dan de in werkelijkheid veel gewichtiger taak van opleider en aanvoerder, moet hij voor die papieren veel zorg hebben en is hij verplicht zijn bureaupersoneel steeds meer uit te breiden om den nimmer rustenden toevoer van dikwijls onbegrijpelijke, soms elkaar tegensprekende „bescheiden” te lezen, te overdenken, te bespreken, te onderzoeken en ... te beantwoorden. Uit den aard der zaak zoekt hij daartoe zijn schrijvers onder de intelligentsten der compagnie, met het gevolg, dat het gehalte der „praktisch dienstdoenden” daalt.

Waar nu tijdens de mobilisatie de bureau's als paddestoelen uit den grond schoten, het bestaan daar oneindig veel rustiger en ongevaarlijker was dan in den troep, de bureau's meestal niet gelegen zijn in een modderigen grenspolder, de verantwoordelijkheid daar geringer is dan in den troep, echter de appreciatie en de gewichtigheid grooter, daar is het duidelijk — en ook menschelijk — dat er bij velen een voortdurend pogen was om ook eens een plaatsje in dienst van Monsieur L e b u r e a u te bemachtigen, waardoor de troep gaandeweg beroofd werd van zijn beste elementen — met al de gevolgen van dien. Had de compagniescommandant nu voorts nog chefs, die — terecht — de praktische opleiding hoofdzaak noemden, dan was hij een verloren man. En menig compagniescommandant heeft de mobilisatieperiode moeten betalen met geschokte zenuwen. Dat onder dergelijke omstandigheden van onze troepen op het gevechtveld niet voldoende verwacht kon worden, zal ieder duidelijk zijn, maar ook, dat we „te duur” uit waren met het huidige weersysteem en dat radicale hervorming daarvan dus noodzakelijk is.”

De encadreering van den troep was bij den aanvang der mobilisatie weinig hecht, daar het kadervraagstuk bij de uitbreiding van onze krijgsmacht sedert 1901 als het hinkende paard achteraan gekomen, de vorming van het reservekader bij verschillende Wapens te laat ter hand genomen of tegengewerkt was 1). Vooral bij de landweer bestond daardoor een nijpend gebrek aan kader. Gelukkig werd ons de tijd gegund om in een en ander te voorzien. Met ernst is er gedurende de rest van 1914 en het eerste halfjaar van 1915 gewerkt. Daar legeruitbreiding terecht voorloopig nagenoeg uitbleef, was onze krijgsmacht in den zomer van 1915 hecht georganiseerd en geëncadreerd. Het moet schier een wonder heeten, maar toch is het een waarheid, welke een ieder, die in den troep

1) Vergelijk van mijne hand: De Nederlandsche kadervorming in het licht van Denemarken's oorlogservaring. 1908.

heeft gediend en zijn oogen aldaar de kost heeft gegeven, zal moeten toestemmen: sedert dien is de encadreering, zoo hoog als laag, zienderoogen achteruit gegaan; hoewel wij geheel gespaard bleven voor bloedige verliezen, bestond er doorgaand een belangrijk te kort aan officieren. Met 3 goede, voldoende ervaren beroepsluitenants ging mijne dubbelbatterij in Aug. 1914 te velde; medio Sept. 1915 werd mij mijn laatste beroepsluitenant afgenomen. Behalve gedurende enkele maanden, toen een pas van de K. M. A. afkomstig jong luitenant bij mijn batterij werd ingedeeld, heb ik er geen meer gezien. Terwijl mij in vreedestijd in de kazerne, waar de omstandigheden altijd gemakkelijker zijn, voor een vredesbatterij van 50 paarden, waarbij slechts éénmaal per jaar dienstplichtigen ingelijfd werden, 2 à 3 beroepsluitenants en 2 opperwachtmeesters-instructeurs ten dienste stonden, had ik na genoemd tijdstip te velde voor een batterij van 100 paarden, en 2 à 3 maal per jaar militie, één reserve-tweede-luitenant en één opperwachtmeester-instructeur; ook het aantal beroeps-wachtmeesters slonk tot de helft. Zóó ging het schier overal. De gevolgen laten zich denken: op den duur werd het vooral dáár echt revolutiewerk, waar bovendien nog, door het wisselen van commandanten, continuïteit in de leiding ontbrak en het commando daarbij in jonge, onervaren, somtijds zwakke handen kwam.

De Staven absorbeerden steeds meer officieren; allerlei, ook vermeende nooden, vroegen tal van betere krachten, de burgermaatschappij hernam hare rechten en deed tal van goed bruikbare officieren heengaan, velen zochten een goed heenkomen in allerlei nevenbetrekkingen en de troep werd in alle opzichten het kind van de rekening; er ontstond, behalve aan manschappen, ook aan kader en aan officieren een veel te snelle doorstrooming. De opleidingen vonden, door het groot aantal vacatures, in veel te snel tempo plaats. Door het groot aantal te verwerken individuen bleef een behoorlijke zifting meermalen achterwege: onvoldragen en ongeschikte exemplaren werden het officierskorps binnengehaald. En de troep werd proefkonijn voor de vele jonge, onervaren luitenants, vaandrags (kornetten) en verlofssergeanten, op hetwelk zij hun onervarenheid hadden af te slijpen. Door de vele bureau's, nevenbelangen en neveninrichtingen verdween bij het Hoofdwapen een zeer groot deel der kapiteins; de tallooze detacheringen voor allerlei cursussen en opleidingen maakten dit nog erger, en de vele overplaatsingen deden het overige. Dikwijls commandeerden de jongste reserve-tweede-luitenants de compagnieën, waren daarmee verantwoordelijk voor hare slagvaardigheid en alle opleidingen.

Gedurende den mobilisatietijd heb ik voeling gehouden met enkele collega's van genoemd Wapen, die de zaak ter harte ging en die met zorg poogden om naar hun beste krachten van hun onderdeel te maken, wat er onder de bestaande omstandigheden nog van te maken viel. Ter nadere staving en verduidelijking van het vorenstaande zou ik hier verschillende mededeelingen kunnen inlasschen, waaruit de gevolgen van de te snelle doorstrooming, het gebrek aan stabiliteit en rust in

de troepenonderdeelen op zeer tastbare wijze aan het licht treden. Doch voor de lezers van dit Tijdschrift is dit alles een bekende zaak.

Hetzelfde, wat hier ten aanzien van de officieren ontwikkeld werd, openbaarde zich, hoewel in mindere mate, ook bij de oudere, meer ervaren onderofficieren. Vooral in 1916 en volgende jaren heeft, de zeer kleine vredeskern van oudere onderofficieren uitgezonderd, een ononderbroken doorstroming onder hen plaats gevonden. Het leger kwam niet meer tot rust, en de te jonge aanvoerders, te velde tevens instructeurs, misten alle gelegenheid om te bezinken. Vooral, waar er ten deele nog oudere lichten onder de wapenen waren (o. a. de landstorm), had dit zijn zeer bedenkelijke zijde.

De gevolgen van een dergelijk stelsel zijn niet uitgebleven en hebben, na een ruim driejarig z.g. doorstromings-, in werkelijkheid ten deele ontbindingsproces, haar bekroning gevonden in voorvallen, gelijk de Harskamp. Men moet zich over den goeden geest in het leger verwonderen, dat zulke verschijnselen zich in een zóó groote krijgsmacht hier en daar door een toevalligen samenloop van ongunstige omstandigheden, juist door die voortdurende doorstroming, bij de herhaalde, abnormaal groote lichten nog niet eerder noch meer algemeen voorgedaan hebben.

Laat men zich, om dit goed te beseffen, even indenken, dat de onafgebroken doorstroming en rusteloosheid, die hierboven ten aanzien van de troepeneenheden geschetst werd, eens bestond in een lagere of een vakschool. Immers een compagnie is niets dan een militaire onderwijsinrichting. Wat zou er in een burger-instelling van het onderwijs terecht komen bij zulke ononderbroken afwisselingen in het onderwijzend personeel, ten deele ook onder de leerlingen? De kwestie van den samenhang, die inzonderheid in een troepenonderdeel groot moet zijn, blijft hier nu nog buiten beschouwing.

Wij meenen in het hierboven geschetste verschijnsel voor een deel de weerspiegeling te zien van den geest onzer natie: gemis aan belangstelling in onze weerkraft, daardoor ook gemis aan toewijding voor onze weermacht; afkeer van den krijgsdienst te land. Op allerlei wijzen, onder verschillende voorwendsels en onder allerlei vormen verlieten te velen den eigenlijken krijgsdienst (verstoppertje spelen) 1); daardoor dreef het eigenlijke leger te zeer op de oude, soms minder gewaardeerde krachten en verder op onervaren, niet bezonken jeugd. Ook de gegoede, meer ontwikkelde burgerij wendde zich weer van de krijgsmacht af. Toen het nu door het gebeurde in de Harskamp tot een uitbarsting kwam, gevoelden de betere lagen van ons volk zichzelf schuldig. Daarom vroeg men naar slachtoffers; reeds 2 à 3 zijn er gemaakt en er kunnen er nog wel meer vallen 2).

1) In Frankrijk sprak men gedurende den oorlog van „les embusqués”.

2) Geheel conform Kolonel van den Belt: „Niet de soldaat is schuldig, dat de tucht „onvoldoende” is, ook niet de officier, noch de voormalige Opperbevelhebber

Onmiddellijk, nadat door een gedeeltelijke demobilisatie — het met verlof gaan der lichteningen 1916 en ouder — verder het breekijszer in onze troepenonderdeelen gezet en nadat het vertrouwen in het gehalte van onze krijgsmacht door het gebeurde in de Harskamp ernstig geschokt was — m. i. nog ten onrechte, want ook hier pleitte men op een uitzondering — moesten wij met die, in zoovele opzichten verworpen geraamtes van troepenafdeelingen — de jongste, minst ervaren en bezonken lichteningen 1917 en '18, met de vrijwillig onder de wapenen gebleven manschappen der oudere lichteningen (in het algemeen natuurlijk de minst waardevolle elementen) — de openbare orde handhaven, de revolutie (!) te keer gaan. Het is begrijpelijk, dat, vooral in ons volk, na het hiervóór geschetste, ruim 3-jarige sloopingsproces en zijn juist plaats gevonden uiting: de Harskamp, het vertrouwen niet groot was. Op een verantwoordelijken post, doch buiten den troep geplaatst, vroeg ik aan den C. van een bataljon, dat in de meest kritieke dagen in de Hoofdstad des Rijks de orde zou helpen handhaven, hoe de geest van zijn bataljon was. Het antwoord luidde: „Ik geloof, dat de geest van den troep wel goed is, maar . . . mijn oudste luitenant is vijf maanden officier!” Het is duidelijk, dat dit weinig gewenschte toestanden zijn, als men met een bataljon woelingen komt helpen bedwingen, en dat in zulk een bataljon gevoel van samenhang en wederzijdsch vertrouwen tusschen meerderen en minderen, ook het vertrouwen van deze laatsten in hun naaste chefs noch het zelfvertrouwen der veel te jonge aanvoerders groot konden zijn. In tijden van spanning en zenuwachtigheid kunnen overijld en onoordeelkundig handelen daarvan het gevolg zijn, wat schromelijke gevolgen na zich sleepen kan.

Toch was het wantrouwen, dat toen (en misschien nu nog?) nopens het gehalte van den troep bestond, in zijn algemeenheid m. i. misplaatst. Er was geen deugdelijke grond om ons leger, dat van zulk een zelfbedwang had blijk gegeven en dat het, ondanks het hierboven geschetste steeds sneller gaande doorstrooming = verwordingsproces, uitgehouden had, te wantrouwen, vooral niet, waar rust en verademing door het weder intreden van den vredestoestand weldra verkregen zouden worden. Voor een juiste waardeering van het intrinsieke gehalte van onze krijgsmacht mocht daarbij volstrekt niet uit het oog verloren worden, dat ons leger ruim 4 jaar op zeer aanzienlijk vergrootte sterkte met het geweer bij den voet had moeten blijven staan, en dien machtigen prikkel tot volhouden ontbeerde, welke de strijdende legers in het gemeenschappelijk, buitenlandsch gevaar, de vaderlandsliefde, de geestdrift voor de nationale zaak vonden 1).

maar het Nederlandsche volk zelf. „Tel peuple, telle armée,” meende de Freycinet, de groote organisator van de Fransche volkslegers in 1870/1 zeer terecht; maar dan ook: „zoo volk, zoo Regeering”. Het heengaan van den Opperbevelhebber heeft de weermacht in menig opzicht zeer geschaad, vooral de wijze, waarop dat is geschied.”

1) D: M. v. A. op V. V. Tweede Kamer nopens de oorlogsbegroting 1919: „Dat

Aan het wantrouwen, door een en ander veroorzaakt, danken de in 1918 alom in den lande, zelfs in plaatsen van geringe beteekenis in het leven geroepen burgerwachten haar ontstaan. Feitelijk vormen zij niets nieuws, doch de herleving van een oude gedachte: de vredeschutterij van meer gegoeden in de steden tot het handhaven der openbare orde, in 1813 door Gijssbert Karel van Hogendorp omschreven en bedoeld. Reeds de wenschen, die der zake volkomen kundigen en bij de burgerwacht ingedeelden ten aanzien van hare vorming uitgesproken hebben: ter beschikking zijn van het burgerlijk gezag; een paar avonden per week oefening; een uur per week bespreking met het kader; strikt plaatselijke indeeling en bestemming; schietoefeningen met scherpe patronen op Zaterdagmiddag en op Zondagmorgen, doen in vele opzichten aan onze voormalige schutterij denken. Deze burgerwapening was even oud als de opkomst der steden; zij klimt derhalve op tot de dertiende eeuw.

Thans dreigt de vredeschutterij als een vrijwilligersmacht tot handhaving van de openbare orde te verrijzen. Wij achten dit om verschillende redenen zeer te betreuren:

1°. Dragen de burgerwachten, hoezeer men ook het tegendeel tracht vol te houden, een kapitalistisch karakter, werken zij scheuring in ons volk in de hand, terwijl de krijgsmacht mede dienen moet om de zoo onmisbare, noodzakelijke eenheid in het volk te bevorderen. Hiervóór werd er reeds de aandacht op gevestigd, hoe het leger in dit opzicht ook in de toekomst noodig blijft. Slechts een in gezond democratischen zin ingericht volksleger kan voor die eenheid waken, het noodzakelijke bindmiddel in het volk vormen.

2°. Is het gevaar groot, dat de aandacht te veel wordt afgeleid van verdere verbetering van ons leger zelf, hetwelk toch in de eerste plaats aangewezen is om de openbare orde te handhaven, ook dat een belangrijk, en zeer zeker het meest invloedrijke, regeerende deel van ons volk zich ingevolge de traditie zal afwenden van onze eigenlijke levende strijdkrachten, om zijn liefde te verpanden aan een nevenonderdeel, waarop toch voor de verdediging van ons hoogste goed, onze vrijheid en onze onafhankelijkheid, slechts in zeer beperkte mate valt te rekenen. Blijven de burgerwachten bestaan, dan zal daardoor onze weermacht in de oogen van de hoogere standen onzer bevolking op den duur zeer in beteekenis dalen. Onmiddellijk na afloop van het ruim 4-jarig mobilisatietijdperk werd in de hoofdstad des Rijks, die groote geld- en koopstad, de burgerwacht, van wie gedurende de mobilisatie niemand ooit gerept had en die haar waarde tot het bedwingen van een oproer nog bewijzen moest, geheel vooropgeschoven

de langdurige mobilisatietoestand zonder actief optreden niet bevorderlijk is geweest aan den goeden geest in het leger, valt niet tegen spreken; het is allerzins verklaarbaar, dat de zeer lange toestand van afwachten de opgewektheid van den troep heeft geschaad en het was voor de legerleiding en voor de officieren een zeer moeilijke taak daartegen afdoende te waken".

ten opzichte van het leger, dat in 1914 het buitenlandsch gevaar afgewend, ruim 4 jaar onder allerlei omstandigheden trouw op post gestaan had en, voor zoover er van onlusten sprake geweest was, deze voorkomen had.

3°. Worden de krachten te veel verdeeld, indien men nu weer een ander deel in onze krijgsmacht blijvend in het leven roept. Volgens art. 181, eerste zinsnede onzer Grondwet is er tot behartiging der belangen van den Staat eene zee- en eene landmacht, bestaande uit vrijwillig dienenden en uit dienstplichtigen. Deze zinsnede is bij de herziening van onze Grondwet in 1887 mede behouden, om de vredeskern van ons leger (het kaderleger, derhalve geen Zwitsersch stelsel) en haar taak: o. m. handhaving van de openbare orde, in de Grondwet vast te leggen. Deze taak valt derhalve in de eerste plaats ten deel aan het eigenlijke leger (marechaussée; cavalerie; infanterie; mitrailleur- en wielrijderafdeelingen; rijdende- en veld-artillerie als cavalerie, derhalve zonder vuurmonden 1); matrozen; mariniers, enz.), mede in verband met art. 81, 1°. der militiewet, dat de gelegenheid opent om met groot verlot zijnde dienstplichtigen tot handhaving of tot herstel van de openbare rust of orde, enz. in werkelijken dienst te roepen. Zooals hier en daar ook tijdens de jongste November-moeilijkheden plaats gevonden heeft, kan men alle goedwillende elementen, die daartoe op het oogenblik in de gelegenheid zijn, bij openbare kennisgeving vrijwillig bij hun eigen onderdeel onder de wapenen roepen om tot het handhaven der openbare orde bij te dragen. Waar men anders een of twee lichten (gedwongen) denkt noodig te hebben, roept men er 2 à 4 vrijwillig op. Zij, die wat voor de zaak gevoelen, in wie pit zit, die gemist kunnen worden, komen op, de anderen blijven thuis. Natuurlijk moet men deze menschen dan een behoorlijke dagelijksche vergoeding in uitzicht stellen. Het leger, de aangewezen macht om de orde te handhaven, blijft dan voor deze vredestaak aangewezen en zoo goed mogelijk in zijn verband; men vermijdt de oprichting van verschillende, elkaar ten deele bestrijdende en in elk geval de aandacht van de hoofdzak afdelende nevenzaken, zooals de vrijwillige landstorm en de burgerwachten 2).

In de tweede plaats heeft men voor het gezegde doel de landweer. Art. 11ter, daarin einde 1909 ingevoegd, luidt: „Wanneer het ter handhaving of tot herstel van de openbare orde of rust, tot uitvoering

1) Geen Wapen eigent zich minder om tot het dempen van onlusten bij te dragen dan de Bereden Artillerie met haar samengestelde, zoo kwetsbare bespanningen van zes paarden.

2) Reeds nu is een duidelijk antagonisme merkbaar tusschen den vrijwilligen landstorm en de burgerwachten, die onder elkaars duiven schieten. Deze rivaliteit is onvermijdelijk, tenzij men streng de logische scheiding trekt, onlangs door oud-Minister Colijn in een hoofdartikel in De Standaard aangegeven: allen voor den gewapenden dienst bij den vrijwilligen landstorm; allen voor den meer burgerlijken dienst (gaande houden van verlichting, verplegingsdienst, waterleiding, post en telegraafdienst, middelen van verkeer, enz.) bij de burgerwacht.

van wettelijke voorschriften of om andere overwegende redenen noodig is, kan door Ons of van Onzentwege over de landweer worden beschikt. Duidelijk blijkt hieruit, dat de landweer o. m. bestemd is tot handhaving van de openbare orde. Dit is ook volkomen begrijpelijk, want de landweer bestaat uit oudere, meer bezadigde elementen dan het leger met zijn jonge dienstplichtigen, ook uit mannen, die door hun betrekkingen meer belang hebben bij de handhaving der openbare orde dan de 20-jarigen. Volgens art. 1. 4°. der landweerwet kent men vrijwilligers bij de landweer. Een ieder, die tot handhaving van de orde wil bijdragen, kan zich derhalve bij die wapensoort aansluiten.

In de derde plaats heeft men den vrijwilligen landstorm (K. B. van 4 Aug. 1914), geheel in militair verband gebracht, strikt plaatselijk georganiseerd en in het bijzonder ook voor vervulling van plaatselijke opdrachten in het leven geroepen. Daaronder valt zeer zeker het handhaven van de orde, waarvoor men zich dien landstorm van de oprichting af heeft gedacht, wanneer leger en landweer naar hunne mobilisatiebestemmingen vertrokken zijn. Krachtens hun verbintenissen kunnen die landstormplichtigen door den M. v. O. onder de wapenen geroepen worden, zooals ook in Nov. 1918 plaats gevonden heeft. Zij, die zich in de spannende dagen van Nov. 1918 geroepen gevoelden om zich vrijwillig bij een of ander deel van onze krijgsmacht aan te sluiten en daartoe niet naar hun eigen korpsen konden of wilden terugkeeren, vonden m. i. in den vrijwilligen landstorm het aangewezen onderdeel. Om een dergelijke toetreding nog gemakkelijker en meer algemeen te maken, is thans een wijziging in de landstormwet ahangig gemaakt, welke het daarheen leiden zal, dat, indien hulp van de militaire macht noodig is tot handhaving van de openbare orde, enz., zooveel mogelijk alleen de vrijwillige landstorm daarvoor bestemd wordt en oproeping van dienstplichtigen krachtens art. 81 der Militiewet of art. 11ter der landweerwet zoolang mogelijk achterwege blijft.

De kans op verwezenlijking van dit denkbeeld zal in belangrijke mate kunnen worden begunstigd door, zooals de wetswijziging beoogt, de gelegenheid in het leven te roepen, dat dienstplichtigen van de militie en de landweer, die hun eerste-oefening volbracht hebben, zich verbinden bij den landstorm, die dan aldus geregeld zal worden, dat zij, die, indien zij ook als dienstplichtigen tot opkomst verplicht zouden zijn, laatstbedoelde bestemming volgen.

Is er nu aanleiding om, waar wij tot handhaving der openbare orde over deze 3 deelen van de krijgsmacht beschikken kunnen, daarin nog een vierde onderdeel in het leven te roepen, doch thans in den vorm van een gemeentelijke instelling, uitsluitend onder de burgemeesters staande, aldus de hulpmiddelen van allerlei aard, de goede krachten voor de leiding, de belangstelling en de toewijding verder verdeelend? Immers neen!

In stede van zich te verliezen in nieuwe proefnemingen, gelijk de

burgerwachten zijn, en de krachten door hare oprichting verder te verdeelen, ga men liever recht op het doel af: indien het leger niet voldoende vertrouwd wordt voor de handhaving van de orde, moet men het leger verbeteren, bestaande feilen wegnemen, het gehalte en den innerlijken samenhang verhoogen. Onze weerbaarheid zal daarvan dan tevens de vruchten dragen; door de oprichting van burgerwachten zal dit òf niet òf hoogstens in geringe mate het geval zijn.

Wij willen derhalve hier nog enkele middelen aangeven, welke daartoe kunnen bijdragen, waarbij wij terugkeeren tot ons uitgangspunt, dat men de zaak vooral niet te hoog moet aanvatten, dat het neerkomt op verbetering van het intrinsiek gehalte der tactische onderdeelen = oefeningseenheden, de compagnieën, enz.

1°. Moet al het mogelijke worden gedaan om den troependienst te releveeren (onderscheidingen, stafofficieren in gewichtige troepencommando's of bij proeven 1); detachering van uitmuntende troepenofficieren voor korten tijd naar landen met korten oefeningstijd, enz.). Het krijggsbestuur moet hierin voorgaan. De troepenofficier moet zich meer gaan voelen; de intellectueele elite van ons officierscorps moet niet langer den troependienst als een noodzakelijk kwaad of minderwaardig beschouwen. Het ideaal ware, dat men den dienst in den troep, waar men omgaat met menschen, waar over de waarde der troepeneenheden beslist wordt, waar officieren, kader en manschappen gevormd worden, belangrijker gaat vinden dan dienst in de bureau's, waar men hoofdzakelijk met het papier omgaat.

Grotere waardeering van den troependienst zal van zelf betere krachten naar het leger leiden en uit het officierskorps ook de betere elementen meer en langer bij den troep doen verwijlen, dan over het algemeen thans gebruikelijk is.

2°. De organisatie moet zoo eenvoudig zijn als eenigszins mogelijk, aantal en omvang der bureau's, ook de centralisatie en de schrijverij moeten tot een minimum beperkt blijven, opdat een zoo groot mogelijk aantal goede krachten voor den troependienst beschikbaar komen. Wij denken hierbij b. v. aan het reeds meermalen door ons bestreden, te kwader ure van Duitschland overgenomen, schadelijke brigadeverband der infanterie 2).

3°. Beperking van het aantal cursussen, opleidingen, detacheringen, overplaatsingen, enz., ook van de hoogere vorming en voortgezette opleiding. Vóór alles zijn, in het bijzonder na de mobilisatiejaren, stabiliteit en rust noodig. Men late de officieren beter en meer ervaren worden door werken onder goede leiding in den troep.

4°. Invoering van den algemeenen dienstplicht (zonder eenige vrijstel-

1) Zie hieromtrent een artikel van mijne hand in De Militaire Spectator. 1915.

2) Vergelijk van mijne hand De Militaire Spectator. 1918. Tijdens den oorlog is het brigadeverband in Duitschland afgeschaft, omdat het — wat steeds door mij aangevoerd is — een schadelijke complicatie in de bevelvoering bleek!

ling dan ongeschiktheid voor den krijgsdienst) voor de meer ontwikkelde, die middelbaar (en soortgelijk) of hooger onderwijs genieten en aan hun meerdere ontwikkeling en het zeer degelijk, goedkoop onderwijs later een bevoorrechte positie in de maatschappij, derhalve betere levensvoorwaarden ontleenen.

Zal „democratisering van de weermacht” meer dan een ijdele leuze zijn, dan moeten ook in het leger de verschillende standen nader tot elkaar gebracht worden. In de eerste plaats is het daartoe noodig, dat de meer ontwikkelde standen ruim in den troep (dus niet: in het leger = de bureau's) vertegenwoordigd zijn, waartoe de hier onder 1 t/m 4 genoemde middelen bijdragen. In de tweede plaats wordt daartoe vereischt, dat de meerderen in het leger in nauwe voeling treden met hunne minderen. Verschillende der hierna te noemen punten kunnen daartoe bijdragen.

5°. Moet gebroken worden met het gewoonrecht, dat er voor den Nederlandschen officier bestaat op het behalen van den kapiteinsrang. Nu een vertwee-, drie- of viervoudiging van de vredeskern bij mobilisatie in de lijn der dingen ligt, gaan er in vredestijd te veel dienstplichtigen door de handen van den C.Ct. en is zijn invloed op het oorlogsleger te groot, dan dat men een ieder, die op 15 à 18-jarigen leeftijd zich voor de officiersopleiding aangegeven heeft, op 32 à 36-jarigen leeftijd zulk een taak toevertrouwen kan. De C.Ct. moet ten volle berekend zijn ook voor zijn taak als opvoeder van jonge mannen. Wie zich niet met toewijding op de jaarlijksche opleiding van kader en manschappen toeleggen, geen waarborgen schenken, dat zij een goed geordend huishouden zullen commandeeren, waar een flinke, doch humane krijgstuicht gehandhaafd wordt, late men niet tot den kapiteinsrang toe.

6°. Stelle men als eisch, dat de kapiteins geregeld de hoofdoefeningen van hun onderdeel leiden. Hiertegen wordt te veel gezondigd. Een kapitein, die thans goed bezoldigd wordt, maakt zich niet rendabel, indien hij niet geregeld, persoonlijk de leiding heeft van het recruten-onderricht en de gezamenlijke oefeningen van zijn onderdeel. Hoofdtak van de hoofdofficieren moest het zijn, om hiervoor te waken, alsook, dat in elke troepeneenheid = militaire vakschool allen geregeld bij de oefeningen komen en er een energiek gebruik gemaakt wordt van den tijd. De aandacht wordt echter veel te veel gevraagd door het papier, terwijl dit ten deele ook gebruikt wordt als voorwendsel om de hoofdzaak over het hoofd te zien.

7°. De luitenants moeten een groot persoonlijk aandeel nemen in de opleiding van den troep. Te veel zit in ons leger de opvatting voor, dat de taak der officieren meer een surveilleerende is, terwijl het eigenlijke werk, althans de opleiding van den soldaat, door de onderofficieren plaats vindt. Deze moet geheel in de onderdeelen zelf plaats vinden. Verdeling daarvan over de depôts en de onderdeelen is uit den booze: zij ondermijnt dan samenhang, een doelmatige, intensieve

opleiding, ook belangstelling van de meerderen in die opleiding en in hun ondergeschikten.

8°. Ook de kaderopleiding moet, dagelijks en methodisch, zooveel mogelijk in de onderdeelen zelf plaats vinden onder verantwoordelijkheid der Comp.Cn., der mannen, die later met dat kader moeten omgaan en werken. Centralisatie dier opleiding vinde niet meer plaats dan onvermijdelijk is. Door de beperkte hoeveelheid intellect uit de onderdeelen te halen, vermindert de belangstelling van de officieren voor hunne manschappen.

9°. Nimmer kan streng genoeg opgetreden worden tegen troepen-Cn., die morsen met den tijd, niet al uit hun onderdeel weten te halen, wat er in zit, chronisch slap optreden, de gemakzucht in de hand werken e. d.

Er wordt in ons leger doorgaans met een zeer zachte hand geregeerd. Doch ook hier geldt het spreekwoord van de zachte heelmeeesters met hun gevolgen. Humaniteit is goed en edel, doch daar het leger gevormd wordt om gebruikt te worden in tijden van het grootste gevaar en tot bescherming van ons aller hoogste goederen, is het z.g. kassianstelsel een misplaatste liefdadigheid. Er worden in ons leger menigmaal te lage, veelal ook te theoretische eischen gesteld, ook bij bevordering. In een zeer lezenswaard artikel „Leger en democratie” heeft kapitein Westerveld hieraan in een schoon betoog zeer treffende beschouwingen gewijd: „Naar mijn vaste overtuiging moet hierin verandering komen en moet onze eerste concessie aan de democratische richting in het leger zijn, dat niemand meer met het groote gezag van officier wordt bekleed, die niet de doorslaande bewijzen heeft gegeven, dat dat gezag bij hem aan goede handen is toevertrouwd....

Indien het officierskorps er dus prijs op stelt een leidende positie in het leger te blijven innemen,.... dan zal het er voor moeten waken, dat geen lid van dat Korps door zijn optreden het gezag ondermijnt en zal het dus zonder aanzien des persoons moeten aandringen op verwijdering uit zijne rangen van een ieder, omtrent wien de overtuiging gevestigd is, dat het gezag bij hem niet aan goede handen is toevertrouwd” 1).

10°. Moet men nimmer meer Stellingtroepen gedurende geruimen tijd in onze Liniën e. d. laten verblijven. Op den duur wordt dit, door de omstandigheden, onvermijdelijk: rondhangen, waarbij nagenoeg alle animo verloren gaat. Het „verstoppertje spelen”, waarop hiervóór bedoeld werd 2), viert hoogtij. De troepen-Cn. staren zich, begrijpelijkerwijze en als gevolg van de omstandigheden, blind op dat ééne geval, waarin zij verkeerden en dat steeds meer uitgesponnen, steeds verder voorbereid wordt; een frissche geest der leiding is hierbij op den duur

1) Artilleristisch Tijdschrift: 1919. 35/8.

2) Zie blz. 157.

niet denkbaar. En wat den geest van den troep betreft, is het blijkens de ervaring te velde in de kantonnementen, waar men zich voor oefeningen naar alle kanten bewegen kan, waar men te doen heeft met gesloten, tactische eenheden onder verantwoordelijke Cn., reeds uiterst moeilijk om op den duur den goeden geest te behouden. Hoeveel moeilijker (zoo niet ondoenlijk) is dit dan bij Stellingtroepen, die, doorgaans in kleine onderdeelen en detachementen verdeeld, ieder huns weegs gaan en waarbij onnoemelijk veel tijd verloren gaat. Ontelbaren zwaken hier individueel rond; de bureaucratie en de administratie vieren hoogtij in een talloos aantal hogere en lagere bureau's.

11°. Zal meer gedaan moeten worden voor het uitwendig en innerlijk voorkomen der kazernes. Reeds een doelmatige keuze der garnizoenen, n.l. middelsoort en kleinere plaatsen in hogere, droge streken en met schoone omstreken (type Amersfoort, Harderwijk, Ede, Breda, Bergenop-Zoom, enz., enz.) is van veel gewicht; ook de ligging van het kazerne terrein is van groot belang, marchandeeren met gemeenten, wie men voor een garnizoen een f 50.000 meer of minder uit den zak kan kloppen, uit den booze. Een eenvoudig, doch aantrekkelijk uiterlijk der kazerne, een ruime bouw en een vriendelijke omgeving, zooals de cavaleriekazernementen te Breda en te Tilburg, dragen zeer bij tot veraangenaming van het verblijf. Verder dient het noodige te worden verricht om de cantines, de onderofficierskamers en de dagverblijven der manschappen aan te kleeden. Dit zal veel geld kosten, dat echter goed besteed zal zijn. Qui veut la fin, veut les moyens. Meestal zijn de manschappenverblijven ongezellige holen zonder eenig uiterlijk. Doch ook de onderofficiersverblijven zijn veel te primitief. Een onderofficier, die, als een jonge man uit den beteren burgerstand, een wel bescheiden, maar toch net en gezellig eigen thuis of een dito kosthuis kan hebben, moet wel zeer veel voor den militairen dienst gevoelen, zal hij het langer dan 3 jaar in de kale, ongezellige, veelal zeer uitgewoonde kazerne met hare al te kale, ongezellige onderofficiersverblijven uithouden. En toch hangt van een voltallig, wat meer bezonken, uit den behoorlijken burgerstand gerecruteerd korps beroeps-onderofficieren ontzettend veel af voor den geest in, en het gehalte van ons leger!

Zullen de eenmaal net ingerichte verblijven door de gebruikers in behoorlijken staat onderhouden worden, dan moet men hen zelf daarbij ook geldelijk belang schenken. Daartoe zou de soldij eenigszins verhoogd, doch al, wat onderhoud en vernieuwing betreft, door de gebruikers zelf bekostigd moeten worden.

Terloops zij hier aangeteekend, dat alle opleidingen en oefeningen zooveel mogelijk in het betere jaargetijde en in oefenkampen e. d., voor de Stellingtroepen zooveel mogelijk in de betrokken Groepen dienen gehouden te worden. Een groote garnizoensplaats als Amsterdam is om tal van redenen uit den booze. Men brenge de jonge mannen naar buiten, waar uit militair en hygienisch oogpunt in alle opzichten betere voorwaarden aanwezig zijn. Het geheele tegenwoordige garnizoen Am-

sterdam derhalve daaromheen te leggen in gunstiger terreinen (conform Parijs, Berlijn e. d.)

12°. Zullen de officieren meer sociaal moeten leeren gevoelen en noch een kaste vormen in den Staat noch te zeer een eigen leven leven in de krijgsmacht en de troepenonderdeelen. De opneming van een groot aantal reserve-officieren is aan het eerste voor een belangrijk deel tegemoet gekomen. Verschillende eischen, hiervóór gesteld, voorzien mede in het tweede. Een goede, gewijzigde militaire opvoeding, voor welker overwegend belang kapitein de Gelder nog weer eens de aandacht gevraagd heeft, moet hier het overige doen. Het moet den officier een lust en een eer zijn om tot zijn manschappen af te dalen, vertrouwelijk, doch zonder gemeenzaamheid, met hen om te gaan, zich veelvuldig met hen te bemoeien, werkdadig deel te nemen ook aan hun individueele vorming tot krijgsman en ontplooiing als staatsburger, aan de vorming van het kader. Hieraan ontbreekt nog veel. Ten deele gevoelen de officieren zich hiervoor te hoog of juist, zij beseffen het groote belang, ook de schoone rol eener persoonlijke deelname, te weinig; een reserve-officier noemde dit onlangs terecht: „gebrek aan respect voor ongeletterden . . . Hoezeer onderschat de jonge man, die zoo juist een schitterend examen aflegde, meestal niet de levenservaring en de levenswijsheid, die de arbeider van denzelfden leeftijd reeds in den harden strijd om het bestaan kan hebben opgedaan.” Ten deele ook staan velen jongeren de handen in dit opzicht verkeerd door gemis aan een goede opleiding, de noodige leiding en wenken. „Den a. s. beroepsofficier zoowel als zijn collega van het reservekader leere men niet alleen zich zoodanig uit te drukken, dat de troep hem begrijpt, doch men wijze hem den weg, uit den ruwen bolster de gave kern naar voren te brengen.” Door een en ander berust de vorming van den troep, inclusief de kadervorming, ten onrechte veel te veel in handen van onderofficieren. Bovendien wordt de aandacht der officieren te zeer afgeleid door hoogere geleerdheid, formaliteiten van de vredesgarnizoenen, detacheringen en op zich zelf wel nuttige nevenzaken, welke echter moesten onderdoen voor de hoofdzaak.

13°. De dienstplichtige moet tijdens zijn militaire opvoeding, steeds ook in den militairen dienst als een individu, niet als een nummer worden beschouwd en behandeld. Tijdens zijn opleiding moeten de officieren, tot en met den kapitein, den man door en door leeren kennen, zoodat men weet, wat men aan hem heeft, welke zijne zwakheden zijn, in welke opzichten hij te gebruiken, doch ook verder te vormen en te verbeteren valt. Een hechte band moet tusschen officieren, kader en manschappen geweven worden. Dagelijksche, vertrouwelijke omgang, zonder te groote gemeenzaamheid, is daartoe een vereischte. Dit kweekt ook het zoo noodzakelijke, ja onmisbare gevoel van samenhoorigheid. Het is niet voldoende, dat de man kent en weet, wat van hem gevraagd kan worden, dat de troep in zijn geheel in alle verrichtingen van den velddienst bedreven is; dat is veel, doch niet alles. Het kan noodig

zijn, dat de troep, juist voor het aankweken van dien band, langer dient dan voor het bijbrengen van de noodige kunde en kennis noodig is.

Doch dan verrichte men ook al om dien toch reeds zoo moeilijk te verkrijgen band zooveel mogelijk te kweken, dien allermint moedwillig te verbreken. Overal, waar iets te verrichten valt, zende men tactische onderdeelen, troepen- of oefeningseenheden heen, geen detachementen. Zooveel mogelijk moeten de manschappen steeds onder hun eigen officieren en hun eigen kader blijven als een gesloten geheel.

Natuurlijk kan en mag, vooral in het leger, niet altijd alles even methodisch en schematisch opgezet worden. Bij het intreden van groote verliezen, het dooreen geraken van onderdeelen, het ontstaan van groote verwarring moet de man ook onder nieuwe, hem wellicht vreemde aanvoorders weten te handelen en op te treden. Doch iets anders is het, om de verwarring tot systeem te verheffen en den man als een nummer of figurant nu eens hier, dan daar heen te zenden, hem nu onder dezen dan onder gene te laten oefenen en uitrukken. Vooral bij de infanterie is men sterk in deze vermenging of samenvoeging van onderdeelen, het vormen van detachementen of, zooals ik dat wel eens genoemd heb: het overhevelen van manschappen. Reeds de opleiding der recruten in de depots, waarbij de man dus tijdens zijn eerste-oefening door twee handen ging, onder twee chefs kwam, was een paedagogische fout van de eerste orde, en heeft er zeker krachtig toe bijgedragen om de krijgstucht te ondermijnen 1). De mobilisatie met haar vele behoeften, wachten, dekkings-, grens- en andere detachementen heeft nog meer het breekijzer in de vaste bouworde, dus den samenhang van het leger gezet, en in dit opzicht zeer veel kwaad gedaan. Een C. van twee bataljons ziet er geen bezwaar in om, door samenvoeging van de manschappen van de gelijk genummerde compagnieën, er daarvan één te maken. De eene helft der officieren werkt dan met hun voor 50 % vreemde manschappen, $\frac{1}{2}$ van officieren en kader loopt leeg, 50 % der manschappen komt onder hun vreemde leiding; de gevolgen laten zich denken.

In het voorjaar van 1914 genoot ik het voorrecht om voor de tweede maal bij de infanterie gedetacheerd te worden, natuurlijk bij een winterbataljon (III). Daar werd op last van minister Bosboom een proef genomen met het verdubbelstelsel; slechts 2 compagnieën ontvingen recruten. Tot bekroning van de oefeningen betrokken de 6 winterbataljons der Divisie in de eerste helft van Juni een kamp. Logisch konden de 2×2 compagnieën der Brigade tot één bataljon van 4 compagnieën onder een der Cn. der IIIe bataljons worden samengevoegd. Doch toen men naar het kamp ging, werd van de bewuste manschappen een bataljon van 3 compagnieën gevormd. Men oefende dus niet met

1) Zie de bekende, oude werkjes van wijlen Generaal A. J. Prins over de compagniegewijze opleiding der dienstplichtigen.

een bataljon van de organieke samenstelling, doch, wat veel erger was, de manschappen van een der compagnieën werden in de andere overgeheveld.

Door middelen, gelijk de hierboven ontwikkelde, welke recht op het doel afgaan, kan men het gehalte van den troep inderdaad verbeteren, kan men inzake de democratisering van onze weermacht verder komen dan praten. Het hoofdwerk inzake het gehalte moet in den troep verricht worden. Hoe dit kan geschieden, heb ik vóór eenigen tijd trachten aan te geven in 'een artikel: „Hoe vormt men een goed militair troepenonderdeel?” in *Mavors* 1918. De beginselen daarvan zijn weinige en eenvoudige: 1°. Zorg voor een goede encadreering door zorgvuldige kaderselectie en doelmatige kaderopleiding, vooral ook in de onderdeelen zelf. 2°. Elk troepenonderdeel beschouwe men als een militaire vakschool, waarin de leerstof, methodisch van dag tot dag voortschrijdende, volledig behandeld en waarvan het onderwijs geregeld door allen gevolgd moet worden. Ook de onderwijzers moeten zoo min mogelijk door allerlei nevendiensten en phantasieën aan hun dagelijksche taak onttrokken worden. 3°. Aankweeken van een band tusschen hoog en laag in het onderdeel, waardoor er een gevoel van saamenhoorigheid ontstaat.

Volgens deze beginselen is gehandeld tijdens de 3 jaar, waarin bij mijne batterij een proef genomen is met den éénjarigen eerste-oefeningstijd voor de Veld-Artillerie 1). Iedere lichting is flink aangepakt, zoodat de man het winter en zomer zeer druk had; er werd naar nuttige en methodische oefening gestreefd, ledigheid kwam niet voor. De moeite, aan een en ander besteed, werd alleszins beloond: behalve, dat de batterij steeds behoorlijk voor den dag kwam en ruimschoots voldeed aan al, wat van haar gevraagd werd, bestond er inderdaad een band tusschen hoog en laag in het onderdeel, en heerschte er, ook onder het gewone personeel, een zeer goede geest: en behoefde zeer weinig gestraft te worden en het personeel was voor alles bruikbaar. Gedurende de mobilisatie werkte dit alles lang na en droeg rijke vruchten: 5½ jaar had ik de batterij gecommandeerd, waarvan 2½ jaar te velde op volle sterkte, eer, om een voorbeeld te stellen, voor een niet zeer zwaar feit twee man voor den krijgsraad gebracht moesten worden. Ten aanzien van den geest in het onderdeel werd de waarheid onderzonden van de woorden, door de Legercommissie neergeschreven in haar Verslag nopens de opleiding der infanterie: „Wat den geest onder de miliciens zelf betreft, deze kwam haar voor van zoodanigen opgewekten aard te zijn, dat, mits goed geleid, daarvan de meest mogelijk offervaardigheid mag worden verwacht”. Een mijner vrienden, een C.Ct., liet zich in nagenoeg denzelfden geest uit, want hij schreef nopens

1) Voor de beginselen en de uitkomsten daarvan zie men het *Artilleristisch Tijdschrift*, Maart en April 1919.

zijn ervaringen van 2¹/₂ jaar te velde met een gemobiliseerde compagnie: „de goede dunk, dien ik reeds van den Nederlandschen soldaat en van het Nederlandsche verlofskader had, is in soms moeilijke omstandigheden ten volle bevestigd. Ik heb niets dan lof voor de wijze, waarop de menschen, vaak worstelend met armoede en ellende in hun gezinnen, zich eerlijk en ernstig inspanden om zich voor de algemeenen zaak te geven. Al heel gauw voelden zij zich als compagnie geheel één en werkten zij mede om de zaken van de compagnie goed te doen loopen”.

Indien het streven meer algemeen was geweest om de hiervoor aangegeven en bij de proef in acht genomen beginselen algemeen in toepassing te brengen, indien men het minder hoog, minder in de bureau's, doch meer in verbetering van het gewone troepenleven gezocht had, dan zou onze krijgsmacht en bij het begin en bij het einde der mobilisatie beter voor den dag gekomen zijn. Met vele en uitgebreide bureau's en met een groot aantal commissiën komt men er voor de toekomst niet, en wordt het kwaad allerminst bij den wortel aangetast.

Dringend noodig is het om na demobilisatie krachtig in de hierboven aangegeven richting werkzaam te blijven, ten einde een algemeene inzinking onzer krijgsmacht te voorkomen. Anders zal de te geringe belangstelling in, werkdadige bijdrage tot onze krijgsmacht door verdere ontwikkeling van de burgerwachten andermaal afgetapt worden; de eigenlijke krijgsmacht van den Staat door verbloeding bezwijken.

In dit verband mag zeker nog de aandacht gevraagd worden voor de beginselen van het Zwitsersche stelsel: energiek gebruik maken van den tijd; drang tot opschieten door de te behandelen leerstof; eenig tekort aan tijd en personeel, wat in een leger heilzaam werkt op den geest en een tegenwicht vormt tegen morsen met een en ander; een frissche, vlotte geest, gevolg van het heilige moeten; allen altijd bij den dienst. De werkelijkheid wordt er zoo veel mogelijk nabij gekomen, doordien er steeds geoefend wordt met afdeelingen op oorlogssterkte.

De uitkomsten van ons onderzoek resumeerende, spreken wij den wensch uit, dat, zoodra de huidige moeilijke, spannende tijden voorbij zullen zijn, de burgerwachten eervol ten grave gebracht mogen worden. Zij scheiden ons volk in tweeën in stede van het te vereenigen, terwijl door oprichting van een vierde onderdeel in onze weermacht, waarvoor de belangstelling toch reeds niet bijster groot is, de krachten, de financiën en de aandacht veel te veel verdeeld worden. Wij gaan in deze lijn nog verder, door den wensch uit te spreken, dat in de toekomst ook de vrijwillige landstorm verdwijnen moge. In dit verband achten wij de nu plaats vindende uitbreiding, aan de landstormwet te geven 1), in beginsel te betreuen. Wanneer de algemeene dienst- of oefenplicht ingevoerd wordt, wat een eisch des tijds heeten mag en de basis van een gezond, op democratischen grondslag berustend legerstelsel

1) Zie blz. 161.

uitmaken moet, dan dienen alle jongeren in het eigenlijke leger, alle ouderen in de landweer, terwijl als achterban, voor den dienst hoofdzakelijk in den rug van de eigenlijke krijgsmacht, de landstorm (allerjongste en oudste lichten) ten dienste staat. In een dergelijk legerstelsel is geen plaats voor uitwassen, gelijk de vrijwillige landstorm en à fortiori de burgerwacht feitelijk zijn. Deze laatste vormt, in dien voor gewapenden dienst georganiseerd 1), een kaakslag in het gezicht van het leger. Zeer goed is het onlangs van officieele zijde gezegd: „Er is geen grond aanwezig voor twijfel aan de waarde van het leger als betrouwbare steun voor het wettig gezag. Het leger zal ongetwijfeld, getrouw aan zijn verleden, een hechte steun blijken te zijn voor het wettig gezag.”

Utrecht, 26 Januari 1919.

1) Zie blz. 160, noot 2.

Nieuwe Banen?

DOOR

A. J. SCHOTMAN,

Kolonel der Infanterie b. d.

Door den Kolonel Fabius werd eenigen tijd geleden in de zaal van Pulchri Studio te 's Gravenhage onder de auspiciën van den Minister van Oorlog voor autoriteiten der Landmacht eene rede gehouden, betreffende den omgang van den meerdere met den mindere in het leger.

Ik heb die voordracht niet bijgewoond, doch in de courant het verslag er van gelezen.

Ik ben overtuigd, dat de redenaar met de kracht, die in hem is, zijn gehoor heeft weten te boeien en zeer zeker werd nut gesticht door aan zoo velen nog eens voor te houden, wat vroeger al meermalen aangaande dit onderwerp in geschrift gebracht werd. De lectuur daarover toch is rijk en ik herinner mij al in mijne eerste luitenantsjaren in de binnen- en buitenlandsche vaktijdschriften dienaangaande hoogst lezenswaardige artikelen te hebben ontmoet.

Het courantenverslag echter heeft mij niet veel nieuws gebracht, en in zooverre heeft de voordracht mij teleurgesteld, dat ik er in gemist heb de aanduiding van nieuwe lijnen, welke — gelet op de tijdsomstandigheden — de verhouding van den meerdere tot den mindere nader zouden moeten aangeven.

Mocht ik deze echter verwachten, — kon de spreker ons die geven? — Ik vermeen van neen.

Het vraagstuk, hier aan de orde gesteld, is toch reeds zóó oeroud, dat wel moeilijk iets nieuws ter zake is te vertellen. Herlezing, onderwijzing en overdenking van hetgeen anderen vóór ons te boek stelden, blijft echter van belang en als zoodanig had de rede van Kolonel Fabius groote waarde.

Intusschen valt niet te ontkennen, dat het niet allen koks zijn, die lange messen dragen, of met andere woorden, dat niet alle meerderen (ik zeg niet: chefs) jegens hen, die lager in rang zijn, steeds zóó optreden, als dient te behooren. Op dit gebied zijn ten allen tijde fouten gemaakt, zijn leemten waargenomen. In den tegenwoordigen tijd, nu allerwege overprikkeling heerscht en het begrip „recht” vaak het begrip „plicht” overstemt, vereischt het dubbele zorg, dat de meerdere zijn boekje niet te buiten gaat en dient hij nauwkeurig te waken, geen aanleiding te geven, dat billijke klachten van de zijde zijner ondergeschikten zullen kunnen worden ingebracht.

Voor vele officieren en onderofficieren kost dit nu niet zooveel moeite, omdat zij zoo gelukkig zijn geweest van nature een goede dosis tact ontvangen te hebben en zij die gave nog hebben weten te ontwikkelen, doch voor anderen is dit niet steeds zulk licht werk, omdat zij, van nature de bedoelde gave missende, echter bij hunne geboorte een zekere hoeveelheid gal hebben ontvangen en lichamelijke- of andere redenen hun gemoed meer naar den bitteren kant geleid hebben. Dezulken zullen bij hun omgang met hunne ondergeschikten vaak moeilijkheden onder vinden en dikwerf meer kwaad dan goed stichten.

In elk geval, men moge bij het begin van de militaire loopbaan in meerdere of mindere mate met een zekeren aanleg om gezag te voeren behept zijn, moeten bij allen de eigenschappen, noodig om én als chef én als onderwijzer, als aanvoerder én als opvoeder te kunnen optreden aangekweekt en ontwikkeld worden

Of er in deze richting nu genoeg gedaan wordt in ons leger, weet ik nog niet zoo zeker. Gaarne had ik uit het courantenverslag gelezen, dat de zoeven genoemde spreker er den nadruk op gelegd had, dat, om officieren en onderofficieren te verkrijgen die in socialen en paedagogischen zin voor hun taak geschikt zijn, bij de samenstelling der opleidings- en examenprogramma's daarmede rekening gehouden moet worden.

Wel is de tijd voorbij, dat men, om bij de infanterie de korporaalsstrepn te kunnen verwerven, de samenstelling van de fascinebank, de afmetingen van staart- en blokszoden nauwkeurig moest weten of, dat de jonge infanterie luitenant het gebruik van boussole en sextant moest kennen, maar ook nog heden houdt ons militair onderricht niet genoegzaam rekening met de practische eischen van het militaire leven. Moge het aankweeken van algemeene kennis ook al een mooi ding zijn, het bezit van grondige vakkennis is van hooger waarde. Hierop moet elk leerplan gericht zijn; de rest, het verschaffen van algemeene kennis, is bijzaak.

Dit gemis van grondige vakkennis, kennis onvermijdelijk voor den jongen onderofficier en den jongen luitenant, doet zich bij herhaling ten nadeele van de geoefendheid en van den goeden geest in het leger gevoelen. Als de jonge officier zich niet weet te onderscheiden boven zijn ondergeschikten, als het blijkt, dat hij in lichamelijke geoefendheid, als schutter of als ruiter bij zijn soldaten achter staat, als hij geen geestverheffend onderricht weet te geven, geen slag heeft om een eenvoudige bespreking (theorie) te houden, of om eene kleine oefening te leiden, dan wordt meer kwaad dan goed gesticht, dan zal de soldaat zich bij de oefening vervelen en in zijn superieur eerder een kwelgeest zien, dan een man, die door zijn bezielend handelen het hart van zijn ondergeschikten weet te winnen.

Goede onderofficieren — luidt een oud gezegde — vormen het cement van het leger. Een jong officier, die door zijn bezielend, tactvol optreden, in en buiten den dienst, de genegenheid zijner ondergeschikten

weet te verwerven, zal de hechtheid van dat cement versterken.

Maar is aan al deze onderwijzers zelf wel ooit geleerd, hoe zij onderwijs moeten geven; is hun ooit medegedeeld, wie en wat hun leerling (de soldaat) is? Hebben die jonge luitenants wel ooit vernomen, dat het voorstellingsvermogen, het geheugen, het spraakvermogen van den milicien vaak zoo beperkt is? Is hen duidelijk gemaakt, hoe men theorie houden moet, hoe een gymnastiekles in elkaar gezet moet zijn en waarop men letten moet om een goed schutter, een goed ruiter te vormen?

Laten wij een theorie bijwonen, gehouden door een dier jongere broeders. De C.Ct. heeft bepaald, dat het Reglement van Krijgstucht — de schrik van vele onervaren theoriehouders — behandeld moet worden.

De miliciens zitten op een paar banken op een rij naast elkander.

De gang van zaken is dikwijls zoo: tot den man op den vleugel wordt de voor hem zeer moeilijke vraag gericht: wat is krijgstucht? of: welke zijn de straffen? (let er op: over de belooningen wordt maar zelden gerept, hoewel zij nog meer dan de straffen tot handhaving van de tucht — d. w. z.: den goeden geest in het leger kunnen bijdragen).

Nummer 1 trekt een verschrikt gezicht, voelt zijn onmacht om het gewenschte antwoord te kunnen geven en zwijgt. De onderwijzer wendt zich tot No. 2, doch het resultaat is even weinig bevredigend en eer aan No. 3 de gelegenheid geschonken wordt om een antwoord te geven, heeft het meerendeel der manschappen zijn onmacht gevoeld om iets goeds te kunnen zeggen en is slechts het verlangen ontstaan, dat er een einde moge komen aan die kwelling, die hen verkleint en belachelijk maakt in anderer oogen, die hen niets leert en welke zoo weinig tot het bevorderen van gepaste eigenwaarde bijdraagt. Alleen de man op den linker-vleugel, die het onweer nog verre van zich voelde, bleef soesend peinen over zijn naderend verlof en het weerzien van zijn varkentjes en kippen. Maar ook hij verlangde naar het einde der theorie, welke hem niets bracht, welke zijn geest geen blij oogenblik brengen zou.

Wonen wij thans een gymnastiekles bij, gegeven door den pas benoemden Luitenant X. De oefening moet $\frac{3}{4}$ uur duren.

Nu willen wij maar niet optellen hoeveel minuten verloren gaan met rapport inleveren, nummeren, richten, overrichten, afdeelen, enz. Wees er zeker van, lezer, dat van den oefentijd met zulke beuzelingen heel wat minuten verloren gaan. Mijn ondervinding is er U borg voor.

Verwacht nu niet, dat de gymnastiekles naar een vast plan is geregeld, b.v. zooveel minuten loop-oefeningen en ademhalings-oefening, zooveel minuten oefening van spieren en gewrichten, zooveel minuten oefening tot zelfbeheersching b.v. evenwichtsboom, verwacht ook niet, dat de opvolging der oefening zoodanig geregeld zal zijn, dat niet begonnen wordt met die bewegingen, welke de meeste inspanning vereischen; niets van dat alles. Volg echter die eene groep naar het klimhuisje en zie hoe onder het motto „gymnastiek” de manschappen elkaar naar boven sjoeren, elkaar ophijschen en verder sleuren, onder gestoei

en gelach. Orde — mede een der doeleinden van een gymnastiekles en bevordelijk voor het onderhouden der krijgstucht (zie R. v. K. punt 1 der Inleiding) — orde, neen daarvan is niets te bespeuren.

Maar kunnen wij het dien jongen sergeant, dien jeugdigen luitenant euvel duiden, dat hij op zulke gebrekkige, hoogst onvoldoende wijze onderricht gaf? Is het zijn schuld, dat de miliciens — en ook nabijstaande burgers — geringschatting gingen gevoelen voor zulke oefeningen? Is het onbegrijpelijk, dat op die wijze de militaire dienst tegenzin opwekt bij weldenkenden en bij oppervlakkige beoordeelaars? Neen, nogmaals neen. De schuld zat hooger. Die sergeant en die jonge officier hebben nimmer „grondig” geleerd, hoe zij hun onderricht moesten geven, moesten regelen, welke de eigenschappen, het peil, de ontwikkeling hunner leerlingen zijn.

Wel weet de jonge infanterie luitenant haarfijn — althans werd hem dit onderwezen — hoe een polder afwatert, wat stempelpoil is, waartoe een voorboezem dient, wel weet hij te verklaren, hoe schok- en tijdbuizen werken, hij zal U een betoog kunnen houden over de voor- en nadeelen van vóórstellingen, hij heeft eenig begrip van het gebruik der verschillende typen van vuurmonden in den stellingoorlog, — alles mooi en goed, maar . . . een eenvoudige theorie houden met zijn manschappen of een degelijke gymnastiekles geven aan zijn recruten kan hij niet; op de schietbaan gaat niet veel van hem uit; zelden zet hij — ter zake onervaren — de puntjes op de i bij de exercitie, ziet daarbij onvoldoende, welke de fouten zijn, weet niet met zorg inspectie te houden over personeel of materieel en geeft in deze, even als bij het administratieve beheer der compagnie, zijn Comp. Commandant onvoldoenden steun.

Eerst na een 2- of 3-jarigen dienst als officier zal de jonge luitenant — mits geplaatst onder de leiding van een ernstig, bekwaam kapitein en zelf beziel met den vereischten lust — de noodige kennis van zaken hebben verworven.

Men verwijte mij in deze geen hardheid, geen overdrijving; ik spreek uit langdurige ondervinding. Ik weet zeer goed, dat men niet in eens ten volle bekwaam kan zijn voor de taak, waarvoor men gesteld wordt. Ik ben mijn eigen onvolmaaktheid, mijn eigen gebreken volkomen bewust en weet, dat niet verlangd kan worden, dat de Academie of de Hoofdcursus volmaakte officieren zal afleveren. Een feit is het echter, dat de jonge luitenant veel algemeene kennis bezit, althans vermag te bezitten, maar dat hij te weinig, veel te weinig geschikt is voor de taak, die hij onmiddellijk na zijne benoeming tot officier te vervullen zal hebben.

Kon dit toelaatbaar zijn in de jaren, die schrijver dezes gekend heeft, toen bij een compagnie drie luitenants aanwezig waren en dus de ouderen aan de vorming van den jongeren broeder het hunne konden bijdragen, later is dit anders geworden. Thans, nu bij een compagnie — ik spreek niet van den mobilisatietijd — in den regel maar één actief dienende luitenant aanwezig is, moet deze bruikbaar zijn voor alle diensten in zijn rang, ja den Comp. Commdt. menigmaal kunnen vervangen.

De slotsom van deze beschouwing leidt van zelf tot den wensch, dat ons militair onderwijs in dien zin gewijzigd zal worden, dat de jonge luitenant bij zijn intrede in het leger in plaats van meer algemeene kennis een grondige vakkennis zal bezitten, hij over veel lichamelijke geoeffendheid zal beschikken en door degelijke paedagogische voorbereiding geschikt zal zijn tot het geven van het aan zijn rang passende eenvoudige theoretisch, zoowel als practisch onderwijs.

Hij moet dus een eenvoudige bespreking (theorie) kunnen houden met zijn soldaten. Heeft hij dus een Chef, die, in herinnering aan de Ministerieele Aanschrijving van ik meen de zestiger jaren, wenscht, dat eens iets behandeld zal worden aangaande vaderlandsliefde, plichtsgevoel, kameraadschap, trouw aan het vaandel, of een dergelijk onderwerp, dan moet het niet kunnen voorkomen, dat de officier zegt: zoo iets gaat mij te boven (historisch, helaas) of dat hij staat met den mond vol tanden, zoodat zijn ondergeschikten zijn onbekwaamheid opmerken, maar dan moet verwacht kunnen worden, dat den jeugdigen, ijverigen officier in zijn studiejaren is geleerd, hoe hij zich daags te voren moet toerusten, opdat hij naar behooren zal kunnen volvoeren, wat zijn chef hem heeft opgedragen.

Zoo moet hij ook weten, wat zijn taak is op de schietbaan bij den onhandigen schutter, — hoe hij als onderwijzer bij de gymnastiek de spieren en gewrichten van een stijven boerenknaap kan ontwikkelen, zoodat de man het vermogen bekomt zich vlug over hindernissen heen te werken, — hoe hij den recruit moet leeren zijn geweer te gebruiken als stootwapen te midden van een aantal tegenstanders, — enz.

Nog veel te veel heeft aan de Normaal Schietschool en bij de Militaire Gymnastiekschool detachering van oudere luitenants plaats, terwijl juist de pasbenoemde officieren den cursus daar — en zoo ook aan de Rijsschool — dienden te volgen.

Bekomt de Nederlandsche dienstplichtige op de voren bedoelde wijze goed onderricht; gevoelt hij, dat het streven zijner militaire meerderen er op gericht is om hem geestelijk en lichamelijk te verbeteren; ziet hij in zijn superieuren mannen, die geestelijk en lichamelijk boven hem staan; gevoelt hij, hoe die onderofficieren en officieren met hem mede trachten te leven, zijn welzijn willen bevorderen, hem begrijpen en doorzien en zijn fouten en gebreken, eigen feilbaarheid beseffende, niet met hardheid doch tactvol verbeteren, dan zal de gewenschte genegenheid van den mindere voor den meerdere bevorderd worden, dan zal de legerdienst niet als een zwaren last op het volk drukken, dan zal de militaire groet niet als een krenkend juk gevoeld worden.

Zoo iets — men leze het Regl. v. Krijgst. en zelfs de oudste uitgave van het Regl. op den Inwendigen Dienst — werd niet alleen in onze dagen, maar ook in de dagen van onze overgrootvaders gevoeld.

Verbetering van de opleiding van ons kader en van onze jonge officieren, dat is het, waardoor eene goede verstandhouding van meerderen en minderen in het leger bevorderd zal kunnen worden.

De Depotafdeeling van den Motordienst en het Vrijwillig Landstormkorps Motor-, Vaar- en Voerwezen,

DOOR

B. TEN BROECKE HOEKSTRA,

Kapitein bij den Motordienst.

In het onderstaande zullen wij een overzicht geven van de wordings-geschiedenis en de taak van de Depotafdeeling van den motordienst en de, daarvan een onderdeel vormende, Afdeeling Vaarwezen, terwijl in een afzonderlijk artikel aan het slot het Vrijwillig Landstormkorps Motor-, Vaar- en Voerwezen zal worden behandeld

Op den voorgrond zij gesteld, dat de Depotafdeeling van den Motordienst van thans, bij de oprichting een anderen naam had en wel Depotafdeeling van den Autotreindienst, terwijl na de demobilisatie de tegenwoordige depotafdeeling van den Motordienst blijft voortbestaan als een vredesorganisatie onder den naam van Motorafdeeling.

Alvorens over de Depotafdeeling van den Autotreindienst te kunnen spreken moeten wij een schrede teruggaan.

Reeds vóór de oprichting toch van bovengenoemde afdeeling bestond sinds de mobilisatie het Etappen-verplegings-autobataljon, bij verkorting E.V.A.Bataljon genaamd, zijnde een auto-afdeeling voor verplegings-doeleinden en staande onder de bevelen van den Etappen-Inspecteur (E.I.) die op zijn beurt weder onder de bevelen van den Commandant van het Veldleger was geplaatst.

Dit bataljon bestond toen uit 4 compagnieën in Noordbrabant voor de verpleging der aldaar gelegerde troepen en uit één compagnie te Rotterdam, de Regelings-Etappenplaats (R.E.P.), van waaruit de voorraden per spoor naar de Divisiën werden gezonden tot de eindstations, alwaar ze door de voertuigen van het E.V.A.Bataljon werden overgenomen voor het verder vervoer naar den troep.

Later werd het vervoer per auto, om benzine-, olie- en bandenbesparing te verkrijgen, weer ingekrompen en het vervoer per spoor daarom verder doorgelegd.

Intusschen deed zich dringend de behoefte gevoelen — ook voor later te formeeren treinafdeelingen — om te kunnen beschikken over een afdeeling tot opleiding van militaire chauffeurs, aangezien met de in den aanvang der mobilisatie aangenomen vrijwillige chauffeurs (de zogenaamde drieguldens chauffeurs) geen onverdeeld aangename ondervindingen werden opgedaan. Voorts zouden in de Tweede Kamer

voorstellen aanhangig gemaakt worden om in vreedstijd de automobielafdeelingen van het leger te bestendigen, hetgeen er mede toe bijdroeg reeds dadelijk over te gaan tot oprichting eener afdeeling, van waaruit in de behoefte aan personeel en materiaal voor den autodienst zou kunnen worden voorzien.

De ondervindingen, opgedaan bij de mobilisatie, toen het automobielwezen voor het leger plotseling moest worden geïmproviseerd, waarbij zich alle nadeelen van een improvisatie, in dit zoo bij uitstek technische vak, krachtig deden gevoelen, hadden ten duidelijkste aan het licht gebracht, dat reeds in vreedstijd over een behoorlijke organisatie van den autodienst en het vervoer te water moet kunnen worden beschikt.

Op grond van een en ander werd den 12^{den} Juli 1915 de oprichting bevolen van de Depotafdeeling van den Autotrein dienst, bestaande uit den staf en eenige compagnieën, staande onder bevel van den Directeur van het Etappen- en Verkeerswezen (D.E.V.).

Aanvankelijk werd één compagnie opgericht, samengesteld uit een deel van het personeel en materieel van het E.V.A. Bataljon, dat in Noordbrabant niet meer noodig was.

Dit bataljon bleef bestaan uit 2 compagnieën, terwijl de compagnie op de R.E.P. niet meer tot het E.V.A. Bataljon zou behooren maar rechtstreeks zou staan onder de bevelen van den Etappen-Inspecteur (E.I.).

De Commandant van het E.V.A. Bataljon werd van zijn functie ontheven en benoemd tot Commandant van de Depotafdeeling, terwijl een nieuwe Commandant voor het E.V.A.B. werd benoemd.

Er zij hier dadelijk op gewezen, dat de Depotafdeeling en het E.V.A. Bataljon niet direct met elkaar te maken hebben. Het E.V.A. Bataljon is een onderdeel van het veldleger, de Depotafdeeling ressorteert onder den D.E.V.

Wel dient de Depotafdeeling ook voor aanvulling van het E.V.A. Bataljon, maar overigens voorziet zij in de behoefte aan motorvoeren en vaartuigen treinen, die bij een ze mobilisatie geformeerd moeten worden, voor het vervoer van munitieën, gewonden transporten, gascompagnie e.d. en de detachering van motormaterieel, waartoe de aanvragen aan den D.E.V. gericht moeten worden.

De Ct. der Depotafdeeling heeft voorts het technisch toezicht op al het motormaterieel dat 's Rijks eigendom is, dan wel door het Rijk werd gevorderd.

De onderdeelen van het E.V.A. Bataljon, die bij het veldleger zijn ingedeeld behooren administratief tot het depot.

In het feit, dat de depotafdeeling werd gevormd uit een der compagnieën van het E.V.A. Bataljon ligt grootendeels de oorzaak van de naamsverwarringen, die aangaande de depotafdeeling heerschen.

Men hoort spreken van „de Etappen” of van het „Depot van het E.V.A.B.” of van den „E.V.A. Trein” enz. enz. allemaal namen die ten deele nog verband houden met het E.V.A. Bataljon waaruit de depotafdeeling was gevormd, doch die geheel onjuist zijn.

Het materieel waarover na de oprichting der depotafdeeling werd beschikt bestond uit:

Bakwagens. Zijnde personenwagens, bij de mobilisatie gevorderd, waarvan het koetswerk vervangen was door een eenvoudigen houten bak. Een gedeelte hiervan is thans rijks eigendom geworden door aankoop en wordt thans ook voor les-auto's gebezigd, waartoe het voorzien is van een 2e stel organen, teneinde den instructeur de gelegenheid te openen werkdadig te kunnen ingrijpen wanneer de leerlingen fouten begaan, die ongelukken tengevolge zouden kunnen hebben.

Personenauto's. Van verschillende merken, thans ook ten deele rijks eigendom en ten deele teruggegeven aan de eigenaars.

Vrachtauto's. Aangekocht door het rijk zoowel in het buitenland als in het eigen land, zij het ook dat van deze laatste slechts weinige werden aangetroffen.

Die vrachtauto's werden tendeele toegewezen aan het E.V.A. Bataljon en tendeele aan de Depotafdeeling.

Tot de vrachtwagens waarover in den aanvang werd beschikt behooren:

1e. de 2 en $2\frac{1}{2}$ tons Saurer-Spijkers.

2e. de 3 tons Packards.

3e. de $3\frac{1}{2}$ tons Kelly-Springfields.

4e. de $1\frac{1}{2}$ en 2 tons aanhangwagens, die achter de vrachtautomobielen medegevoerd kunnen worden.

Naast deze vrachtauto's zijn nog eenige wagens van andere merken rijks eigendom geworden welke wagens op de R.E.P. dienst doen.

De vrachtauto's werden aanvankelijk alle ingedeeld bij de 1e Compagnie, waarbij ook het personeel voor de bediening en het onderhoud dier wagens werd opgeleid.

Een enkele opmerking over het materieel moge hier een plaats vinden, waarbij echter niet in technische bijzonderheden zal worden afgedaald.

De bakwagens mogen zoo algemeen bekend worden geacht, dat daarover niet veel gezegd behoef te worden. Het betrekkelijk geringe laadvermogen, varieerende tusschen 350 en 750 K.G. is oorzaak, dat voor het vervoer van omvangrijke hoeveelheden een groot aantal wagens noodig is, waardoor lange treincolonnes ontstaan.

Verliezen wij hierbij niet uit het oog, dat bij stoffige wegen het dikwijks noodzakelijk is, tusschen de auto's afstanden te doen onderhouden soms tot 200 M. toe, dan kan men zich een denkbeeld vormen, hoe de colonnelengte daardoor wordt vergroot.

Toch hebben die bakwagens door hun geringe laadvermogen en hun betrekkelijk geringe, eigen gewicht het voordeel, dat zij nagenoeg op alle wegen bruikbaar zijn hetgeen met de zware lastwagens, die bovendien ook zeer breed zijn, niet het geval is. Op slappe polderwegen toch zijn die niet te gebruiken.

Voorts hebben de bakwagens nog het voordeel dat de snelheid, waarmee gereden kan worden, grooter is. Deze is vastgesteld op maximum 30 K.M. per uur.

Onder de vrachtauto's werden in de 1e plaats genoemd de Saurer-Spijkers, afkomstig uit Zwitserland van de fabriek Saurer en geleverd door de firma Spijker te Amsterdam. Zij hebben een laadvermogen van 2 ton en enkele van 2½ ton, welke laatste zijn ingericht voor het medevoeren van een aanhangwagen.

Later is gebleken, dat het vermogen dier wagens onvoldoende is om onder alle omstandigheden een geladen aanhangwagen mede te voeren. De Packard Vrachtwagens afkomstig uit Amerika hebben een laadvermogen van 3 ton; zij zijn ingericht tot het medevoeren van een aanhangwagen, hetgeen ook 't geval is met de Kelly-Springfield wagens, die 3½ ton laadvermogen hebben en ook van Amerikaanschen oorsprong zijn. Deze wagens zijn, in tegenstelling met de andere, die cardan-overbrenging hebben, voorzien van kettingoverbrenging. Het voordeel hiervan is, dat de achteras, die uit één geheel bestaat, sterker is, waar naast echter het nadeel staat, dat zij meer onderhoud vereischen door de kettingen en tandwielen, die nu en dan onderling verwisseld moeten worden, wat een zwaar en tijdroovend werk is.

Omtrent de snelheid waarmede met de vrachtauto's kan worden gereden zij het navolgende opgemerkt.

In colonne rijdende heeft men zich te regelen naar de maximumsnelheid der langzaamst loopende wagens. Deze bedraagt omstreeks 18 à 19 K.M.

In steden mag niet harder gereden worden dan hoogstens 15 K.M.

In colonne rijdende, wordt, vóór men in bewoonde oorden komt, opgesloten tot op 20 M., welke afstand dan tusschen de wagens onderhouden wordt, tot men de plaats weder verlaten heeft, waarna de afstand weder wordt vergroot tot ten hoogste 100 M. Bij zeer stoffige wegen kan die afstand meer bedragen.

Het personeel bestond bij de oprichting uit dat, afkomstig van het E.V.A.Bataljon, waaruit de depotafdeeling werd gevormd, zijnde dus het daarbij aanwezige militie- en landweerkader, hetwelk voor zooveel mogelijk bestond uit diegenen, die vroeger in het autovak werkzaam waren geweest en uit vrijwillige chauffeurs en militie- en landweerplichtigen, die uit het leger afkomstig waren.

Van de landstormlichting 1915 zouden echter weldra een 100-tal hun intrede doen in de Depotafdeeling om tot chauffeur te worden opgeleid.

Waar deze opleiding, die behalve gymnastiek, exerceeren, schieten, velddienst, kaartlezen, enz., ook die in automobielbesturen en theorieën over den auto met wat daar verder bij behoort, omvat, waarvan uit den aard der zaak het automobielbesturen individueel moet plaats hebben, en veel tijd kost bij een groot aantal manschappen, werd tijdig de noodzakelijkheid ingezien om tot de oprichting van een tweede compagnie over te gaan.

Vervolgens werden van de landstormlichting 1914 van de militielichting 1916 en van de landstormlichting 1913 contingenten bij de depot-

afdeeling ingedeeld, terwijl intusschen ook een 200-tal chauffeurs uit het leger bij de depotafdeeling werden ingedeeld, waardoor uitbreiding van het depot met een derde en met een vierde compagnie noodzakelijk werd.

Later werd ook nog een 5e compagnie opgericht in verband ook met de vele bij 2e mobilisatie nog te formeeren treinafdeelingen. Bij die 5e compagnie werden de motorrijders ingedeeld. Bij de oprichting werd de afdeeling gekazerneerd in de voormalige pyrotechnische werkplaatsen te Delft, alwaar, na het aanbrengen van de noodige verbeteringen, alles met eigen krachten, een voldoende logiesruimte bleek te bestaan. Naarmate echter de afdeeling zich uitbreidde en het materieel toenam, was al spoedig geen voldoende ruimte meer aanwezig en werd ook de oude infanteriekazerne, die ten deele was afgebrand, voor legering in gebruik genomen, terwijl het aantal voertuigenloodsen met eenige werd vermeerderd, die op de Paardenmarkt te Delft een plaats vonden.

Het behoeft nauwelijks gezegd te worden, dat de te verrichten werkzaamheden voor bewoonbaarmaking der kazerneruimten, voor verlichting en verwarming, voor inrichting van cantines, keukens, badloodsen enz., veel krachten van het personeel hebben gevegd, waarbij de voortdurende strijd met den bodem, die bij nat weder meer gelek op een modderpoel, dan op een kazerneplein niet uit het oog verloren mag worden.

Bij de depotafdeeling behoorde aanvankelijk, ten eerste de werkplaats tot het herstellen van het materieel, welke in een der loodsen was ondergebracht; voorts de auto-reparatiewerkplaatsen te Schiedam, welke zich in de carosseriefabriek der firma Vilters bevonden.

Beide werkplaatsen stonden onder toezicht van een luitenant technisch-opzichter.

Naast die werkplaatsen bestond aanvankelijk nog een werkplaats in den Haag, ondergebracht in de fabriek Helvetia welke ook ressorteerde onder de depotafdeeling. Deze werd kort daarop opgeheven. Behalve in de bovengenoemde herstellingswerkplaatsen der depotafdeeling worden ook aan het Staatsbedrijf der Artillerie Inrichtingen, Afdeeling Constructie werkplaatsen te Delft herstellingen aan het materieel verricht die van meer ingrijpenden aard zijn.

Behoudens de opleiding van chauffeurs, heeft bij de Depotafdeeling ook een opleiding plaats van ordonnans-motorrijders die voor de oprichting der 5e Compagnie in een sectie bij de 3e Cie. vereenigd waren. Het materieel dier afdeeling bestond in hoofdzaak uit Douglas-motorrijwielen, later ook Eysink motors en Exselsiors en Harley's. Deze laatste zijn de zwaardere motoren, die ook voor zijspanrijden gebezigd worden.

In den loop der tijden hadden verschillende wijzigingen plaats waarover wij hieronder in 't kort een en ander zullen vermelden.

Geschiedde aanvankelijk de herstellingen in de werkplaatsen te Schie-

dam en Delft (Depot en A.C.W.), thans is de werklaats te Schiedam opgeheven, die van het depot belangrijk ingekrompen en in plaats daarvan één grootere werkplaats bij de A.C.W. ingericht. Alle herstellingen moeten nu daar plaats hebben, terwijl bij de Depotafdeeling alleen nog maar kleinere herstellingen worden verricht.

Intusschen werden uit het buitenland nog een groot aantal vrachtauto's aangeschaft, die uitbreiding van de bergruimte noodzakelijk maakte.

Tot de merken die uit het buitenland werden betrokken behooren:

1e. de Arbenz-wagens (Zwitsersch fabrikaat) met een laadvermogen van 2 ton.

2e. de Berna-vrachtauto's (Zwitsersch fabrikaat) met een laadvermogen van 3¹/₂ ton.

Deze wagens wijken van de andere typen wagens af in de wijze waarop de achterwielen worden aangedreven.

3e. de Martini-vrachtauto's (Zwitsersch fabrikaat) met een laadvermogen van 3 ton.

4e. de Presto-vrachtauto's (Duitsch fabrikaat) met een laadvermogen van 1¹/₂ ton.

5e. de G.M.C. vrachtauto's (Amerikaansch fabrikaat) met een laadvermogen van 1350 K.G.

Voorts werden verschillende personenauto's aangeschaft waaronder de Buick en Hudsonwagens van Amerikaanschen oorsprong zijn.

Tijdens de mobilisatie was de indeeling van het materieel bij de verschillende Compagnieën de volgende:

1e. Compie. Zware vrachtauto's (boven 2 ton laadvermogen) met aanhangwagens en de afdeeling Vaarwezen.

2e. Compie. bakwagens en een deel der lichtere vrachtauto's.

3e. Compie. personen auto's.

4e. Compie. lichtere vrachtauto's.

5e. Compie. motorrijwielen.

In het voorafgaande is een beknopt overzicht gegeven van het ontstaan van de Depotafdeeling van den Motordienst, waaruit moge blijken, dat in de 4 mobilisatiejaren heel wat tot stand is gekomen ongeacht de vele bezwaren die door de omstandigheden daaraan in den weg werden gelegd.

Thans moeten wij ons wenden tot een onderdeel van de Depotafdeeling dat ondergebracht is bij de 1e Compagnie en bekend is onder den naam van de afdeeling Vaarwezen.

Voor het ontstaan dier afdeeling moeten wij weder teruggaan tot vóór de oprichting der depotafdeeling.

De oprichting van de afdeeling Vaarwezen dateert van 1 Mei 1915. Aanvankelijk bestond die afdeeling uit den D.E.V. en een 2-tal officieren, die de opdracht hadden het in Nederland aanwezige motorbootmateriaal te registreeren, teneinde bij een eventueelen oorlog voor de dan noodzakelijke vordering van dit materieel (motorbooten van ver-

schillende typen, buitenboords-motoren, enz.) over de noodige gegevens te kunnen beschikken. Tevens moesten door haar eenige vraagstukken onder het oog worden gezien omtrent bewapening van die motorbooten, rivierbewaking e.d. waarvoor zoo noodig proeven genomen moesten worden.

Voor de registratie werd van de besturen van verschillende bestaande Watersport-vereenigingen welwillende medewerking ondervonden en het bleek al spoedig, dat het een omvangrijk werk zou zijn, aangezien een zeer groot aantal motorbooten in ons land aanwezig is. De eigenaars der booten en motoren ontvingen lijsten ter invulling, waarna bij terug ontvangst dier lijsten voor iedere boot een kaart werd aangelegd waarop de verschillende gegevens stonden vermeld.

Men verkreeg op die manier gemeentesgewijze een overzicht van het aanwezige motorbootmaterieel en de aanhangmotoren al dan niet met daarbij behorende vletten, sloepen of andere vaartuigen.

Ook werden verschillende scheepswerven bezocht teneinde een beeld te krijgen, waar gunstige gelegenheid voor herstellingen in tijd van oorlog werd aangetroffen.

Na de oprichting der Depotafdeeling werd besloten de afdeeling vaarwezen daarbij onder te brengen, aanvankelijk met dezelfde taak die haar was toegedacht.

Het materieel dier afdeeling bestond toen uit 1 motorboot (Rosalie) met een 45 P.K. motor loopende \pm 18 K.M. en één vlet met Evinrude buitenboords-motor.

Van de zijde der watersport-vereenigingen ontbrak het niet aan belangstelling voor de nieuwe afdeeling al mochten de eerste pogingen tot vorming van landstormafdeelingen, waarover toen gedacht werd, niet dadelijk slagen. Zij hebben den stoot gegeven voor de vorming van het Vrijwillig Landstormkorps Motor Vaar- en Voerwezen dat in Januari 1916 zou worden opgericht en waarover wij aan het slot een en ander hopen mede te deelen.

Waar voorts 2 officieren der afdeeling Vaarwezen in het Algemeen Bestuur werden benoemd voor het in den winter van 1915/16 gehouden Watersportcongres, ontbrak het niet aan aanraking met bestuursleden uit verschillende vereenigingen en bood zich ruimschoots de gelegenheid van gedachten te wisselen over verschillende ontwerpen betreffende watersport, roeien, zwemmen, landstormwezen enz.

De taak der afdeeling Vaarwezen is sinds van karakter veranderd, omdat zich al ras de behoefte deed gevoelen te kunnen beschikken over opgeleid militair schipperspersoneel vertrouwd met de behandeling der buitenboords motoren. Uit den aard der zaak werden voor die opleiding, die aan de afdeeling Vaarwezen werd opgedragen, manschappen gekozen, die als burger zich met de schipperij en aanverwante vakken bezig hielden.

Dit personeel ontvangt naast de gewone militaire opleiding, onder-richt in de bediening en het onderhoud der buitenboords motoren; het

varen met vletten en sloepen voorzien van die motoren; onderhoud der booten enz. enz.

Bij verschillende legerafdeelingen werden booten met aanhangmotoren en personeel gedetacheerd.

Bestond zooals wij reeds in den aanvang mededeelden het materieel oorspronkelijk uit slechts 1 motorboot en één vlet met aanhangmotor, wat uit den aard der zaak veel te weinig zou zijn gebleken, die toestand zou niet lang blijven bestaan zij het ook, dat de stoot tot de uitbreiding gegeven werd door een noodlottige overstroming.

De groote overstroming in Noord-Holland, was oorzaak dat een groot deel der polders en droogmakerijen in onafzienbare plassen werden herschapen.

Op die plassen was hulp te water dringend noodig en het was de afdeeling Vaarwezen te Delft waarvan die hulp werd ingeroepen.

Onmiddellijk werden tal van sloepen en vletten en aanhangmotoren aangeschaft, bemand met het aanwezige personeel en aangevuld met schippers die uit het leger werden gedetacheerd, terwijl het geheele detachement naar de overstroomde landen werd gezonden om daar politiedienst, verplegingsdienst, reddingsdienst enz. te verrichten.

Dat bij die aanschaffing niet al het materieel kon worden verkregen zooals men dat wel gaarne gehad zou hebben is duidelijk. Men moest zich tevreden stellen met hetgeen onmiddellijk verkrijgbaar was.

Wij mogen hier niet onvermeld laten, dat het personeel gedurende dien tijd zware diensten heeft verricht. Bij alle weersgesteldheid moest op de vaak zeer woelige plassen worden gevaren, doch nimmer heeft de dienst ook maar een oogenblik gefaald.

In oorlogstijd kon het materieel der afdeeling belangrijk worden uitgebreid. Ik zeg „kon” omdat thans de toestand anders is geworden door de oprichting van het Vrijwillig Landstormkorps.

Waar dat vroeger niet bestond, was men dus aangewezen op de afdeeling Vaarwezen waarvoor dan het materieel door vordering verkregen moest worden. Dit materieel kan men in 5 hoofdgroepen verdeelen n.l.:

- 1e. kleine snelvarende motorbootjes.
- 2e. grootere motorbooten (directiebooten, motorsleepbootjes en jachten).
- 3e. motorvrachtbooten.
- 4e. buitenboords motoren met en zonder bootjes.
- 5e. zolderschuiten e. d. vaartuigen zonder eigen beweegkracht.

De onder 1 genoemde bootjes dienen voor verkenningen, het begeleiden van transporten te water, snelle communicatie enz.

De snelheid waarmede zij zich kunnen voortbewegen varieert van 15—35 K.M. per uur, enkele nog wat sneller, terwijl het aantal personen dat medegevoerd kan worden bij die snelheden gering is (\pm 3 tot 6 personen).

De ad. 2 genoemde booten kunnen gebezigd worden voor het vervoer

van personen, zieken en gewonden, het sleepen van andere vaartuigen als onder 5 bedoeld, tot vervoer van materieel, munitie, enz.; voorts voor staven, aanvoer van mitrailleurs met bediening e.d.

De onder 3 genoemde vaartuigen, de motor-vrachtbooten eigenen zich in 't bijzonder voor den aanvoer van alle mogelijke legerbehoefden, als munitie, verplegingsvoorraden, troepen, enz.

Bij de vordering verdient het aanbeveling de vaartuigen zooveel mogelijk te vorderen uit de naaste omgeving van de plaats waar zij hun dienst moeten verrichten. Hierdoor verkrijgt men het voordeel, dat zij geschikt zijn voor de vaarwaters daar ter plaatse met het oog op vaste bruggen, sluizen e. d.

Bij de vordering raadplege men steeds het boekwerk „Scheepvaartwegen in Nederland” waarin alle gegevens omtrent doorvaarthoogten van vaste bruggen, diepgang der vaarwaters, sluiskolk lengten en breedten enz. zijn verzameld. Bij het te kiezen materieel kan men dan daarmede rekening houden wat een gebiedende eisch is, wanneer men niet aan teleurstellingen wil zijn blootgesteld.

De onder 4 genoemde aanhangmotoren, waaruit ook het voornaamste deel van het materieel der afdeling Vaarwezen bestaat, eigenen zich in het bijzonder voor het bevaren van die wateren, die door hun diepte en breedte voor het andere motorbootmaterieel minder geeigend zijn.

Die kleine motoren ontwikkelen een vrij aanzienlijke kracht (2 tot 5 P.K.), waardoor zij voor vele doeleinden geschikt zijn.

Zoo kunnen zij gebezigd worden voor het vervoer van mitrailleurs: voor het voortbewegen van met mitrailleurs of kleine kanonnen bewapende bootjes, voor patrouille vaartuigen, voor 't sleepen van schuiten met materieel, munitie, gewonden vervoer, overzetten van troepen, begeleiden van transporten enz.

Bij de afdeling Vaarwezen wordt thans beschikt over ruim 50 dezer aanhangmotoren, die tijdens de mobilisatie zeer veel diensten bewezen hebben. De hoofdtypen die gebruikt worden zijn de Evinrude en Archimedes motoren. Van de 1e zijn in gebruik 2¹/₄ en 4 P.K. 1 cylinder en 4 P.K. 2 cylinder motoren, van de laatstgenoemde soort 2 en 5 P.K. motors. De opgedane ondervinding heeft geleerd dat de zwaardere motoren van 4 en 5 P.K. te verkiezen zijn, omdat bij stroomend water anders niet over voldoende kracht wordt beschikt. Ook heeft de aanwezigheid van een omkeerbeweging haar groote nut bewezen in de vaak smalle en kronkelende vaarwaters.

Dat de afdeling Vaarwezen bij tal van oefeningen met andere troepenafdeelingen gebezigd is, behoeft nauwelijks gezegd te worden.

Oefeningen in gewondenvervoer, manoeuvres in de N.-H. Waterlinie, oefeningen op de Kagerplassen, oefeningen in de Stelling van Amsterdam e. d. hadden herhaaldelijk plaats, terwijl meermalen werd samengewerkt met het Vrijw. L.S. korps.

Dank zij de beschikking over personeel uit allerlei ambachten als scheepsbouwmeesters en timmerlieden, smeden, bankwerkers, machi-

nisten enz., was het mogelijk bij de afdeeling tot den bouw van een vaartuig in eigen beheer over te gaan, welk werk met succes werd bekroond. De naar den generaal Pop, den D.E.V., genoemde boot is een 12 M. lang jacht van het Amerikaansch kruisertype voorzien van een kajuit met 4 slaapplaatsen, pantry (keuken) en groote cock-pit; electrisch verlicht (ook zoeklicht), en voortbewogen door een 6 cyl. 145 P.K. Sterling-Motor, een der beste Amerikaansche scheepsmotors.

Voorts werd het materieel uitgebreid met een 7-tal nieuwe eikenhouten sloepen, terwijl een stoomsloep, die als sleepboot bij de afdeeling onmisbaar is, thans in aanbouw is.

Ook werden automobielmotoren van afgekeurde wagens, waarvan echter de motor nog goed te gebruiken was, gemonteerd in sloepen waarbij de gelegenheid bestond ook in die richting ondervindingen op te doen.

Naast de afdeeling Vaarwezen van de D.M.D. werd in Januari 1916 opgericht het Vrijwillig Landstormkorps Motor-, Vaar- en Voerwezen, waarvan de Comt. der Depotafdeeling tevens Commandant werd.

Dit korps voorziet in den militairen Vaartuigendienst, en werd eerst tijdens de mobilisatie opgericht omdat zich de behoefte daaraan dringend deed gevoelen.

Het mag eenigszins bevreemdend genoemd worden, dat in ons zoo waterrijk land reeds niet in vreedestijd een dergelijke organisatie was voorbereid, waar toch uit den aard der zaak transporten te water op ruime schaal noodzakelijk zijn.

Kon men vroeger, toen aan het Etappen- en Verkeerswezen niet zulke hooge eischen werden gesteld de transporten te water opdragen aan de bestaande binnenvaartondernemingen thans kan dit niet meer. Duitschland, Oostenrijk en Frankrijk hebben gedurende den oorlog hun militairen vaartuigentransportdienst georganiseerd, en zoo ook wij.

Deze dienst heeft een zeer bijzonder karakter, dat hem geheel verschillend maakt van elk ander dienstvak in ons leger. Het is de nauwe samenwerking met en in de burgermaatschappij, die zulks veroorzaakt.

Toen men begon met een overzicht samen te stellen van het geheele vervoer te water in oorlogstijd en van alle burgervaartuigen, die in militairen dienst zouden komen voor andere doeleinden dan het Etappenvervoer, kwam men tot de ontdekking, dat het grootste deel van onze nationale binnenvaart in militairen dienst zou komen als ons land in direct gevaar zou verkeerren.

De organisatie van een zóó grooten vaartuigendienst met eigen rijksvaartuigen en militieplichtig personeel is natuurlijk absoluut onmogelijk. Het materieel zou niet verkrijgbaar en niet betaalbaar zijn, terwijl het personeel niet verkrijgbaar en niet te oefenen zou zijn.

Daarom werd naar een andere oplossing gezocht en men vond die in de Vrijwillige Landstormorganisatie van burger deskundig personeel. Men bepaalde zich als militair (militie) deel hierin tot een afdeeling

Vaarwezen bij een der compagnieën van de Depotafdeeling van den motordienst (zooals wij reeds beschreven).

Die Vrijwillige Landstorm Organisatie is zéér omvangrijk geworden. Men heeft velen bestuurders van binnenlandsche transport ondernemingen een officiers-opleiding gegeven en tot L.S. officier benoemd.

Deze officieren worden veelal opgeleid door Oud-zeeofficieren, die als Compagnies Commandanten optreden en het personeel van boven bedoelde transport-ondernemingen is tot vrijwillig L.S. kader en lager militair personeel in dienst gesteld.

Wij zullen thans een blik werpen in de taak van den vaartuigen-dienst.

Men kan haar in 3 hoofddeelen onderscheiden:

A. Militaire diensten.

B. Etappen diensten.

C. Registratie van vaartuigen en distributie daarvan over de Legeronderdeelen.

A. De militaire diensten bestaan uit:

Patrouille diensten op inundatiën en rivieren; brugbewaking (zeer uitgebreid); sluisbewaking; bewapende vaartuigen; sein- en zoeklicht vaartuigen; verbindingsdiensten en versperringen; munitieberging, benzine- en petroleumopslag, vervoer van geschut en munitie nabij de gevechtsslijn; verplaatsbare militaire opstelling te water; gewonden vervoer in en nabij de weerstandsslijn, vervoer van kleine detachementen in het gevecht; stikgasdienst enz.

B. Tot den etappendienst behooren:

Transport van levensmiddelen en fourage van de Centrale magazijnen naar het leger te velde en in stellingen.

Transport van groote troepenonderdeelen over de Zuiderzee en Zeeuw-sche wateren en langs de groote rivieren.

Gewonden transporten van het front naar de grootere hospitalen.

Transport van munitie en materieel naar en van het front.

Steun aan den Bruggendienst.

Vervoer van alle requisities naar de Centrale opslagplaatsen.

Vervoer van produkten der oorlogs-industrie.

Voorziening in verbindingsdienst bij vernieling van spoorwegen.

Vervoer van voorraden en materieel uit gedemonteerde fabrieken en uit de buiten provinciën.

Vervoer der burgerbevolking en vee uit bezette gebieden en onder-gelopen landen.

Deze laatste taak is wel de omvangrijkste van alle.

C. Registratie van alle binnenvaartschepen met eigen beweegkracht.

Verdeeling van het bedienend personeel.

Toewijzing aan en een juiste verdeeling over alle legeronderdeelen, die behoefte hebben aan vaartuigen.

Ziedaar een zeer omvangrijke taak.

Dit alles aan één organisatie over te laten zou niet juist zijn.

Men heeft daarom de onder A vermelde taak in hoofdzaak overgelaten aan de Commandanten der legeronderdeelen zelf, terwijl door C materieel en ook burgerpersoneel aan hen kan worden verschaft. Dit burgerpersoneel wordt dan in oorlogstijd militair, hetzij vrijwillig bij den Landstorm (Oranje band) hetzij gedwongen krachtens de bevoegdheid van de militaire autoriteiten verleend door de wet op den staat van oorlog en van beleg, die niet alleen recht geeft materieel, maar ook personeel te vorderen.

Sommige der militaire diensten heeft men echter gemeend te moeten opdragen aan het Korps Motor- Vaar- en Voerwezen of aan de afdeling Vaarwezen der Depotafdeeling.

Het onder B en C genoemde, wordt vrijwel geheel verricht door het Landstormkorps Motor-, Vaar- en Voerwezen.

De oorlogs-organisatie van dat korps wijkt daardoor geheel af van de vredes-organisatie, wat ook weer veroorzaakt wordt door het eigenaardige half militaire, half burger karakter.

De vredes-organisatie bestaat uit een staf, 7 compagnieën en 2 afdelingen; de oorlogs-organisatie is geheim. Zij bestaat uit meerdere eenheden, gevestigd op voor den dienst te water markante punten.

Zoo'n oorlogseenheid bestaat weder uit meerdere onderafdeelingen zooals:

transport afdeling,

requisitie „ „

uitrusting „ „ en

personeel „ „

Uit den aard der zaak kunnen de vele interessante opdrachten niet nader besproken worden omdat zij, onze defensie rakend, geheim zijn.

Sommige der onder B genoemde diensten zijn zeer uitgebreid en stuiten in hun uitvoering op moeilijkheden, die alleen door vakmannen met volhardenden ijver en ambitie overwonnen kunnen worden.

Het is daarom zoo opwekkend en aanmoedigend hier het burger-element schouder aan schouder te zien gaan met het militaire.

In de oorlogseenheden heeft men dan ook steeds den vakman, vrijwillig L.S.officier, geplaatst naast den legerofficier; beiden moeten hier elkaar aanvullen en van voorlichting dienen.

De oproep aan de vakmannen, zich voor deze militaire taak te kwamen, was niet vergeefs; het was verrassend hoevelen zich ter beschikking stelden van het legerbestuur, en niet alleen voor opleiding, doch ook voor daadwerkelijke medewerking van de zoo uitgebreide voorbereidingen, terwijl naast de vakmannen uit de binnenvaart, vele watersportbeoefenaars met hun sportervaringen zich in dezen tak van dienst beschikbaar stelden.

Naast de voortdurende opleiding en oefeningen (bij voorkomende gelegenheden als stellingmanoeuvres, divisieoefeningen e. d.) eischt het

onder C genoemde een doorlopend veel tijd en toewijding eischende werkzaamheid.

Door het korps is in betrekkelijk korten tijd een vrij volledige registratie tot stand gebracht van alle schepen met eigen beweegkracht.

Hij die de vele duizende schepen en scheepjes (van Fop Smitbooten tot motorvletten) in onze grootere havens en wateren kent, weet wat dat zeggen wil.

Deze registratie zelf echter zinkt nog in het niet bij de distributie dier vaartuigen over de legeronderdeelen en bij het voortdurend bijhouden van dit alles, wat noodzakelijk is door den voortdurenden verkoop, sloop en buitendienststelling, wil over goede betrouwbare gegevens worden beschikt.

En dit alles is voornamelijk tot stand gebracht door vrijwillige, niet dienstplichtige en niet bezoldigde werkkrachten, wat voorzeker hier wel eens vermeld mag worden, en waarbij men niet uit het oog mag verliezen, dat zulks voor hen naast veel kostbaren tijd dikwijls niet onbelangrijke financiële offers heeft geëischt.

Bij het Landstormkorps heeft men naast de afdeeling vaarwezen, die de hoofdtak omvat, ook ondergebracht alle vrijwillige L.S. motorrijders en wagenbestuurders. Vandaar den eigenaardigen naam, die nu niet bepaald gemakkelijk kan worden genoemd.

Deze motorrijders en wagenbestuurders kunnen ten deele worden benut bij den Vaartuigendienst (die behalve te water ook te land zijne helpers moet hebben).

Voor het overige komen zij in oorlogstijd ter beschikking van de Depotafdeeling van den Motordienst, waarbij zij dan overgaan en een welkome reserve vormen.

Bij de vredesorganisatie hebben de Depotafdeeling van den Motordienst en de Vrijw. L.S. één commandant die voor beide afdeelingen een afzonderlijken staf heeft.

Bij de oorlogsorganisatie is dit geheel anders.

Het bestuur en beheer is dan niet meer in één hand, dat trouwens onmogelijk en ongewenscht zou zijn.

Hiermede zijn wij aan het einde gekomen van de bespreking der genoemde afdeelingen. Gelukkig voor ons land is de Weermacht niet daadwerkelijk in actie behoeven te komen, maar is de vrede in het verschiep.

Het zou zeer te betreuren zijn, wanneer het nuttige en omvangrijke voorbereidende werk dier afdeelingen niet werd bestendig, wat tevens van weinig waardeering zou getuigen tegenover allen, die zich daarbij verdienstelijk hebben gemaakt.

Ook de Depotafdeeling van den Motordienst blijft als vredesorganisatie ter sterkte van een staf en 4 compagnieën gehandhaafd.

Hierbij staat men echter voor een moeilijkheid, die thans niet meer is goed te maken.

Bij die zoo speciaal technische tak van dienst hadden van af de op-

richting beroepsofficieren van het Nederlandsche leger ingedeeld behooren te worden. Tijdens de mobilisatie toch bestond gelegenheid de noodige vakkennis op te doen. In stede daarvan werden reserve-officieren en officieren van het Ned. Indische leger er bij ingedeeld, die de opgedane ervaringen bij hun vertrek met onbepaald klein verlof en bij hun vertrek naar Indië medenemen.

Onder de beroepsofficieren die men thans wel verplicht is er bij in te deelen wordt uit den aard der zaak nagenoeg niemand aangetroffen, die voldoende technisch ontwikkeld is om met kennis van zaken te kunnen optreden, terwijl de gelegenheid om die kennis nog machtig te worden bijster slecht is geworden. De beste krachten toch, van wie nog wat te leeren viel, zijn verdwenen, terwijl de nog overgeblevenen overkropt zijn met werk en bezwaarlijk nog met de opleiding der nieuw aangekomenen belast kunnen worden.

Herhaaldelijk is hierop reeds jaren geleden gewezen, doch zonder resultaat hetgeen zeer te betreuren is voor de Depotafdeeling van den motordienst waarbij het materieel een kapitaal aan waarde vertegenwoordigt.

De thans loopende geruchten, behelzende de afdeeling Vaarwezen van de D.M.D. weg te nemen en onder te brengen bij het Korps Pontonniers of Torpedisten, zouden, werden zij bewaarheid, getuigen van een absoluut gemis aan kennis van zaken.

In de 1e plaats toch is de taak der beide genoemde korpsen een geheel andere, dan die der afdeeling Vaarwezen.

In de 2e plaats verlieze men niet uit het oog, dat de taak der afdeeling Vaarwezen in hoofdzaak gelegen is op de binnenwateren, plassen en inundatiën en niet op de groote rivieren en in de zeegaten, zoodat ook uit dien hoofde de genoemde korpsen buiten beschouwing blijven. De aanhangmotoren zijn in wateren waar veel stroom en tij gaat van weinig waarde.

In de 3e plaats is het een zeer verkeerd beginsel een uit motor-materieel bestaande afdeeling weg te nemen van de speciaal uit motor-materieel bestaande depotafdeeling, waarbij over alle hulpmiddelen beschikt wordt voor herstelling, onderhoud en instandhouding van het materieel, waarvoor over jaren lange ondervinding beschikt wordt.

Ten slotte willen wij niet onvermeld laten, dat het wegnemen van de afdeeling Vaarwezen van weinig waardeering zou getuigen voor alles wat in de mobilisatiejaren bij die afdeeling verricht is om haar te brengen tot de hoogte die thans bereikt is, welke overweging echter terzijde gesteld zou kunnen worden indien verbetering mocht worden beoogd. Het denkbeeld kan dan ook in geen enkel opzicht onze instemming verwerven.

Disciplinaire straffen — strafstelsel en tuchtraad,

DOOR

A. A. VAN NIJNATTEN,

Kapitein der Infanterie.

Als een der oorzaken, die aanleiding kunnen geven tot een ontevreden geest bij den troep, wordt thans algemeen genoemd ons huidig disciplinair strafstelsel.

Voorzeker zal het onderwerp „disciplinaire bestraffing” dan ook een punt van onderzoek uitmaken der commissie onder voorzitterschap van Oud-Minister de Jonge, welke commissie belast is de ontevredenheid in het leger te bestudeeren.

Het lijkt mij daarom van belang het onderwerp in dit vakblad te bespreken.

Welke zijn de klachten over en de bezwaren tegen de huidige manier van het opleggen en ondergaan der krijgstuuchtelijke straffen?

1e. Het Reglement van Krijgstucht is verouderd; is niet meer in overeenstemming met de heerschende begrippen 1).

2e. Doordat één persoon straft, is willekeur niet uitgesloten. De één straft zwaar, de ander licht. Een algemeene klacht is, dat bij de ééne compagnie een overtreding steeds en zwaar, bij de andere compagnie zelden en licht gestraft wordt.

3e. Niet altijd is de compagniescommandant iemand met voldoende ervaring, menschenkennis en is zijn blik practisch genoeg — hoe vele jeugdige luitenants zijn niet als compagniescommandant werkzaam? — om met beleid te straffen, zoodat de straffen werkelijk dienen tot verbetering.

4e. Een strafoplegger verkeert niet steeds in dezelfde stemming, is niet steeds hetzelfde gehumeurd, hetgeen van invloed op de zwaarte der straffen kan zijn.

Ten einde bovengenoemde grieven te ontkomen, zoeken velen hun heil in een tuchtraad, bestaande uit verschillende personen, waaronder ook minderen.

Laten we, alvorens onze meening over den tuchtraad te berde te brengen, eerst eens bovengenoemde grieven nader ontvouwen.

ad. 1. Volkomen waar; ons Reglement van Krijgstucht ademt een alles behalve modernen geest. Herziening van dit antiek-historisch reglement is zeer noodig. Men leze slechts de definitie: „De krijgstuuch-

1) Wet op de Krijgstucht van 27 April 1903 Stbl. 112 (is tot heden nog niet van kracht).

bestaat in de onvermijdelijke bestraffing der geringste nalatigheden of misslagen."

Hoe zacht en vaderlijk! Berispingen of vermaningen kent het Reglement niet, zoodat feitelijk op de geringste nalatigheid een vrijheidsberoving moet volgen. Ik geloof wel, dat iedere commandant er van overtuigd is, dat juist de terechtwijzigingen zoo veel goeds kunnen uitrichten en verdere straffen kunnen voorkomen. Hoe dikwijls heb ik niet prachtige resultaten bereikt, door zelfs meer ernstige disciplinaire vergrijpen te pardonneeren. Evenwel het R. v. Kr. verbiedt dit.

Een groote fout bij ons disciplinair strafstelsel is het ontbreken van voorwaardelijke straffen. Waar de voorwaardelijke veroordeeling in de burgerlijke rechtspraak bij zelfs ernstige strafbare feiten reeds toegepast wordt, is deze bij de disciplinaire rechtspraak, waarbij het strafbare feit toch zeker geringer is, nog onbekend.

Ik stel me voor, dat voorwaardelijke disciplinaire straffen de jeugdige soldaten beter op den goeden weg houden of hierop terugvoeren — de straffen dienen toch tot verbetering — dan direct een eenzame opsluiting.

Het is mijn ondervinding, dat wanneer een soldaat eenmaal in de arrestkamer heeft gezeten, zijn afschrik voor het opsluiten niet meer zoo groot is. Houdt daarom het strafregister van den man zoo lang mogelijk blank!

Welk mensch is zonder fouten en moeten die fouten dan maar direct gestraft worden door vrijheidsberoving of tijdelijke verbanning uit het gewone leven?

Ook in het ondergaan der straffen moet een humane wijziging komen. Hoe zien de arrestkamers er soms uit? Herinner ik me niet, dat in een afgelegd kantonnement een lijkenhuisje als zoodanig dienst deed of dat een steenen hok, waarin een brandspuit geborgen was, tot politiekamer werd gepromoveerd?

Den arrestanten dient bovendien gepaste bezigheid bezorgd te worden. Laat men er zich eens goed indenken, wat het beteekent 14 dagen provoost! Veertien lange dagen en nachten in een vies lokaal zonder de minste bezigheid!

Het is in de provoostlokalen, dat de geest geheel vernietigd wordt. Daar zijn alle factoren aanwezig om van den man een anarchist te maken.

Ik geloof wel, dat we het er allen over eens zijn, dat het Reglement van Krijgstucht moet worden herzien.

Bij art. 27 staat o. a. vermeld: Bij circulaire M. v. O. van 3 Dec. 1862 is het volgende te kennen gegeven: ter instandhouding eener goede discipline bij het leger, is het niet geoorloofd door geschriften, de voorschriften en maatregelen door het Dep. v. O. toegepast, te beoordeelen en bij het leger in minachting te brengen.

Ziedaar onze vrijheid van drukpers! Het is verboden door geschriften te beoordeelen. Dus ben ik nu strafbaar!

Het indienen van reclames over opgelegde straffen dient eveneens

in dien zin gewijzigd te worden, dat het reclameeren vlugger en gemakkelijker behandeld wordt en de straf bij reclame niet direct ingaat.

Bij de bespreking der andere punten zullen nog meerdere wijzingen, die o. i. gewenscht zijn, worden opgenoemd.

ad. 2. Het is een feit, dat niet bij alle compagnieën op dezelfde wijze gestraft wordt. Nu zal men zeggen, dat de chefs de straffen controleeren en het dus voor een korpscommandant mogelijk is door in te grijpen, dat er bij het korps een zekere gelijkheid bestaat en daardoor dus gemopper voorkomen wordt. Doch dit is niet geheel juist, want een chef krijgt alleen de inderdaad opgelegde straffen met de daarbij behorende strafredenen te zien, doch weet niets van pardonneeren of berispingen. Bovendien kan een strafoplegger de strafreden verzachten, zoodat hij het toch vrijwel in zijn macht heeft om de straf, die hij beslist op wil leggen, goedgekeurd te krijgen. Een controle op de dagelijksche rapporten levert dus weinig op; een chef controleert beter en afdoende, door veel voeling met de soldaten te houden, door het vertrouwen te winnen en dan in de compagnie af te vragen en te onderzoeken, hoe het met den geest der soldaten gesteld is.

Het ingrijpen in zake verandering van straffen moet dan ook tot de zeldzaamheden behooren. Een chef moet eischen, dat de strafoplegger het strafbare feit zóó degelijk onderzocht heeft en met alle factoren zoodanig heeft rekening gehouden, dat de opgelegde straf de juiste is. Daarvoor is het echter noodig, dat iedere commandant, die bevoegd is tot straffen, ook ter zake kundig is. En hier schuilt juist de groote fout — de oorzaak van het ongelijkmatig straffen.

Wij zijn hierin niet opgeleid. Onze opvoeding tot officier is niet voltooid. Wij hebben niet geleerd, hoe wij de tucht moeten handhaven m. a. w. hoe wij moeten straffen. Wij hebben ons zelf gevormd; er is weinig op ons karakter gelet; in paedagogie kregen wij geen les; wij waren niet altijd op de hoogte van de volksziel; wij deden maar, zooals we dachten, dat het beste was.

ad. 3. En hier kom ik van zelf tot punt 3 n.l. dat zeer onervaren luitenants reeds bevoegd zijn om te straffen. Hoe vele, jeugdige commandanten moesten hun gezag putten juist uit het zwaar en streng straffen? Bij mijn compagnie zag b. v. een jeugdig res. 2e luitenant, toen ik met verlof was, kans om een sergeant-majoor, die 18 jaar buiten straf was, 4 dagen kamerarrest te bezorgen.

Naast de vele wetenschappelijke militaire-cursussen, moeten de officieren gedwongen worden deel te nemen aan cursussen, waarop het sociale, politieke en economische leven behandeld wordt, waarop lessen in paedagogie gegeven worden, en waardoor zij op de hoogte blijven van allerlei stroomingen om de volksziel te leeren kennen. De officier moet opgeleid worden tot volksofvoeder en niet tot boekengeleerde.

We hebben abnormale tijden meegemaakt, tijden, dat de jongste 2e luitenant strafoplegger was, doch deze abnormaliteit mag geen aanlei-

ding geven tot het uitroepen van een tuchtraad, als zijnde het eenige goede tuchtrechtcollege. Zoo zou reeds dadelijk bepaald kunnen worden, dat een plaatsvervangende C.Ct. niet bevoegd is tot straffen en dus de afdoening der disciplinaire overtredingen moet wachten tot de werkelijke C.Ct. terug is — bij ontstentenis langer dan een week zou door den korpscommandant hierin kunnen worden voorzien.

Ook op het gebied van straffen, moeten de C.Ctn. door hunne chefs geleid worden. Hiertoe is het noodig, dat de chef veelvuldige besprekingen houdt, de C.Ctn. bij elkaar brengt om ook daardoor gelijkheid in bestraffing te verkrijgen.

En merkt een chef, dat een onder-Ct., niettegenstaande de besprekingen en opmerkingen, toch voortgaat met een strafstelsel toe te passen, strijdig met den geest des tijds, dan moet hij zoo iemand voor onthefing van zijn commando voordragen.

De punten 2 en 3 maken o. i. dus een tuchtraad niet noodig, al dient er ook veel verbeterd te worden.

ad. 4. Het onder 4 genoemde is eveneens waar. Een mensch blijft een mensch. Doch in de aangegeven leemte zou verbetering te brengen zijn. In de eerste plaats door een betere opleiding tot volksopvoeder, waardoor den officier geleerd zal worden zich, bij het vellen van een disciplinair vonnis, te verheffen boven zijn humeur of stemming. Het is absoluut verkeerd, dat zoo maar in eenige minuten weken politiekamer of provoost worden uitgedeeld. Hoe langer men over een straf moet nadenken, hoe minder invloed het humeur of de stemming op de zwaarte der straf zal hebben.

Daarom zou ik het volgende opgenomen willen zien in den Inwendigen Dienst.

„Dagelijks op het uur van rapport worden door den C.Ct. alle disciplinaire strafbare feiten volledig onderzocht, waarbij hij verplicht is alle personen, die door den overtreder genoemd worden, te hooren. Daags daarna op het uur van rapport wordt door den C.Ct. persoonlijk aan den overtreder de afdoening onder vermelding van straf en strafredenen medegedeeld, waarna de straf op het dagelijksch rapport genoteerd wordt”.

Den C.Ct. moet tijd gelaten worden om het onderzoek behoorlijk te houden. Hoe dikwijls is nu de C.Ct. haastig gestemd, door de drukke geprikkeld. En niets is verderfelijker voor een gezonde tuchtrechtspraak. De C.Ct. heeft te veel administratief werk. Meermalen heb ik er dan ook voor gepleit den sergeant-majoor-administraieur administratief zelfstandig te maken, met gelijktijdige bevordering tot adjudant-onderofficier.

Zijne verhouding tot den C.Ct. zou dan ongeveer moeten zijn als die van den verplegingsofficier tot den bataljons-commandant. De praktijk leert immers, dat bij de meeste compagnieën de S. M. A. toch alleen het werk doet en de C.Ct. wegens de drukke werkzaamheden alleen maar teekent, en weinig controleert. Is de C.Ct. los van de administratie, dan heeft hij tijd en kan men van hem eischen, dat hij de karakters

zijner mannen kent, waarmede hij bij het handhaven der tucht moet rekening houden.

Ik zou dus den strafoplegger willen verplichten een straf minstens 24 uur in beraad te houden, waardoor momenteele stemming en humeur minder invloed hebben. Ook hiervoor dus is een tuchtraad niet noodzakelijk.

Een tuchtraad heeft bovendien twee belangrijke nadeelen n.l.

1e. Bij het bestaan van den tuchtraad kan geen commandant verantwoordelijk worden gesteld voor de tucht en den goeden geest bij zijn onderdeel.

2e. De persoonlijke invloed van den commandant zal ten zeerste verminderen.

Thans is bij een compagnie de C.Ct. verantwoordelijk voor de tucht. Die verantwoordelijkheid is niet gering, daar een goede tucht het fundament is, waarop het militaire huis is opgetrokken. Voor het handhaven der tucht heeft men den C.Ct. verschillende middelen gegeven, waarvan het voornaamste machtsmiddel bestaat uit het opleggen van straffen. Als den C.Ct. dus het voornaamste middel om het gezag te handhaven wordt ontnomen, is het ongerijmd hem voor die handhaving verantwoordelijk te stellen.

Nu kan men den C.Ct. wel doen zitting nemen in den tuchtraad, des noods als voorzitter. Hij kan zijn invloed dan wel doen gelden, doch meer ook niet.

De C.Ct. met zijn tuchtrechtelijke opleiding zal, na een degelijk onderzoek omtrent het strafbare feit, zelfstandig zijn oordeel vormen. Er bestaat kans, dat hij zijn medeleden kan overtuigen en dan zijn die medeleden overbodig of hij overtuigt de leden niet en dan volgt een straf, waarmede de C.Ct. het niet eens is. In het laatste geval neemt de tuchtraad de verantwoordelijkheid van het toekennen der straf — een onderdeel van het handhaven der goede tucht — op zich. M. i. kan een C.Ct., die alleen verantwoordelijk is, geen mede-handhavers der tucht, naast zich dulden. En ook den tuchtraad kan men, alleen al van wege de veranderlijkheid der leden, niet verantwoordelijk stellen.

Dus wie dan?

Ook het tweede nadeel, dat de persoonlijke invloed van den C.Ct. verminderen zal, is niet gering te noemen. Het gezegde: „le colonel, c'est le régiment” is nog steeds waar.

Bestaat er een tuchtraad, dan zullen alle disciplinaire vergrijpen volgens een eerlijk, vast systeem behandeld worden. Rechtvaardigheid voor allen, gelijke straftoepassing voor allen zal het devies van den tuchtraad zijn. Het pardonneeren door den C.Ct. voor soms een ernstig feit zal dan tot het verleden behooren, hoewel hierdoor soms zulke prachtige resultaten bereikt zijn geworden. Een berisping van den tuchtraad zal niet die uitwerking hebben van een persoonlijken uitbrand van den C.Ct.

Hoe stelt men zich een tuchtraad voor? Bij elke compagnie één?

Zoo ja, dan geloof ik, dat als twee minderen der compagnie met den kapitein den tuchtraad vormen, deze minderen gemakkelijk geneigd zullen zijn in den geest van den kapitein te handelen of om bij dezen in een goed blaadje te komen of uit inferieuriteit en dan is de tuchtraad een wassen neus. En zouden ze den kapitein dwars zitten — in elke compagnie zijn ongewenschte elementen — dan zou een onmogelijke toestand geschapen worden, waaraan de kapitein spoedig een einde zou weten te maken (b. v. door overplaatsing).

Is er per bataljon of regiment een tuchtraad, dan zou deze het zòd druk hebben, dat de uitspraak, tengevolge van het snel werken, niet altijd de beste zou zijn. Bovendien zou een vreemde tuchtraad de karakters, het gedrag, de opvoeding en de eigenschappen van den overtreder niet behoorlijk kennen, zoodat zou moeten worden afgegaan op het advies van den C.Ct. en ook dan is de tuchtraad overbodig.

De tuchtraad mag dus o. i. geen strafoplegger (in eersten aanleg) worden; den C.Ct. moet het machtsmiddel om de tucht te handhaven gelaten worden.

Al zou men evenwel de opleiding tot officier wijzigen en de andere door mij genoemde factoren tot verbetering invoeren, toch zijn er nog meer aangelegenheden op het gebied van het tuchtrecht, die, rekening houdende met den modernen tijdgeest, voor invoering vatbaar zijn. Zoo lijkt ons thans (aangenomen dat het Reglement voor Krijgstucht gemoderniseerd wordt) het volgende stelsel het meest aanbevelenswaard, wetende, dat door de boven genoemde verbeteringen de bestaande gebreken niet geheel opgeheven kunnen worden:

1e. De Compagniesct. straft; de aanzegging der straf heeft 24 uur na het onderzoek plaats.

De C.Ct. kan alle straffen toepassen, ook provoost en cachot. (Het komt nu zelfs voor, dat een ze luitenant met provoost straft, mits hij maar Detachements- of Kantonnementsct. is — een kapitein moet het geheele tuchtrecht beheerschen; dus ook de zwaarste straffen kunnen opleggen.)

2e. De Korpscommandant controleert de straffen; grijpt bij uitzondering in, al heeft hij het recht de straffen te wijzigen.

3e. Bij elk korps bestaat een tuchtraad, bestaande uit één kapitein, één onderofficier en één soldaat, (geen korporaals, want korporaals behooren in onze organisatie niet meer thuis) of uit twee officieren en drie minderen.

Per compagnie wordt één onderofficier door de onderofficieren en één soldaat door de soldaten gekozen. Bij het korps wordt een lijst aangehouden van deze gekozenen. Bij toerbeurt worden zij door den Korpsct. aangewezen om zitting te nemen.

Dus toch een tuchtraad! hoor ik zeggen. Ja, maar alleen voor reclames. Zie 4.

4e. Het reclameeren over een opgelegde straf heeft plaats bij den tuchtraad. Dit reclameeren geschiedt eenvoudig en vlug, zonder veel papieren arbeid.

5e. Bij reclame gaat de straf eerst in na uitspraak van den tuchtraad.

6e. Over de uitspraak van den tuchtraad bestaat beroep bij den Krijgsraad, zoowel door den strafoplegger als door den gestrafte.

7e. De strafoplegger kan, bij wijziging der straf door een hooger chef, ook reclameeren bij den tuchtraad. Beroep door beiden bij den Krijgsraad.

8e. Het reclameeren bij den chef van den strafoplegger wordt afgeschaft.

9e. Bij wijziging eener straf door een hooger chef moeten gehoord worden: de gestrafte en de strafoplegger, als mede alle personen, die door beiden zullen worden genoemd.

10e. Geen autoriteit is bevoegd tot straffen dan na ingewonnen advies bij den betrokken C.Ct.

11e. Straffen opgelegd aan officieren moeten zeldzaamheden zijn, officieren moeten worden berispt. Zoo berispingen geen uitwerking hebben, dan is dat een bewijs, dat de officier geen eergevoel heeft en dan is hij rijp voor ontslag.

Missen berispingen haar doel, dan bestaat ook ongevoeligheid voor eenige dagen arrest. Zoo de officieren weten, dat zij, evenals ieder ambtenaar in de burger maatschappij, wegens tekortkomingen ontslagen kunnen worden, zullen zij wel zorg dragen, dat dit oneervolle hen niet overkomt.

Ook voor officieren bestaat een tuchtraad, bestaande uit 3 officieren. Deze tuchtraad behandelt alleen reclames, ook over berispingen. Beroep bij den Krijgsraad.

Daar volgens dit systeem de tuchtraad alleen dient voor behandeling van reclames, zal deze het niet te druk hebben, om behoorlijk zijn taak te vervullen.

Militair politiek Maandoverzicht.

(Afgesloten 23 Februari 1919.)

NEDERLAND. Over de economische ruilovereenkomst met België kon wegens de onmacht van België om kolen te leveren nog geen overeenstemming worden bereikt.

De Nederlandsche regeering heeft het rapport van de derde Vredesconferentie met de daarin vervatte ontwerpen voor een eventueelen Volkerenbond aan het Vredescongres te Versailles aangeboden. Tevens maakte zij van de gelegenheid gebruik de verwachting uit te spreken, dat Nederlandsche belangen niet zullen worden behandeld zonder de Nederlandsche regeering daarin te kennen.

De Belgische regeering heeft n.l. ter Vredesconferentie de Belgische belangen op zoodanige wijze voorgedragen, dat de telegrafische berichten uit Parijs den indruk vestigden, dat volgens haar afstand van Nederlandsch grondgebied als noodzakelijk moest worden beschouwd voor de Belgische belangen. Naar aanleiding van de verontwaardiging in de Nederlandsche pers gaf de Belgische regeering een zeer vaag en dubbelzinnig communiqué uit, waarop de Nederlandsche regeering te Brussel onmiddellijk stappen heeft doen nemen om de Belgische regeering er toe te brengen zich nader en duidelijker te verklaren. De Minister van Buitenl. Zaken heeft tevens zijne in de Tweede Kamer afgelegde verklaring door onze gezanten officieel ter kennis van de vijf geassocieerde groote mogendheden gebracht.

De Minister van Marine, Naudin ten Cate, heeft zijn ontslag genomen; de Minister van Binnenl. Zaken werd daarna tijdelijk met de portefeuille van Marine belast.

In Indië wordt de strijd voortgezet over de plannen tot inkrimping der suikercultuur.

BELGIË. In België blijft de binnenlandsche toestand ongunstig; stakingen breken over het geheele land in tal van bedrijven uit en de tweedracht tusschen de politieke partijen onderling wordt steeds scherper.

De anti-Vlaamsche beweging wordt voortgezet. Dr. Borms, de leider der activisten, die zijn vaderland Vlaanderen niet had willen verlaten en in stilte voor de bevrijding van zijn land bleef werken, werd gearresteerd en de activist de Wael, vroeger lid van den Raad van Vlaanderen, werd zelfs door den krijgsraad ter dood veroordeeld; door het in hooger beroep gaan door den veroordeelde werd het vonnis nog niet voltrokken.

In verband met deze onrust kon er van demobilisatie niet veel komen

en verklaarde de regeering zelfs niet eerder hiertoe te zullen overgaan, dan na het teekenen van den voorloopigen vrede. In Febr. werden bovendien ongeveer 50.000 man der lichteningen 1914 tot en met 1919 gekeurd ten einde te kunnen worden opgeroepen. Het is opvallend, dat er zich vele Fransche en Engelsche troepenafdeelingen in België bevinden. Van socialistische zijde is hiertegen in de Kamer heftig geprotesteerd.

Tegen bovengenoemde beweging in wordt de ijver, waarmede de voorstanders der Vlaamsche zaak werken, steeds grooter. Eenige nieuwe Vlaamsche dagbladen verschenen, welke voornamelijk Nederland welgezind zijn, en het Vlaamsche Comité richtte een telegram tot Wilson om voor de Vlaamsche autonomie binnen Belgisch staatsverband te pleiten.

De Franskiljons daarentegen zijn zeer voldaan over de opening der Fransche Hoogeschool te Gent, waarbij tot groote ergenis der Vlamingen door verscheidene professoren de Vlaamsche zaak werd beschimpt.

Door de regeering werden eenige overgangsmaatregelen beraamd en gedeeltelijk reeds in uitvoering gebracht. Zoo werden de spoorwegen in exploitatie genomen om de orde te kunnen herstellen. Met de havenverbetering van Antwerpen zal zoo spoedig mogelijk een aanvang worden gemaakt en de handelsvrijheid geleidelijk hersteld worden. Aan Frankrijk zullen maandelijks 300.000 ton steenkool geleverd worden.

De Belgische socialistten hebben besloten niet met hunne Deutsche geestverwanten in Bern te zullen samenkomen.

LUXEMBURG. De regeeringscrisis is nog steeds niet opgelost. Er zal nu een referendum gehouden worden, waarbij moet worden beslist, of het volk de dynastie behouden wil, eene andere dynastie zou willen uitroepen of den republikeinschen staatsvorm verkiest.

Inmiddels werd het algemeen kiesrecht op 21-jarigen leeftijd ingevoerd en aan vrouwen actief en passief kiesrecht gegeven.

Groothertogin Adelheid begaf zich naar Zwitserland.

DUITSCHLAND. De verkiezingen voor de Nationale Vergadering hebben de voor Duitschland zoo noodige en door velen ook verwachte rust niet gebracht.

Reeds spoedig na den uitslag der verkiezingen staken de Spartacusanhangers het hoofd weer op. In Hamburg moest de staat van beleg worden afgekondigd en in Berlijn zijn tot op het huidige oogenblik schietpartijen in de straten aan de orde van den dag.

In Brunswijk werd op een soort congres van afgevaardigden uit vele steden uit N.W. Duitschland besloten, eene nieuwe bondsrepubliek N.W. Duitschland, bestaande uit socialistische vrijstaten onder beheer van Arsolraden, te stichten. Hoewel aan het plan geen uitvoering werd gegeven, had het toch tengevolge, dat in vele steden wederom staatsgrepen plaats vonden, die alleen door het ingrijpen van regeerings-

troepen konden worden te niet gedaan. Zoo moest b. v. tegen Bremen een ware veldtocht worden ondernomen; ook Kiel en Wilhelmshaven moesten door wapengeweld bevrijd worden van de Spartacusdictatuur.

Vorgenomen aanslagen op Scheidemann mislukten.

De ernstigste gebeurtenissen hadden echter in Beieren plaats, waar de Minister-President, de onafhankelijke socialist Kurt Eisner vermoedelijk door een reactionnair werd vermoord. Kort daarop volgden de Spartacus-aanhangers dit voorbeeld, Minister Auer werd zwaar gewond; zij joegen den landdag uiteen en stellen nu pogingen in het werk om met de onafhankelijke socialisten een soort bewind samen te stellen.

In Baden en omliggende landstreken, waar eveneens een Spartacusstaatsgreep beraamd was, werd door het ingrijpen der regeering wanorde voorkomen.

De Russische-sovjet-propagandist Radek werd op 12 Febr. te Berlijn gearresteerd.

De geallieerden, die blijkbaar een weinig bezorgd beginnen te worden over de troebelen in Duitschland, stonden de Deutsche regeering nu toe, ook in de onzijdige zône de uitgebroken spartacusonlusten te onderdrukken. Bij dat al blijft de economische toestand allerongunstigst, en worden tal van fabrieken gesloten wegens kolengebrek of wegens den onwil der arbeiders om onder aannemelijke voorwaarden te werken.

De Entente heeft thans besloten Duitschland voedsel tegen betaling in goud te zullen leveren.

Op 6 Febr. werd intusschen de Nationale Vergadering in tegenwoordigheid der volkscommissarissen plechtig te Weimar geopend. Aanvankelijk werd de meerderheidssocialist Dr. David, later de centrumafgevaardigde Fehrenbach tot voorzitter benoemd, nadat Dr. David tot Minister zonder portefeuille was benoemd. Hij werd met van Brockdorff-Rantzau tot afgevaardigde ter vredesconferentie aangewezen.

Bovendien kwam de Statencommissie, het lichaam dat den vroegeren bondsraad vervangt, op 12 Febr. bijeen.

Eene nieuwe regeering werd samengesteld, Ebert werd met groote meerderheid tot voorloopig president der Deutsche Republiek gekozen, Scheidemann werd zijn Rijkskanselier, terwijl nog 6 andere meerderheidssocialisten portefeuilles kregen o. a. die van arbeid, economie, voedingswezen, justitie en verdediging. Aan het centrum werd koloniën en posterijen, aan de democratische partij financiën en binnenlandsche zaken toegewezen. Buitenlandsche zaken bleef in handen van van Brockdorff-Rantzau, terwijl demobilisatie in neutrale handen werd gelegd.

Blijkens verklaring van Scheidemann omvat het regeeringsprogramma het spoedig sluiten van den vrede, overeenkomstig Wilsons beginselen, herstel der Deutsche koloniën, terugkeer der gevangenen, gelijkgerechtigd lidmaatschap van den Volkerenbond, afschaffing der geheime diplomatie en gelijktijdige ontwapening.

Bovendien heeft Scheidemann verklaard, dat de Arsolraden nu overbodig werden. De eischen van het congres der Arsolraden aan den Minister van Verdediging gesteld, lokten heftige protesten van het officierscorps uit in verband met de nieuwe regeling der bevelvoering; Duitschland kan zijne officieren, zij het ook nu slechts binnenslands, nog steeds niet missen!

Prins Joachim van Pruisen werd onder verdenking van reactionnair drijven gearresteerd en over de grenzen van Pruisen gebracht.

Intusschen hebben de Fransche troepen het bruggehoofd Straatsburg op den rechter Rijnsoever bezet en eene Engelsche afdeeling kanonierbooten verscheen op den Rijn. In verband met deze bezetting nam generaal von Winterfeldt ontslag als wapenstilstandsgedelegeerde, hij werd vervangen door generaal von Hammerstein.

De wapenstilstandscommissie protesteerde andermaal tegen het vasthouden der Duitsche gevangenen en tegen de behandeling, die de commissie voornamelijk van Fransche zijde moest ondervinden.

Blijkbaar na eenige onderlinge oneenigheid onder de geassocieerde mogendheden werd op 15 Febr. j.l. de wapenstilstand, overeenkomstig het plan, voor onbepaalden tijd verlengd, opzegbaar na een termijn van 3 dagen. De voorwaarden werden niet verzacht, eene demarcatielijin werd in Posen tegen de Polen vastgesteld, terwijl het Duitsche leger tot op 20 à 25 divisieën geheel gedemobiliseerd zal moeten worden.

Plannen tot het vormen van een nieuw democratisch volksleger zijn door den Duitschen Minister van 's lands verdediging reeds in behandeling genomen.

De vrijheidsbepkeringen van Veldmaarschalk von Mackensen schijnen opgeheven te zijn.

DUITSCH-OOSTENRIJK. De verkiezingen, die op 16 Febr. plaats vonden, leverden voor de sociaal-democraten 70 zetels op, de christelijke socialisten kregen 67, de Duitsch-vrijzinnigen 23, terwijl 1 Joodsch Nationalist en 1 Tsjecho-Slowaak werden gekozen!

Niettegenstaande volksbetoogingen voor de neutralisatie van het land onder bescherming der Entente, wenscht de groote meerderheid der bevolking aansluiting bij Duitschland! Toen nu de Duitsche Rijksregering een verzoek zond om een afgevaardigde naar de Duitsche Statencommissie te zenden, besloot de Duitsch-Oostenrijksche regering de onderhandelingen over de aansluiting officieel te openen. De Minister van Buitenlandsche Zaken, Dr. Bauer, vertrok hiertoe naar Weimar.

De finantieel-economische toestand blijft zorgwekkend. Te Weenen en Linz hadden levensmiddelenonlusten plaats, terwijl de nieuwe belastingplannen protestbetoogingen ten gevolge hadden.

HONGARIJE. De positie van het Coalitie-kabinet blijft onzeker, omdat vrijwel alle partijen niet tevreden zijn met de samenstelling. De

sociaal-democraten maken aanspraak op de portefeuille van binnenlandse zaken, zij bezetten echter reeds overeenkomstig hunne eischen 4 plaatsen in het Kabinet. De burger-partijen maken zich ernstig ongerust over het feit, dat het Ministerie van Oorlog in sociaal-democratische handen is.

Ten einde revolutionaire bewegingen te voorkomen, dreigt de regeering met zeer strenge straffen voor het optreden tegen de veiligheid van den staat en de regeering.

Het feit, dat de Communisten uit de sociaal-democratische partij zijn gezet en bij ordeverstoring eveneens uit de vakverenigingen zullen worden geweerd, heeft een gunstigen indruk gemaakt.

Niettegenstaande de Duitschers in de republiek zelfbestuur hebben gekregen en zelfs een minister voor hunne aangelegenheden in het kabinet werd benoemd, zijn zij met de nieuwe regeling niet tevreden.

Ernstiger moeilijkheden echter zijn ontstaan door de niet geheel onbaatzuchtige hulp der Roemenen en Tsjecho-Slowaken aan hunne ontevreden stamgenooten, uit het vroegere Hongarije. Geleidelijk werden door beide landen groote deelen van Hongarije bezet, waarbij dikwijls de samenstelling der bevolking geheel uit het oog verloren werd en talrijke streken met eene Magyaarsche bevolkingsmeerderheid onder hun bestuur werden gebracht. Eindelijk is de ontevredenheid hierover zoo groot geworden, dat zoowel in Zevenburgen als in N.W. Hongarije groote algemeene stakingen zijn uitgebroken tegen deze overheersching. Voornamelijk hierdoor is de Entente op dezen toestand opmerkzaam geworden en heeft de opperste oorlogsraad te Parijs aan de regeeringen te Boekarest en Praag last gegeven den opmarsch hunner troepen in Hongarije te staken en zelfs achter zekere door haar bepaalde demarcatielijn terug te trekken. Commissies zijn nu onderweg om den toestand te onderzoeken en te regelen.

KONINKRIJK DER SERVIËRS, KROATEN EN SLOWENEN. In het nieuwe koninkrijk wordt republikeinsche propaganda gevoerd, er heerscht onrust, vooral onder de Kroaten. Eene samenzwering tegen het leven van den prins-regent Alexander werd ontdekt.

Ook de wrijvingen met Italianen en Duitsch-Oostenrijkers blijven bestaan. Intusschen zou Italië zijne troepen uit Fiume teruggetrokken hebben.

Koning Nikita van Montenegro wijst er nog steeds op, dat zijn land tegen den wil der bewoners door de Serven bij hun rijk werd gevoegd. De vredesconferentie zal zich nu met dit vraagstuk bezig houden.

TSJECHO-SLOWAKIE. De economische toestand in het land blijft slecht en de levensmiddelenzendingen uit Amerika komen slechts langzaam aan. Het is daarom van groot belang voor de bevolking, dat het geschil, dat met Polen uitgebroken is over de bezetting van Teschen en de kolendistricten aldaar, door tusschenkomst der Entente tijdelijk

is bijgelegd, althans onderbroken. Half Januari waren reeds vijandelikheden uitgebroken en hadden de Tsjechen de spoorlijn Oderberg—Teschchen—Jablunki-pas bezet. Toen nu op 31 Jan. een korte wapenstilstand gesloten werd, voorkwam de Entente, door het vaststellen van eene demarcatielijn door Teschen, tusschen Polen en Tsjechen nieuwe uitbarstingen. Tegelijk wordt het Tsjechische leger onder het bevel van den Franchen generaal Pelle gebracht, die reeds in Praag is aangekomen. Door de Entente uitgezonden commissies moeten hier ook eene oplossing zoeken.

Tevens greep de Entente in Hongarije in, waar de Tsjecho-Slowaken op haar last Kassa en eenige andere plaatsen moesten ontruimen en zich eveneens moesten houden aan de reeds vroeger vermelden demarcatielijn.

In Duitsch Bohemen gaan de Tsjechen voort met de bevestiging van hun gezag, steeds onder heftige protesten der Duitschers, die hulp uit Duitsch-Oostenrijk verzochten.

Uit Praag komen berichten, dat er onder de Roomsche-Katholieke geestelijkheid eene uitgebreide beweging door de democratisering hunner positie is ontstaan; in Italië spreekt uit het politiek programma der nieuwe Roomsche-Katholieke Volkspartij eveneens een zeer democratische geest, ook in andere landen kan men dergelijke stroomingen onder de geestelijkheid en haar aanhang verwachten.

ITALIË. De steun, die Italië aanvankelijk aan Frankrijk verleende voor annexatieplannen schijnt te verminderen, doordat de Wilsonsche ideeën voor eene wereldverbodering, volkerenbond en ontwapening in Italië opgang schijnen gemaakt te hebben. Zoo heeft ook de nieuw gevormde katholieke volkspartij, eene partij, die voor het eerst met instemming van den Paus op katholieken grondslag is gevormd, een zeer democratisch karakter, zij telt deze onderwerpen onder hare program-punten. Het tegenwoordig zakenkabinet heeft het uiterst moeilijke economische vraagstuk nog niet ter hand genomen, maar zal niet licht ingaan tegen de Amerikaansche wenschen, te meer waar Amerika reeds plannen heeft beraamd om de immigratie voor 4 jaren stop te zetten, hetgeen vooral voor Italië ernstige gevolgen zou kunnen hebben. Eene goede verstandhouding met dat land moet dus verzekerd blijven.

Dit schijnen de Zuid-Slaven ook in te zien, waarom zij wellicht hunne aanspraken op de Dalmatische kuststreken, waarvan Italië toch nog niet geheel kan afzien, aan Wilson hebben voorgelegd, met het verzoek in deze tusschen hen en Italië als arbiter te willen optreden. Dat de instemming met dit arbitragevoorstel de Italiaansche regeering moeilijk valt, blijkt wel uit den langen tijd, gedurende welken dit voorstel nu reeds door haar in beraad genomen is. Ondertusschen sprak de Italiaansche regeering de steeds weer opduikende berichten over eene ontruiming van Fiume door de Italiaansche troepen en de instelling eener internationale bestuurscommissie aldaar tegen; ook berichten over bloedige gevechten waren volgens haar onwaar.

Op koloniaal gebied maakt Italië aanspraak op eenige Tripolitaansche grensgebieden, die thans in het gebied der Engelsche en Fransche invloedssfeer liggen, terwijl het in Klein-Azië Adalia voor zich wenscht te reserveeren.

FRANKRIJK. De demobilisatie werd voortgezet van de lichteningen 1898 tot 1906, die van 15 Febr. tot 3 April naar huis gezonden zullen worden. Binnen de oude landsgrenzen werd bovendien de militaire zône en de postcontrôle opgeheven.

Op 31 Jan. 1919 verscheen het besluit in de staatscourant, waarbij Elzas-Lotharingen officieel bij Frankrijk werd ingelijfd. In Duitschland stelt de regeering zich nog steeds op het standpunt, dat eene volkstemming moet worden gehouden.

Clemenceau gaat door te betoogen, dat Duitschland niet vertrouwd kan worden en de uiterste zekerheidsstellingen noodig zijn om Frankrijk tegen een nieuwen aanval te beschermen; tevens wijst hij op het gevaar, dat de gehavende Fransche industrie dreigt van intacte Deutsche concurrenten.

Een Fransch anarchist heeft een aanslag gepleegd op Clemenceau, den minister-president.

Te Parijs kwam een Pan-Afrikaansch congres bijeen om voor de rechten der negers te pleiten.

De vredesconferentie. Door de zeer langzame vorderingen in verband met vele uiteenlopende eischen is bepaald, dat alle onderwerpen, waarover men niet dadelijk tot overeenstemming kan komen, naar daarvoor speciaal te benoemen commissies zullen worden verwezen en dat niet spoedeisende gevallen later door den Volkerenbond zullen worden beslist.

Met dezen gang van zaken werkt men zich nu tamelijk snel door alle afzonderlijke eischen der verschillende partijen heen, terwijl tevens aldus de conferentie zich met de belangrijkste vraagstukken als het lot der Deutsche koloniën, de financiën, het verkeerswezen, de oorlogsschadeloosstellingen, den militairen dienstplicht, de internationale arbeids- en industriewetgeving en de geheime verdragen (die geannuleerd werden) kan bezighouden.

Op 25 Jan. werd op de 2de voltallige vredesconferentie in beginsel tot het oprichten van een Volkerenbond besloten; het uitgewerkte plan werd op 14 Febr. op de 3de voltallige conferentie behandeld.

Het plan voor de grondwet van den Volkerenbond omvat bepalingen voor eene uitvoerende commissie, gevormd door de vertegenwoordigers der 5 groote mogendheden, de Vereenigde Staten van Noord-Amerika, het Britsche Rijk, Frankrijk, Italië en Japan benevens 4 afgevaardigden der kleine naties door deze onderling te benoemen, een permanent secretariaat, een internationaal gerechtshof, beperking der bewapening en het vormen van een internationaal leger en vloot, verplichte arbitrage

en eenige bepalingen over arbeidswetgeving, handelsverkeer en eventuele toetreding tot den bond. Hierbij wordt onderscheid gemaakt tusschen staten, die uitgenoodigd zullen worden, vermoedelijk de neutralen, en die welke zulks moeten vragen en dan $\frac{2}{3}$ der uitgebrachte stemmen op zich vereenigen moeten, hetgeen het voor de verslagen volkeren niet gemakkelijk zal maken lid van den bond te worden.

Voorts kwam men overeen de vroegere Duitsche koloniën per mandaat aan verschillende belanghebbende staten in beheer te geven, welke staten echter nog niet werden aangewezen.

De conferentie te Parijs heeft zich tegen alle strategische annexaties uitgesproken en tevens de staten, die onbevredigde territoriale eischen hebben, aangemaand hunne militaire operaties te staken. Verder zal eene commissie de sterkte van de nog vereischte legers bepalen; een opperste economische raad moet den toestand in Duitschland nagaan. In dit opzicht verliest maarschalk Foch dus iets van zijne bevoegdheden.

Het overwicht der 5 groote mogendheden heeft reeds ter conferentie bij de vertegenwoordigers der kleine naties, vooral ook bij de Belgische gedelegeerden, misnoegen verwekt. Toch schijnt men, ook terwille van de tijdsbesparing, de tot nu toe gevolgde werkwijze vast te blijven houden.

ENGELAND. Op 11 Febr. werd het nieuwe parlement door den koning met eene troonrede geopend. In deze rede toonde de koning zijne bezorgdheid over de algemeene onrust, die in het land heerscht, speciaal ook in Ierland en hij kondigde vele maatregelen aan om dezen toestand te verbeteren. De onrust in de arbeiderswereld is dan ook op hoogst bedenkelijke wijze toegenomen, zoodat bolsjewistische elementen er dikwijls in slagen stakingen uit te lokken in gevallen, dat de vakvereenigingsbesturen juist het tegendeel wenschen. In Glasgow kwamen reeds bloedige onlusten voor, terwijl in Belfast volslagen anarchie heeft geheerscht. In tal van andere plaatsen wordt gestaakt en Lloyd George voelde zich verplicht te verklaren, dat tegen alle ordeverstoringen met kracht zal worden opgetreden. Na het verwerpen van een amendement der arbeiderspartij tegen de verplichte scheidsgerichten besloot de regeering eene nationale conferentie van werkgevers en werknemers bijeen te roepen om eene oplossing te zoeken van het arbeidsvraagstuk.

De Sinn-Feiners, die de stakingen te Belfast in bolsjewistische onlusten trachten te doen ontaarden, gaan voort zich te organiseren.

Het pseudo-parlement blijft geregeld vergaderen en allerlei ontwerpen maken voor binnenlandsche vraagstukken. De berichten over de ontsnapping der gevangenen Sinn-Feiners, de Valera, Milroy en Mc. Garry hebben groote opwinding in Ierland gewekt.

De ontevredenheid op de vloot is zeer verminderd na de instelling eener looncommissie onder Admiraal Jerran. Intusschen werd de vlootaanbouw voorloopig voor een deel gestaakt in afwachting der

beslissingen, die te Versailles zullen worden genomen. De Engelsche admiraliteit schijnt zich reeds voor de afschaffing van de duikbooten verklaard te hebben.

Bij dit stemming maken voor gedeeltelijke ontwapening dient men echter in het oog te houden, dat de afschaffing der duikbooten de Britsche maritieme positie zou versterken; voor kleine naties zou de afschaffing een groot nadeel beteekenen. De demobilisatie van het leger wordt regelmatig voortgezet. Om echter gedurende den wapenstilstand voldoende strijdkrachten ter beschikking te hebben, heeft de regeering besloten ongeveer 900.000 man onder de wapenen te houden. Om ontevredenheid te voorkomen zullen de toelagen verdubbeld worden (een Engelsch soldaat verdient nu wekelijks ongeveer 19 shillings). Iedereen, die voor 1 Januari 1916 in dienst was, ouder dan 37 jaar is of meer dan tweemaal gewond werd, zal zoo mogelijk naar huis worden gezonden.

De voorbereidingen voor een nieuw staand leger, ongeveer even sterk als het leger vóór den oorlog, werden getroffen; de aangeworven vrijwilligers zullen allereerst naar Indië en de overige overzeesche gewesten gezonden worden voor aflossingsdoeleinden. Churchill, de minister van Oorlog, verklaarde — blijkbaar om de openbare meening gerust te stellen — dat geen groote troepenmacht naar Rusland gezonden zou worden.

De luchtvloot zal nog 75.000 man met 6.500 officieren blijven tellen. Canada daarentegen verkocht zijne geheele luchtvloot voor verkeersdoeleinden.

In de binnel. politiek trekken de nieuwe toenaderingspogingen der coalitie- en niet coalitieliberale de aandacht.

In Zuid-Afrika heerscht nog steeds oneenigheid in verband met het onafhankelijkheidsstreven. De Nationale-partij zond een telegram aan den Koning en Wilson, waarbij de toepassing van het zelfbeschikingsrecht werd verzocht.

Inmiddels had de deputatie naar de vredesconferentie met groote moeilijkheden te kampen.

Niet alleen was er in de Z.A. Kamer groote oppositie van Engelsche zijde, doch de zeelieden weigerden de pro-Duitschers (sic) te vervoeren. De Britsche regeering bood echter der commissie overtocht op een oorlogsschip aan. Het schijnt overigens, dat de benoeming van Lord Milner tot Minister van Koloniën in Zuid-Afrika kwaad bloed heeft gezet; tot nog toe neemt de onafhankelijksbeweging steeds in kracht toe. Blijkens officieele bekendmaking leverde Zuid-Afrika gedurende den oorlog 130.500 man op alle fronten, waarvan 7.089 gedood werden.

De regeering van Engelsch-Indië zal hervormd worden. Eene staatscommissie houdt zich met dit vraagstuk bezig. Een oproerige stakingsbeweging te Bombay werd met kracht onderdrukt waarbij eenige dooden vielen.

De Fransche missie onder generaal Pau is uit Nieuw-Zeeland in Canada aangekomen.

In Australië blijft nog groote oppositie bestaan tegen het plan om Japan met het Mandaat over de Carolinen en Marshall eilanden te belasten.

RUSLAND. De meeste berichten uit Centraal Rusland wijzen er op, dat Lenin meer toenadering tot het buitenland zoekt, om het sovjet-regime voor ondergang te behoeden, nu de kans op eene wereldrevolutie gering blijft.

Er schijnen hervormingen in het leger te worden aangebracht. Behalve de oprichting van eenige opleidingsinrichtingen, zooals eene vliegschool, wordt nu ook verzekerd, dat de soldatenraden geleidelijk worden afgeschafte en het gezag der officieren dienovereenkomstig vergroot wordt. Ook op de spoorwegen schijnen de arbeidersraden, die zoo desorganiseerend gewerkt hebben, geleidelijk opgeheven en vervangen te worden door sovjetcommissarissen.

Eene aanleiding tot contact met de leidende staatslieden in de wereld was het besluit der vredesconferentie tot bijeenroeping van eene samenkomst van vertegenwoordigers van alle regeeringen of voorloopige regeeringen, die in Rusland elkaar de macht betwisten, op de Princesse-eilanden in de zee van Marmora, mits alle vijandelijkheden tijdelijk zouden worden gestaakt. Dadelijk door alle anti-sovjet regeeringslichamen als onmogelijk verworpen, greep juist de sovjetregeering deze gelegenheid om officieele propaganda te kunnen maken voor hare zaak dankbaar aan en, om eene gunstig gezinde openbare meening in het buitenland te scheppen, verklaarde zij tevens het buitenlandsche kapitaal, in Rusland belegd, te zullen eerbiedigen en een recht van voorkeur te zullen geven. Daar echter op het punt der vijandelijkheden een belangrijk voorbehoud werd gemaakt, is de conferentie op de Princesse-eilanden, die 15 Febr. had moeten aanvangen, nog steeds niet begonnen.

Intusschen worden de militaire operaties met meer succes voor de bolsjewiki voortgezet. Op het Noordelijkste front leidde de 25 Jan. begonnen aanvallen tot de vermeestering van Shenkursk. Ook Tarasevo viel in handen der bolsjewiki. De geallieerde terugtocht had ordelijk plaats.

Het front loopt nu ongeveer 86 mijlen ten Zuiden van Archangel. Meer naar het Westen in Kardië kan men nog niet van een geregeld ront spreken. Plaatselijke vrijwilligers organiseeren zich om tegen het voorjaar de Archangeltroepen hulp te kunnen bieden in verbinding met de troepen, die door generaal J u d e n t s j in Finland worden georganiseerd. De leiding der sovjettroepen in dit Noordelijk gebied schijnt goed te zijn.

Op het Siberische Oostfront trachten de troepen van Koltsjak op hun onaangeleunden rechtervleugel, na de overwinning bij Perm, het front naar het Noorden tot de Petsjora uit te breiden om zodoende eventueel aansluiting met het Archangelleger te verkrijgen.

Orenburg ging verloren, evenals Uralsk, waardoor van eene verbin-

ding met Denikin wederom vooreerst niets kan komen en men eerder eene vereeniging der sovjettroepen met hunne geestverwanten in Turkestan kan verwachten. Deze laatste leden wel een ernstigen terugslag door de mislukking van den aanval op Merv; eene georganiseerde macht, welke van uit Orenburg wordt geleid, handhaaft zich echter nog aan de oevers der Oxus. Daar echter de spoorlijn Orenburg—Oeralmeer nog niet geheel in sovjethanden is, kan de hulp uit Moskou thans nog niet groot zijn. Intusschen zonden de Engelschen van uit Bakoe expedities over zee naar Astrakan en Petrowsk; zij zorgen ervoor dat antibolsjewistische strijdkrachten bij het opdringen der sovjettroepen opgenomen worden en over zee wederom naar plaatsen worden vervoerd, waar eene nieuwe concentratie mogelijk is, b.v. naar Zuid-Rusland, waar Denikin in den Kaukasus wederom succes had, eenige plaatsen, waaronder Georgejewsk, bezette en volgens de laatste berichten zelfs na het behalen eener belangrijke overwinning, waarbij o.a. 31.000 gevangenen en veel artillerie buit gemaakt zouden zijn, de Kaspische zee bereikte.

Ook meer naar het Westen verbeterd de toestand voor de sovjettroepen, die in de Oekrajina blijkbaar goede vorderingen maken en Jekatrinoslav en Poltawa bezetten. Eveneens zijn de bolsjewiki niet ver meer verwijderd van de Poolsche grenzen. Berichten over bolsjewistische opstanden in de Krim lijken bovendien ook niet onwaarschijnlijk.

Nu de conferentie op de Princesse-eilanden ondoelmatig is gebleken, worden te Parijs nieuwe plannen beraamd om het Russische probleem op te lossen.

OEKRAJINA. Als natuurlijk gevolg van de inmenging der sovjet-regeering in de binnenlandsche kwesties in de Oekrajina heeft het Directorium aan Rusland den oorlog verklaard en Petjoera tot Opperbevelhebber der troepen benoemd. Het leger schijnt echter slecht georganiseerd te zijn, zoodat tot nog toe de sovjettroepen het meeste succes gehad hebben. Voortrukkende vanuit het N.O. werden door hen de belangrijke knooppunten Kharkoff, Jekatrinoslav en Poltawa bezet en juist 8 dagen, nadat de vereeniging der beide Oekrajeensche republieken op 20 Jan. plechtig te Kieff werd verklaard, rukten aldaar de sovjettroepen binnen, waardoor de regeering snel naar Winnitza moest worden verplaatst. Wel blijft het nog onduidelijk, of Kieff inderdaad nog in handen der bolsjewiki is, maar het feit, dat het directorium zich bijna tot de grenzen van het land heeft moeten terugtrekken, wijst op den ernst van den toestand. Bovendien schijnen in de landstreken, waar het nog het regeeringsgezag kan uitoefenen nog huiswaarts marcheerende Duitse troepen te staan. De laatste berichten zijn echter weer gunstiger voor de Oekrajeeners; zij schijnen zich wederom langzaam te herstellen en konden reeds eenige hunner verloren steden heroveren.

Op 28 Jan. werd in Kharkoff eene nieuwe Oekrajeensche sovjet-regeering gevormd met den bolsjewiek Radovskij aan het hoofd. De vruchten der sovjetoverwinning blijken uit de verklaring van Radovskij,

dat de groote Oekrajeensche voorraden zoo spoedig mogelijk naar Rusland zullen worden vervoerd en uit de krachtige voorzetting van den opmarsch naar Odessa, die de bedreiging van Denikin's linkerflank gaat worden; reeds zouden Lugansk, Bachmut en zelfs Alexandrowsk gevallen zijn. De Entente, zich wel bewust, welke gevaren deze beweging voor Denikin's leger insluiten, maakt tegenwoordig meer haast met de ontschepping van troepen in Odessa. De Franschen, onder generaal d'Anselme, hebben hunne troepen in de richting Nikolajeff vooruitgeschoven; zij beginnen zich meer en meer met de spoorwegbewaking in het nog niet bezette deel van de Oekrajina te belasten, waarbij zij door Grieksche en eenige Engelsche hulpstroepen, meest uit vrijwilligers bestaande, worden gesteund.

De verhouding tot Polen blijkt ongunstig te zijn; de Polen schijnen van de moeilijkheden der Oekrajeensche regeering gebruik te maken door zekere door hen verlangde gebieden te bezetten.

Berichten spreken zelfs van een Oekrajeensch ultimatum aan Polen. Deze kwesties zullen nu echter ingevolge de beschikking der vredesconferentie door eene speciale commissie onderzocht en geregeld worden.

POLEN. De bijzondere welwillendheid, waarop de Polen zich van de zijde der Entente kunnen verheugen, heeft hen veel voordeel gebracht. Reeds verleden maand waren er aanwijzingen, dat de Ententevertegenwoordigers, waaronder ook Foch, geneigd bleken om de Polen in Duitschland te steunen in hun met afwisselend succes gevoerden strijd tegen de Duitschers. Bij de nieuwe verlenging van den wapenstilstand is nu eene demarcatielijn tusschen Polen en Duitschers getrokken, die in grove trekken loopt ten W. van Hohensalza over Schubin, Czarnikow met een boog ten W. van Birnbaum en Bentschen, ten W. van Lissa over Sarne, ongeveer langs de grens van Posen naar de vroegere Rijksgrens. Zij mag door beide partijen niet worden overschreden. Hoewel de Duitschers de vijandelijkheden reeds staakten, rukten de Polen echter nog door tot groote verontwaardiging hunner tegenstanders. Als gevolg van de zeer omvangrijke Poolsche eischen zijn de Polen bijna aan alle grenzen met hunne burens slaags geraakt. Daar waar deze zwak en slecht georganiseerd waren, zooals de West-Oekrajeeners, bleven tegen-
slagen uit, Brest-Litorsk werd bezet, maar tegen geregelde troepen houden de Polen het nog niet vol, hoewel de legerorganisatie vordert.

Het conflict met de Tsjechen over het hertogdom Teschen is geëindigd, nadat de Polen vrijwel uit dat land geworpen waren door tusschenkomst der groote mogendheden, die commissies derwaarts zonden om de wederzijdsche eischen en verlangens te kunnen onderzoeken.

De verkiezingen hebben eene groote meerderheid voor het huidige coalitie-ministerie Paderewski opgeleverd. Met de levensmiddelenzendingen uit Amerika werd een aanvang gemaakt.

De voorstelling, door de Poolsche regeering over den binnenlandschen toestand gegeven, schijn niet geheel de waarheid weer te geven. Dit

blijkt o. a. uit het rapport van C o h e n , die door de Zionistische organisatie uit Londen met medewerking der Engelsche regeering naar Polen werd gezonden om een onderzoek naar de progroms in te stellen, waarvan het voorkomen steeds door de Poolsche regeering werd ontkend. C o h e n beweert, dat deze wel degelijk plaats grepen en dat de Poolsche regeering steeds verzuimde voldoende tegenmaatregelen te nemen.

Er zijn dan ook aanwijzingen, dat de Ententevertegenwoordigers de juiste toedracht der zaken beginnen in te zien en Polen minder kans heeft eischen ingewilligd te krijgen, die niet strooken met de grondbeginselen, waarop men te Parijs voornemens is eene nieuwe wereldorde te scheppen.

Intusschen zijn de bolsjewiki de Poolsche grenzen reeds dicht genaderd, zoodat de gedwongen staking der overige vijandelijkheden de Polen wellicht spoedig zeer welkom zou kunnen zijn; reeds schijnen de Polen pogingen te doen om door onderhandelingen met de sovjet-regeering het gevaar af te wenden.

FINLAND. Het bewind van Generaal M a n n e r h e i m , gesteund door eene uitsluitend uit de z.g. burgerlijke kringen gerecruiteerde Witte Garde van ongeveer 50 à 60.000 man kan zich krachtig handhaven; dit komt ook aan de resultaten van de Finsche buitenlandsche politiek ten goede. De Fransche regeeriag schijnt hare goedkeuring gehecht te hebben aan het regeeringsprogramma en heeft reeds een diplomatieke agent in Finland benoemd. Zij heeft te kennen gegeven gaarne een Finschen vertegenwoordiger in Parijs te zullen ontvangen. Inmiddels bezocht M a n n e r h e i m de Koningen van Zweden en van Denemarken in hunne hoofdsteden, daarbij werden vele hartelijke redevoeeringen gehouden; eene voorgenomen uitnoodiging aan M a n n e r h e i m door den Koning van Noorwegen schijnt wegens oppositie van socialistische zijde niet tot uitvoering te zijn gekomen. Deze feiten zijn alle van groote beteekenis voor de a. s. erkenning der Finsche onafhankelijkheid door de mogendheden.

Op politiek gebied staat de regeering minder sterk. Wel heeft zij eene meerderheid achter zich, maar de socialisten en de uiterste linkerpartijen voeren eene felle oppositie. Hunne vertegenwoordigers werden uit den landdag verwijderd en hunne propaganda wordt op de strengste wijze onderdrukt, waarvoor men de motieven vindt in de wreede wijze, waarop de roode benden den strijd om de macht hebben gestreden. Door de bijna niet minder wreede wijze echter, waarop de Witte Garde hare tegenstanders ten onder bracht, is er zulk eene tegenstelling tusschen burger- en socialistische partijen in Finland ontstaan, dat het nog lang zal duren voor een geregeld democratisch bestuur in Finland zal kunnen functioneeren. De eerste niet te stuiten uitingen van tegenstand worden verwacht na de a. s. verkiezingen in Maart, aangezien men ongeveer 33 0/0 socialistische leden verwacht en men deze toch moeilijk van de vergaderingen der volksvertegenwoordiging zal kunnen uitsluiten.

De regeering heeft den Russischen Generaal J u d e n i t s j toegestaan in Finland een Russisch leger te vormen, ten einde tegen de bolsjewisten in Petrograd op te kunnen rukken.

OOSTZEELANDEN. Met behulp der Finnen wisten de Esten vrij wel hun geheele land te bevrijden. Narwa werd genomen, de linie Narwa—Gdov overschreden, terwijl in het Zuiden Walk en de spoorlijn tot Pskov wederom van vijanden gezuiverd werd. Vooral in het Noorden leverde de strijd veel buit op, waaronder zelfs artillerie en pantserauto's.

In Lithauen echter, hadden de Bolsjewiki wederom succes, hunne troepen bereikten reeds Tukkum en Windau. Wel houden de Baltische vrijwilligers bij Schründen stand en verdedigen zij daarmede den toegang tot Libau, doch de Lithausche regeering, bevreesd voor den a.s. val der stad, scheept zich reeds naar Zweden in.

Overigens onderging de toestand weinig verandering.

Het gevaar ook voor de Duitsche Oostgrenzen blijft nog steeds zeer dreigend en heeft dan ook in Duitschland militaire maatregelen uitgelokt, die dienen moeten om aan den opmarsch der bolsjewisten een einde te maken. Lithauers en Duitschers zijn dus weer op elkaar aangewezen.

DENEMARKEN. De openbare meening blijft zich bezig houden met de Sleswijksche kwestie. Chauvinistische elementen ijveren voor eene zoo groot mogelijke uitbreiding naar het Zuiden. In eenige massavergaderingen werd hiertegen geprotesteerd. De meerderheid schijnt eene vergrooting van Denemarken met landstreken met eene overwegend Duitsche bevolking niet te zullen steunen. Ook de bekende vertegenwoordiger der Noord-Sleswijksche Denen, H a n s s e n, kante zich op eene massavergadering in Kopenhagen heftig tegen deze chauvinistische opvattingen. De Deensche Minister S t a n n i n g heeft intusschen reeds verklaard, dat ook de regeering slechts eene oplossing gebaseerd op het zelfbestemmingsrecht voorstaat. Bij de Duitsche regeering heeft deze verklaring weerklink gevonden en de Duitsche minister van buitenlandse zaken heeft eveneens verklaard deze opvatting te zijn toegedaan.

Intusschen ijvert men voor eene gemengde Deensch-Duitsche commissie onder een neutralen voorzitter om de a.s. volksstemming in Sleswijk voor te bereiden.

De Sovjetgezant Dr. S u r i t z heeft, op verzoek der Deensche regeering, met zijn personeel het land verlaten.

De bond van koopvaardijkapiteins en de Deensche zeemansbond zijn eene actie voor schadevergoeding van Duitschland begonnen en riepen de medewerking der regeering hiervoor in.

NOORWEGEN. Op 2 Februari werd het nieuwe Storting geopend

en reeds op 3 Februari diende het ministerie zijn ontslag in, omdat het in de nieuwe volksvertegenwoordiging geene meerderheid meer had. De pogingen, om een coalitie-ministerie onder den oud-minister-president Michelsen te vormen zijn mislukt, omdat het grootste gedeelte der linkerzijde niet wilde medewerken.

ZWEDEN. Evenals in Denemarken werd den sovjetgezant aangezegd het land te verlaten; vóór 25 Januari moet hij via Finland afreizen.

De belemmerende maatregelen der Entente tegen de scheepvaartmaatschappijen, die gedurende den oorlog op Duitschland hebben laten varen en waardoor enkele reeds in eene zeer bedenkelijke finantieele positie geraakt zijn, hebben een protest der Zweedsche reeders uitgelokt, hetwelk zij ter kennis brachten van den Amerikaanschen Gezant.

Op 3 Februari verscheen een blauwboek dat een ontwerp, samengesteld door drie Scandinavische Rijken, voor eene regeling van het internationale rechtsvraagstuk bevat. Voor ons land is het voorstel, om een vredescongres ter bevordering van het materieele volkerenrecht in den Haag te doen houden, van belang.

ZWITSERLAND. Na den terugkeer van President A d o r in Zwitserland, bleek reeds spoedig uit zijne verklaringen, dat van eene bijzondere positie van Zwitserland ter Vredesconferentie geen sprake is, dat echter vooral de Fransch-Zwitsersche verhouding zeer goed is en er door Frankrijk al het mogelijke wordt gedaan om de Zwitsersche belangen welwillend op te lossen. Fransch-Zwitsersche commissies zullen de Gothardquaestie en de Rijnverbinding onderzoeken. Een socialistisch amendement om de oorlogsbegrooting tot 22 millioen frs. te verminderen werd met overweldigende meerderheid verworpen.

Niettegenstaande veel verschil van meening, werd op 3 Febr. j.l. de internationale-socialisten-conferentie te Bern geopend en werd de Zweed B r a n t i n g als voorzitter aangewezen. De belangrijkste programpunten waren de internationale arbeidswetgeving, de plannen voor den volkerenbond, de beste politiek tegen het bolsjewisme en de eventueele wederoprichting der internationale. De afgevaardigden kregen echter dadelijk oneenigheid over talrijke nationaal-territoriale kwesties, door belanghebbenden te berde gebracht, waarbij o. a. ook de Elzasz-Lotharingsche quaestie. De Duitschers staan hier nog steeds op hun eisch aan eene volksstemming; De invloed der neutrale vertegenwoordigers moest veelal aangewend worden om te groote onderlinge verwijdering te bezweren. Intusschen werden talrijke voorstellen ingediend, o. a. voor een internationaal arbeiders-parlement, eene 30-urige werkweek, teneinde werkloosheid te voorkomen, gelijkstelling van man en vrouw enz. Voorts is het van militair belang, te vernemen, dat de Deutsche afgevaardigden in tegenstelling met de Engelsche op het standpunt van een volksleger naar Zwitsersch model staan.

SPANJE. De Cataleenschc kwestie is nog steeds onopgelost, waardoor de toestand zorgwekkend blijft. Te Barcelona hadden gevechten plaats tusschen Spaanschgezinden en seperatisten, die echter bloedig onderdrukt werden.

De Cataloniërs zijn niet tevreden met een wetsontwerp betreffende hunne provincie. Romanones weigert een door de Cataleenschc conferentie opgesteld ontwerp in behandeling te laten nemen. Cambó, de Cataleenschc leider, dreigt nu met revolutie als aan de wenschen der Cataloniërs niet wordt voldaan.

De slechte economische toestand en de duurte der eerste levensbehoeften heeft het aantal arbeidsgeschillen sterk doen toenemen. Stakingen zijn overal aan de orde van dag en in verschillende steden o. a. Granada en Las Palmas op het eiland Majorca werd de staat van beleg afgekondigd. In Sevilla en in vele andere plaatsen werden onlusten onderdrukt.

De regeering liet vele Russen uitzetten en verklaarde de orde met kracht te zullen blijven handhaven.

In Marokko heeft zich de toestand een weinig ontspannen Na de benoeming van den Spaanschen Minister van Oorlog, Generaal Beringuer, tot gouverneur bleek al dadelijk de betere samenwerking met Frankrijk door de uitlevering van den opstandeling Abdoel Malet aan de Fransche autoriteiten. Tevens zal volgens de laatste verklaring van Romanones de samenwerking met Raisoeli niet lang meer bestendig worden. Hiervoor is echter eene versterking der militaire positie noodig. Of Spanje hiertoe in staat is, blijft nog de vraag. In Frankrijk zullen deze wijzigingen echter een goeden indruk maken.

De in Spanje geïnterneerde Duitsche en Oostenrijksche schepen werden onder intergeallieerde vlag gebracht.

PORTUGAL. De royalistische opstand, die aanvankelijk zeer gevaarlijk voor de regeering werd, schijnt te verloopen.

Nadat eind Januari de regeering aftrad om zodoende de eenheid der republikeinsche partijen te verzekeren, doch tot de vorming van een nieuw kabinet aan het bewind bleef, werd reeds spoedig daarna Jose Relvas door den president met de vorming van eene nieuwe regeering belast. De royalisten vormden ongeveer tegelijkertijd te Oporto een voorloopig bewind onder Paiva Conceiro, die zelf de portefeuille van Oorlog nam.

Aanvankelijk gaven beide partijen overwinningsbulletins uit, doch langzamerhand bleek de strijd in het nadeel der royalisten uit te vallen. De beweging werd geheel bedwongen door de regeering te Lissabon.

Ex-koning Manuel schijnt weinig of geen aandeel er in genomen te hebben.

ROEMENIË. Wederom zijn de berichten uit dit land tegenstrijdig.

Aan den eenen kant zouden er boerenopstanden uitgebroken zijn, de staat van beleg afgekondigd en bij de onderdrukking der onlusten vele dooden gevallen zijn, terwijl van andere zijde wordt beweerd, dat de toestand, hoewel economisch niet schitterend, toch vrij normaal is.

Voor Bratianu's vertrek naar Parijs werd het kabinet vergroot door er Flondor voor de Boekowina en Varda, Vzeved, Pop en Goldisch voor Transsylvanië en Hongarije als afgevaardigden in op te nemen. Zoo doende zou de geheele Roemeensche natie in de regeering vertegenwoordigd zijn. Aan de Joden werd het burgerrecht toegekend.

Op last der Entente trokken de Roemeensche troepen zich einde Januari achter de vroeger bepaalde demarcatieline terug.

GRIEKENLAND. Generaal Franchet d'Espérey is tegemoet gekomen aan de Grieksche verlangens door na zijn vertrek naar Konstantinopel het opperbevel in Macedonië op te dragen aan den Griekschen Generaal Parasjevopoulos.

Met deze toenemende welwillendheidsbewijzen der Entente schijnen ook de Grieksche eischen te groeien, die nu reeds Noord-Epirus, geheel Thracië, Konstantinopel, de klein-Aziatische kust inclusief Smyrna, de eilanden in de Egeaïsche Zee en zelfs Cyprus schijnen te omvatten, ongeacht de vele finantieele en economische Grieksche eischen. Nauwkeurige gegevens ontbreken echter nog. Vele Grieksche officieren en soldaten schijnen vrijwillig dienst te nemen om in Rusland tegen de bolsjewiki te gaan strijden.

TURKIJE. Vermoedelijk onder den druk der Entente zal Tewik Pascha zijn kabinet wederom reconstrueeren, ten einde nog scherper tegen het Comité van Eenheid en Vooruitgang te kunnen optreden. Door het Comité wordt vooral agitatie gevoerd tegen de voorgenomen bestraffing van de schuldigen der moorden op de Armeniërs. Verschillende leden van die politieke partij werden reeds te Konstantinopel gearresteerd.

Hoewel in de hoofdstad de geallieerden samenwerken en het Turksche gezag meer en meer ter zijde stellen, schijnt hun onderlinge naijver in Aziatisch Turkije goede samenwerking onmogelijk te maken, waardoor de toestanden aldaar in plaats van beter, slechter worden en men reeds voor opstanden gaat vreezen. Zoo wordt voornamelijk door Frankrijk in Syrië gewerkt.

Eene afvaardiging uit de Libanon is in Frankrijk aangekomen.

Engeland steunt daarentegen Koning Hussein, die bij monde zijner delegatie te Parijs verklaarde geen imperialisme na te streven en eigenlijk een soort Arabische bondstaat in het leven te willen roepen. In Frankrijk meent men echter uit vroegere verklaringen te kunnen aantoonen, dat Hussein eveneens Syrië zou willen toevoegen aan dezen

bondstaat, vandaar eene tegenstelling tusschen Frankrijk en Engeland, die nog niet is opgelost.

Frankrijk zorgt steeds zijne positie in Turkije te versterken. Zoo zijn de spoorwegen in het Europeesche gedeelte van het land onder Fransch beheer gesteld.

Uit den Kaukasus werden vrijwjl alle Turksche troepen teruggetrokken. De laatste afdeelingen staan nog bij Kars.

PERZIË. Eene Perzische commissie kwam aan boord van een Franschen kruiser te Toulon aan en begaf zich naar de vredesconferentie.

VEREENIGDE STATEN VAN NOORD-AMERIKA. De President heeft de terugreis uit Europa aanvaard. Gedurende zijne afwezigheid heeft men eene beslissing genomen in zake de aanhangige voorstellen tot uitbreiding der Marine. Aanvankelijk uitgesteld, om te wachten op mogelijke ontwapeningsbesluiten der vredesconferentie, deden vlootspecialisten, zooals admiraal *Maye*, onvermoeid uitkomen, hoezeer de Ver. Staten eene groote vloot noodig hadden. Eindelijk kwam men tot een soort compromis. In plaats van 16 slagschepen zullen nu 10 worden aangebouwd, benevens 10 kruisers en ander materiaal over een tijdperk van 3 jaar. Als rede der vermindering wordt opgegeven, dat de gevechtswaarde der eenheden nog niet geheel zeker is. De president zal bovendien allen aanbouw kunnen stopzetten bij het afkondigen van mogelijke internationale ontwapeningsbesluiten. Intusschen werd de demobilisatie voortgezet en de bemanningssterkte, zonder officieren, op 225.000 man bepaald.

Nu het groote leger gedemobiliseerd wordt, wenschen velen een algemeenen eenjarigen dienstplicht. Er werden echter reeds plannen in het congres ingediend voor een staand leger van 500.000 man met 28.529 officieren. Latere berichten behelzen, dat het staande leger 175.000 man zal bedragen zonder reserve. Daarentegen zal de vliegdienst nog belangrijk worden uitgebreid.

De regeering heeft verklaard, de Amerikaansche troepen uit Noord-Rusland te zullen terugroepen; hierbij zal zij zich echter wel aan de besluiten der vredesconferentie moeten houden.

Door de demobilisatie ontstaat er geleidelijk eene vrij ernstige werkloosheid, welke de regeering zorg begint te baren, evenals de stakingen, die hier en daar in oproeren onttaarden. Vooral in Seattle deed het verloop der staking sterk aan het bolsjewisme denken. De arbeiders dreigden het stadsbestuur in handen te zullen nemen en arbeiders- en soldatenraden te zullen oprichten. Door het krachtig optreden der met mitrailleurs bewapende politie, bijgestaan door troepen, werd het gevaar bezworen. De staking eindigde met eene nederlaag der arbeiders. Eene anarchistische samenzwering tegen het leven van *Wilson* werd ontdekt.

Mede door deze feiten begon men in de volksvertegenwoordiging ongeduldig te worden over de lange afwezigheid van den president.

De republikeinen zijn nog steeds niet zeer ingenomen met de 100 miljoen \$ credietwetten ter leniging van den voedselnood in Europa. Zij verwijten den president, dat hij, door de ontevredenheid in de wereld op deze dure wijze te bezweren, de belangen van het eigen land geheel uit het oog verliest. Bovendien vinden zij zijne gedachten meer droombeelden, dan practische denkbeelden.

Het werd daarom voor *Wilson* tijd, de terugreis wederom te aanvaarden.

Uit Amerika, waar aan de socialistische afgevaardigden voor *Bern* geen passen werden gegeven, komt thans het bericht, dat *Gompers*, de bekende arbeidersleider, eene nieuwe internationale arbeidspartij wil stichten, meer speciaal tegen bolsjewisme en zelfs socialisme gericht.

Het amendement voor vrouwenkiesrecht werd wederom in den senaat verworpen.

ZUID- EN MIDDEL-AMERIKA. In het geschil tusschen Chili en Peru is nog geen verandering gekomen. Vermoedelijk zal Peru op de vredesconferentie eene volksstemming in de provincies Tacna en Arica verzoeken gelijk reeds bij het verdrag van Ancon in 1884 was bepaald, doch nooit uitgevoerd.

Uit Mexico komen berichten, dat de verhouding tot de Ver. Staten van Noord-Amerika in den laatsten tijd na het wegvallen van de Duitsche invloeden zeer is verbeterd.

In Honduras werd gedurende een opstand de Minister van Binnenlandsche Zaken gedood.

Guatemala nam alle Duitsche eigendommen in beslag.

CHINA. De vredesconferentie tusschen Noord en Zuid is nog steeds niet begonnen; wel schijnen voorbereidende besprekingen plaats gehad te hebben.

Ten aanzien van de Oost-Chineesche en Trans-Siberische spoorlijnen is eene nieuwe regeling getroffen, welke hoewel niet geheel overeenkomstig China's wenschen haar toch aangenamer zal zijn dan de huidige Japansche contrôle.

De lijnen komen n.l. wederom onder een inter-geallieerde militaire commissie. De Chineesche directeur op den Oost-Chineeschen Spoorweg blijft gehandhaafd.

JAPAN. Met China is oneenigheid ontstaan over de Japansche eischen bij eene eventueele teruggave van *Kiau-Tchau*. Japan schijnt n.l. alle vroegere Duitsche voorrechten in China te willen overnemen, terwijl China verklaart, dat bij het uitbreken van den oorlog tusschen Duitschland en China alle vroegere overeenkomsten en voorrechten vervielen. Geheime verdragen, die hierover tusschen Japan en China schijnen te bestaan, leveren blijkbaar nog moeilijkheden op.

Korte mededeelingen omtrent militaire zaken in verschillende landen.

Algemeen: De vermeerderde beteekenis van den luchtoorlog. Over vordering in den bouw van torpedo's, Int. Rev., Dec. De uitwerking van het artillerievuur. De gevechtseenheid, Int. Rev., Feb.

Amerika (Ver. St. v. Noord-): De demobilisatie, M. Woch., No. 81. Moeielijkheden bij den scheepsbouw, Int. Rev., Feb.

Duitschland: Oprichting van Fransche recruteeringsbureaux in Elzasz-Lotharingen. M. Woch., No. 81. De gezondheidstoestand op de vloot, Int. Rev., Jan. Zeppelin-luchtkruiser, M. Woch., No. 90. De gezondheidstoestand in 't Duitsche leger gedurende de drie eerste oorlogsjaren, Int. Rev., Feb.

Duitsch-Oostenrijk: Volksleger en bevorderingsbepalingen. Volksweer, M. Woch., No. 67. Leger, M. Woch., No. 90. Cavalerie, M. Woch., No. 92.

Engeland: Tanks, M. Woch., No. 91.

Frankrijk: Fransche opvattingen over den stellingoorlog en de zware artillerie, Int. Rev., Dec. Dokumenten over Fransche „kultuur”, Int. Rev., Jan.

Italië: De toekomst van de luchtscheepvaart. 60.000 arbeiders voor de waterleidingen van Venetië, M. Woch., No. 78.

Oostenrijk-Hongarije: Verliezen in den oorlog, M. Woch., No. 82. De nationaliteiten van Oostenrijk-Hongarije. Verliezen aan gevangenen, Int. Rev., Feb.

Boekaankondiging.

Oorlogsmonographiën. De invloed van den oorlog op de diamantindustrie, door HENRI POLAK. *Purmerend*, J. MUUSSES.

De diamantindustrie ten onzent, hoezeer ook de aandacht verdienend van elken goeden Nederlander, valt feitelijk buiten het bestek van dit tijdschrift. Wij kunnen echter de lezing van bovengenoemde brochure van den, op dit gebied bij uitstek deskundigen Schr. alleszins aanbevelen. Nog willen wij vermelden, dat de Heer Polak de Regeering te hulp roept tot behoud van onze Amsterdamsche diamantindustrie, o. a. door ernstig de exploratie, event. de exploitatie, der uitgestrekte diamantvindplaatsen op Borneo te bevorderen of zelf ter hand te nemen, iets, wat reeds veel te lang verwaarloosd is geworden.

R.

Oorlogsmonographiën. De invloed van den oorlog op het godsdienstig denken, door Prof. Dr. J. R. SLOTEMAKER DE BRUINE. *Purmerend*, J. MUUSSES.

Een hoogstaand betoog, waarin de Schr. tot de conclusie meent te mogen komen, dat de oorlog een gunstigen invloed heeft uitgeoefend op het godsdienstig denken en waarin hij verder behandelt, wat het godsdienstig denken voor den oorlog beduidt. Wanneer men tot den oorlog ook hare gevolgen wenscht te rekenen, dan dringt zich bij de lezing de vraag op, of de brochure niet op een te vroeg tijdstip is verschenen.

R.

The problem of Japan, by an ex-counsellor of legation in the far east. *Amsterdam-Rotterdam*, 1918. C. L. VAN LANGENHUYSEN.

Een zeer interessant werk. Een boek, geschreven in den tijd, toen de groote oorlog nog in vollen gang was en waarin vele beschouwingen dus nog een speculatief karakter droegen, maar dat toch, nu de volledige overwinning der geallieerden een feit is geworden, nog in menig opzicht van beteekenis is gebleven.

Na een beschrijving van de wijze, waarop Japan — door den Schrijver zoo treffend „het Engeland van 't Oosten”, genoemd — zich, sedert het midden der 19e eeuw uit zijn isolement heeft losgemaakt, en waarbij ook het volle licht wordt geworpen op den zeer autocratischen regeerings-

vorm in dat land, teekent de Schr. de expansiezucht aanvankelijk ten koste van Rusland, later ten koste van China.

Aan een beoordeeling wordt onderworpen de verhouding van Japan tot Engeland en Amerika zoowel vóór als gedurende den grooten oorlog. Het onnatuurlijke verbond tusschen Engeland en Japan, door eerstgenoemd land noodgedwongen gesloten, omdat met de Japansche vloot-uitbreiding samenviel de uitbreiding van de Duitsche vloot, als gevolg waarvan Engeland het grootste deel zijner marine in 't Westen moest concentreren, dat onnatuurlijke verbond wordt duidelijk belicht.

Ook de tegenstrijdige belangen tusschen Amerika en Japan, de voortdurende vijandige gezindheid en de tegenwerking van Amerika ten opzichte van Japan zijn zeer interessant beschreven.

In verband hiermede moet Schr. dan ook komen tot de conclusie, dat een Angel-Saksische hegemonie voor Japan zeer bedenkelijk moet zijn en vermeent hij, dat alleen een aansluiting van Duitschland en Amerika bij Japan het evenwicht in het Oosten zal kunnen bewaren.

De beteekenis der Nederlandsche koloniën acht Schr. vooral groot voor Japan, indien Engeland en Amerika blijven samengaan. In het bezit zijnde dezer koloniën, die de toegangen tot den Stillen Oceaan beheerschen, kan Japan een aanval van Engeland of Amerika met minder zorg tegemoet zien. Maar juist daarom zullen — nu de oorlog geëindigd is met een overwinning der Geallieerden — de kansen gering zijn, dat Engeland of Amerika zullen dulden, dat Japan bezit dier koloniën neemt. Het schijnt ons toe, dat de rivaliteit tusschen Japan eenerzijds, Engeland en Amerika anderzijds de beste waarborg biedt voor de integriteit der Nederlandsche koloniën, die in strategisch opzicht vóór beiden van zoo groot belang zijn. En dit te meer nu, als gevolg van den afloop van den grooten oorlog, Japan op de hulp van Duitschland of Rusland vooralsnog niet behoeft te rekenen.

De deelname van Amerika aan den grooten oorlog, de bewapening en de vlootuitbreiding, waarvan R o o s e v e l t alreeds de noodzakelijkheid betoogde, beschrijft de Legatieraad zeer zaakkundig en zijn veronderstellingen komen thans met de feiten overeen.

De lezing van dit werk kan zeer worden aanbevolen.

P.

Geschiedenis van den oorlog, door H. STEGMANN. 2de deel. *Amsterdam, Rotterdam, 1918.* C. L. VAN LANGENHUYSEN.

Het thans verschenen 2de deel behandelt een periode van vier maanden en wel vanaf den slag aan de Marne tot 15 Februari 1915. Schrijver wijst in zijn voorwoord op de groote moeilijkheden aan het samenstellen van zijn boek op dit tijdstip verbonden en wil het dan ook meer als een uiting van persoonlijk voelen, denken en onderzoeken der ontzagwekkende stof, dan als eene afdoende bewerking daarvan be-

schouwd zien. Zulks stemt ook inderdaad overeen met den indruk, dien men bij het doorlezen van zijn arbeid krijgt.

Wij staan nog te dicht bij de feiten, wij missen nog te veel gegevens om zuiver te kunnen oordeelen en ontleden, en de auteur is er naar onze meening slechts zelden in geslaagd een objectieven kijk op het voorgevallene te verkrijgen. Zelfs drong zich bij herhaling de vraag aan ons op, of hij van de voornaamste niet-Duitsche bronnen wel voldoende heeft kennis genomen.

Het trof ons toch, dat bijv. over den Yserslag reeds vrij wat meer bekend is, dan Schrijver geeft en dat meermalen vreemde namen onjuist door hem worden gegeven.

Voor lezers, die zich niet uitsluitend tot het lezen van één werk over dezen oorlog zullen bepalen, of voor hen, die zich met een overzichtelijk geheel in bloemrijken stijl tevreden stellen, kan dit werk nuttig zijn; naar ons inzicht is het echter te eenzijdig gesteld en voor hen, die bepaaldelijk een dieper blik in de gebeurtenissen verlangen, blijft het te veel aan de oppervlakte.

De vertaler heeft heel wat on-Nederlandsche woorden en zinswendingen op zijn geweten; zou voorts „zijwaartsche verschuiving” in stede van „rochade” (blz. 133, bedoeld is: rocade), met het oog op niet-militaire lezers, geen aanbeveling hebben verdiend?

d. G.